

2011
2012

BEDRIJFSECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

*master in de toegepaste economische wetenschappen:
handelsingenieur: accountancy en financiering*

Masterproef

Publiek-private samenwerking bij fraudebestrijding

Promotor :
Prof. dr. Nadine LYBAERT

Copromotor :
dr. Mieke JANS

Zoë Helsen

*Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van master in de toegepaste
economische wetenschappen: handelsingenieur, afstudeerrichting accountancy en
financiering*

2011
2012

BEDRIJFSECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

*master in de toegepaste economische wetenschappen:
handelsingenieur: accountancy en financiering*

Masterproef

Publiek-private samenwerking bij fraudebestrijding

Promotor :
Prof. dr. Nadine LYBAERT

Copromotor :
dr. Mieke JANS

Zoë Helsen

*Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van master in de toegepaste
economische wetenschappen: handelsingenieur, afstudeerrichting accountancy en
financiering*

Woord vooraf

Deze masterproef vormt het sluitstuk van mijn opleiding tot Handelsingenieur aan de Universiteit van Hasselt. Het onderwerp dat ik gekozen heb sluit nauw aan bij mijn afstudeerrichting Accountancy en Financiering.

Hoewel het schrijven van een masterproef heel wat bloed, zweet en tranen vereist, kan ik toch besluiten dat dit een erg leerrijke en boeiende ervaring was. Via deze weg zou ik ook enkele mensen willen bedanken voor hun steun en medewerking. Zonder de hulp van deze mensen zou ik dit werkstuk niet kunnen realiseren hebben.

Om te beginnen wil ik de heer Bart De Bie van het forensisch auditkantoor i-Force, de heer Albert Bouwen van de Federale Overheidsdienst Financiën, Prof. dr. Caroline Vanderkerken, de heer Jan Buys van de Directie Economische en Financiële Criminaliteit van de Federale Gerechtelijke Politie en mevrouw Cindy Laureys van het kabinet van de staatssecretaris voor de strijd tegen fiscale en sociale fraude bedanken voor het delen van hun kennis en ervaring. Graag zou ik ook de heer Frans De Cock bedanken om me in contact te brengen met de mensen van het kabinet van de staatssecretaris.

Ten slotte wil ik zeker Prof. dr. Nadine Lybaert, de promotor van deze masterproef, niet vergeten. Zij heeft mij de kans gegeven om het onderwerp te kiezen dat mij het meeste interesseerde. Bovendien wil ik haar ook bedanken voor haar deskundige begeleiding en goede raad.

Samenvatting

Fraude is een ernstig maatschappelijk probleem. De gevolgen zijn niet altijd even merkbaar, maar uiteindelijk is de hele samenleving het slachtoffer. De bestrijding van fraude gebeurt door zowel publieke als private actoren. Deze masterproef gaat na of beide partijen kunnen samenwerken in de strijd tegen fraude, wat de verschillende mogelijkheden van samenwerking zijn, wat de mogelijke problemen zijn bij het uitwerken van een structuur voor deze samenwerkingsvormen en hoe deze problemen opgelost kunnen worden.

Hoofdstuk één geeft een beschrijving van het praktijkprobleem en de onderzoeksopzet. Een groot deel van de ondernemingen is in het verleden reeds het slachtoffer geweest van fraude. Maar het zijn niet alleen de bedrijven die gevisieerd worden door fraudeurs, ook de overheid kan het slachtoffer zijn. Denk maar aan fiscale fraude, sociale zekerheidsfraude of subsidiefraude. Bedrijven zijn ook indirect het slachtoffer van deze verticale fraude. Wanneer een concurrent bijvoorbeeld fiscale fraude pleegt en bijgevolg minder belastingen betaalt, zal dit zorgen voor een concurrentievoordeel. Het is dus duidelijk dat men moet proberen om het aantal fraudegevallen te reduceren. Momenteel wordt dit door zowel publieke als private fraudebestrijders gedaan, maar is het niet efficiënter als beide partijen samenwerken en hun kennis en expertise delen? Dit brengt ons tot de centrale onderzoeksvraag waarrond deze masterproef is opgebouwd:

"Is een publiek-private samenwerking in België op het gebied van fraudebestrijding mogelijk?"

Verder worden er in dit hoofdstuk nog een aantal deelvragen gesteld die moeten helpen om deze onderzoeksvraag te beantwoorden. Zo zal onder andere een antwoord gezocht worden op de vraag hoe zo'n samenwerking tussen publieke en private actoren er juist moet uit zien, wat de verschillende mogelijkheden zijn.

In sectie één van het tweede hoofdstuk wordt beschreven wat we nu juist onder fraude verstaan. In de literatuur worden er verschillende definities gebruikt en ook het Belgische strafrecht kent geen eenduidige omschrijving van het begrip fraude. In deze masterproef wordt de definitie van fraude heel breed genomen. Iemand die voordelen verkrijgt of bij iemand verlies veroorzaakt door bedrog is een fraudeur. Het kan zijn dat voor bepaalde fraudevormen een samenwerking tussen publieke en

private actoren mogelijk is en voor andere vormen niet. Er kunnen bovendien ook verschillen zijn per fraudesoort in hoe een samenwerking gerealiseerd moet worden en wie de betrokken partijen zullen zijn. In sectie vijf worden verschillende soorten van fraude besproken en het bijhorende criteria waarop er verschillen zijn. Sectie twee legt uit waarom het moeilijk is om fraude te meten en waarom we vaak verschillende bedragen horen wanneer men het heeft over het nadelig effect van fraude. Onderzoek heeft wel aangetoond dat er steeds meer en meer fraude gepleegd wordt. De achterliggende redenen hiervoor worden gegeven in sectie drie van dit hoofdstuk. In de daaropvolgende sectie worden de theorieën van de fraudedriehoek en de fraudediamant besproken. Deze theorieën geven respectievelijk drie en vier elementen die nodig zijn vooraleer men tot fraude overgaat. Aangezien in sectie één het begrip fraude heel breed geformuleerd werd, worden in sectie vijf verschillende soorten van fraude opgesomd. In het laatste deel, sectie zes, worden een aantal voorbeelden van fraudegevallen gegeven om zo een duidelijk beeld te geven van wat fraude kan zijn.

Hoofdstuk drie behandelt de huidige situatie op het vlak van fraudebestrijding. Er kan namelijk een onderscheid gemaakt worden tussen publieke en private fraudebestrijders. De sector van publieke fraudebestrijders wordt besproken in sectie één. Zo wordt er meer informatie gegeven over de staatssecretaris die toegevoegd is aan de regering en verantwoordelijk is voor de bestrijding van fiscale en sociale fraude en de twee organen die gecreëerd zijn om hem bij te staan bij zijn taken, namelijk het College en het Ministerieel Comité voor de strijd tegen fiscale en sociale fraude. Andere publieke fraudebestrijders zijn de politie, het gerecht en de bijzondere inspectiediensten. Naast deze publieke fraudebestrijders heeft er zich de laatste jaren ook een private tegenhanger ontwikkeld. Ondertussen zijn we zelfs zo ver dat het merendeel van de ondernemingen in de eerste plaats naar een private fraudebestrijder zal stappen. De redenen voor deze verschuiving worden besproken in sectie twee van dit hoofdstuk. Sectie drie zal dan de sector van de private fraudebestrijding en zijn verschillende actoren behandelen. Deze actoren zijn de privé-detectives, forensische auditoren, interne onderzoeksafdelingen en 'security-consultants'. Het laatste onderdeel van dit hoofdstuk geeft een opsomming van de verschillen en de overeenkomsten tussen de publieke en private sector.

In hoofdstuk vier wordt het concept van een publiek-private samenwerking (PPS) behandeld. Sectie één van dit hoofdstuk schetst het algemene kader van een PPS. Op het vlak van fraudebestrijding zijn er in het verleden reeds een aantal pogingen gedaan om een PPS op te zetten, maar tot nu toe is er slechts weinig gerealiseerd. Deze initiatieven worden kort besproken in sectie twee. Rond de relatie tussen de publieke en private recherche zijn in het verleden ook een aantal theorieën ontwikkeld. De ene theorie beschrijft de relatie meer als een concurrentiestrijd, terwijl een andere theorie de nadruk legt op een samenwerking. Deze theorieën worden behandeld in sectie drie van dit hoofdstuk. Wat samenwerking op het vlak van fraudebestrijding betreft, zijn er een aantal mogelijkheden. In sectie vier worden deze verschillende mogelijkheden, gaande van een samenwerking om fraude te meten tot het inhuren van private expertise door de politie en het afstemmen van de activiteiten, besproken. Een samenwerking tussen beide partijen is geen sinecure. Daarom worden in sectie vijf een aantal voorwaarden opgesomd die nodig zijn opdat een samenwerking succesvol zou zijn. Belangrijk bij een samenwerking is vooral dat er duidelijkheid is en wederzijds vertrouwen. In dit hoofdstuk zijn ook de resultaten van het praktijkgedeelte verwerkt. Dit praktijkgedeelte bestaat uit de bevraging van een aantal belangrijke betrokken partijen. Wat de private fraudebestrijders betreft, zijn de twee belangrijkste partijen, namelijk de privé-detectives en de forensische auditoren, geselecteerd. De privé-detectives werden bevraagd aan de hand van een enquête. Bart De Bie, partner bij het forensische auditkantoor i-Force en lid van de commissie PPS van het Instituut van Forensische Auditoren, was de contactpersoon voor de sector van de forensische auditoren. Voor de sector van de publieke fraudebestrijders werden de heer Albert Bouwen van de administratie 'Strijd tegen de fiscale fraude' (de vroegere 'BBI') van de Federale Overheidsdienst Financiën, de heer Jan Buys van de Directie Economische en Financiële Criminaliteit van de Federale Gerechtelijke Politie, Prof. dr. Caroline Vanderkerken, raadsheer in het Hof van Beroep te Brussel, en ten slotte mevrouw Cindy Laureys van het kabinet van staatssecretaris John Crombez gecontacteerd.

Hoofdstuk vijf tenslotte sluit af met een conclusie aangaande de gevonden resultaten. In dit hoofdstuk wordt een antwoord geformuleerd op de deelvragen en op de centrale onderzoeksvraag.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	I
Samenvatting	III
Lijst met afkortingen	XI
Hoofdstuk 1: Probleemstelling	- 1 -
1.1 Omschrijving en situering van het probleem	- 1 -
1.2 Omschrijving van de onderzoeksvragen	- 2 -
1.3 Onderzoeksopzet	- 3 -
Hoofdstuk 2: Fraude	- 5 -
2.1 Omschrijving van het begrip fraude	- 5 -
2.2 Fraude meten: geen makkelijke opgave	- 6 -
2.3 Steeds meer en meer fraude: redenen en cijfermateriaal	- 8 -
2.4 Elementen van fraude	- 10 -
2.5 Soorten van fraude	- 11 -
2.5.1 Verticale versus horizontale fraude	- 12 -
2.5.2 Interne versus externe fraude	- 13 -
2.5.3 Werknemersfraude versus managementfraude	- 13 -
2.6 Voorbeelden van fraude in de praktijk	- 15 -
Hoofdstuk 3: Fraudebestrijding	- 17 -
3.1 Publieke fraudebestrijding	- 17 -
3.1.1 Staatssecretaris voor fraudebestrijding en het College en het Ministerieel Comité voor de strijd tegen fiscale en sociale fraude	- 18 -
3.1.2 Politie	- 24 -
3.1.3 Justitie	- 26 -
3.1.4 Inspectiediensten	- 27 -
3.2 Verschuiving van publieke naar private fraudebestrijding	- 28 -
3.3 Private fraudebestrijding	- 32 -
3.3.1 Privé-detectives	- 34 -
3.3.2 Forensische auditoren	- 36 -

3.3.3 Interne onderzoeksafdeling	- 43 -
3.2.4 Security-consultants	- 46 -
3.4 Verschillen en overeenkomsten tussen publieke en private fraudebestrijders	- 48 -
3.4.1 Verschillen	- 48 -
3.3.2 Overeenkomsten	- 50 -
Hoofdstuk 4: Publiek-Private samenwerking.....	- 51 -
4.1 Algemene definitie	- 51 -
4.2 Initiatieven in het verleden op het vlak van fraudebestrijding	- 53 -
4.3 Theorieën rond publieke en private recherche.....	- 54 -
4.4 Mogelijke samenwerkingsvormen	- 55 -
4.4.1 Samenwerking om fraude te meten	- 55 -
4.4.2 Privaat onderzoek als opstap voor een publiek onderzoek	- 57 -
4.4.3 Aanstelling als gerechtsdeskundige.....	- 59 -
4.4.4 Voorstel Carl Devlies: gemengde teams van politiespeurders en experts uit de privé-sector	- 61 -
4.4.5 Samenwerking op het vlak van preventie naar het voorbeeld van het Verenigd Koninkrijk: "Fighting Fraud Together"	- 63 -
4.4.6 Overleg tussen sectoren en overheid	- 64 -
4.4.7 Publiek-private afstemming	- 65 -
4.5 Mogelijke problemen en voorwaarden tot slagen	- 65 -
Hoofdstuk 5: Conclusie.....	- 69 -
Lijst van geraadpleegde werken	- 73 -
Bijlagen.....	- 83 -
Bijlage 1: Schematische voorstelling structuur politieel onderzoek (Cools et al., 2004a).....	- 85 -
Bijlage 2: Indicatoren succes "Fighting Fraud Together"	- 87 -
Bijlage 3: Enquête opgesteld voor de sector van de privé-detectives.....	- 89 -
Bijlage 4: Resultaten van de enquête	- 91 -

Bijlage 5: Gesprek met de heer Bart De Bie (10/04/2012, te Erpe-Mere).....	- 97 -
Bijlage 6: Vragenlijst FOD Financiën - Albert Bouwen.....	- 103 -
Bijlage 7: Gesprek met Prof. dr. Caroline Vanderkerken, raadsheer Hof van Beroep te Brussel (11/05/2012, te Hasselt)	- 107 -
Bijlage 8: Vragenlijst Politie - Directie Economische en Financiële Criminaliteit - Jan Buys	- 109 -
Bijlage 9: Telefonisch contact met het kabinet van staatssecretaris voor de Bestrijding van de sociale en de fiscale fraude, John Crombez (Cindy Laureys, 25/05/2012).....	- 117 -

Lijst met afkortingen

WSV	Wetboek van strafvordering
WPD	Wet tot regeling van het beroep van privé-detective
WPBV	Wet op de private en bijzondere veiligheid
IFA	Institute of Forensic Auditors
IBR	Instituut van de Bedrijfsrevisoren
IAB	Instituut van de Accountants en de Belastingconsulenten
IIA	Institute of Internal Auditors
IBR	Instituut van de Bedrijfsrevisoren
ISA	Instituut van de Security Consultants
PV	Proces-verbaal
KB Lux	Kredietbank Luxembourg
PPS	Publiek-private samenwerking
PPA	Publiek-private afstemming
E&Y	Ernst & Young
ACFE	Association of Fraud Examiners
SMVP	Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie
NFSA	National Fraud Strategic Authority
NFA	National Fraud Authority
FOD	Federale overheidsdienst
KBO	Kruispuntbank Ondernemingen
KMO	Kleine of middelgrote onderneming
BBI	Bijzondere Belastinginspectie
GDA	Gerechtigde dienst van het arrondissement
NVP	Nationaal Veiligheidsplan
DJF	Directie van de bestrijding van de economische en financiële criminaliteit
CDBC	Centrale Dienst voor de Bestrijding van de Corruptie
CDGEFID	Centrale Dienst voor de Bestrijding van de Georganiseerde Economische en Financiële Delinquentie
VBO	Verbond van Belgische Ondernemingen
POB	Permanent Overlegplatform Bedrijfsbeveiliging
POP	Platform Onderneming Parket
FPEG	Fraud Prevention Expert Group

Hoofdstuk 1: Probleemstelling

In dit eerste hoofdstuk wordt het probleem omschreven en hier worden dan de onderzoeksvraag met de bijhorende deelvragen uit afgeleid. Met behulp van deze deelvragen zal uiteindelijk een algemene conclusie genomen worden betreffende het probleem dat centraal staat in deze eindverhandeling. Als laatste onderdeel van dit hoofdstuk wordt het onderzoeksopzet besproken.

1.1 Omschrijving en situering van het probleem

Enron, Parmalat, Lernout en Hauspie, de KB-Lux affaire, de zaak Beaulieu, de talrijk aanwezige verzekeringsfraude en bankkaartfraude, etc. zijn slechts enkele voorbeelden van fraudegevallen die zich in het verleden reeds voorgedaan hebben. Fraude is een ernstig maatschappelijk probleem. Iedereen is slachtoffer van fraude. Fraude zorgt namelijk voor hogere prijzen, hogere interestvoeten en hogere belastingen. De gevolgen zijn niet altijd even merkbaar, maar ze zijn steeds aanwezig. Het is dus voor de hele samenleving van belang dat het aantal fraudegevallen gereduceerd wordt. De heer Luc Verrijssen van het auditkantoor KMPG vertelde dat "fraude veel vaker voorkomt dan de mensen denken" (presentatie UHasselt, 3 mei 2011).

De human resources-groep HDP-Arista heeft in 2009 getracht het fraudeprobleem bij ondernemingen in kaart te brengen. De resultaten waren sprekend; 86% van de ondernemingen zegt dat ze al slachtoffer geweest is van fraude op het werk. Uit een onderzoek van auditkantoor Ernst & Young (2009) blijkt tevens dat 55% van de respondenten verwacht dat het aantal gevallen van fraude de komende jaren nog zal toenemen. Huidig staatssecretaris voor fraudebestrijding, John Crombez, merkt op dat vele ondernemers en sectoren zelf vragende partij zijn voor een nieuwe aanpak van fraude en verwoordt het als volgt: "Bedrijven die wel de regels naleven, ondervinden schade door malafide praktijken en vragen dat fraudeurs worden aangepakt" (De Standaard, 2012).

Maar wat als een bedrijf niet fraudeert om persoonlijke voordelen te verwerven, maar om de continuïteit van het bedrijf te garanderen? Wat als in tijden van economische crisis een bedrijf dreigt failliet te gaan? Wat als hierdoor honderden of zelfs duizenden banen op het spel komen te staan? 47% van de respondenten van

het onderzoek van Ernst & Young (2009) aanvaarden fraude en corruptie als een bedrijf daarmee economisch moeilijke tijden kan overleven.

In de krant 'De Tijd' van 9 oktober 2010 stond het volgende bericht: "Carl Devlies en Geert Schoorens stellen gemengde teams van politiespeurders en externe specialisten voor". Carl Devlies, de voormalige staatssecretaris voor de coördinatie van fraudebestrijding, en Geert Schoorens, openbaar aanklager, stellen een publiek-private samenwerking voor de bestrijding van fraude voor. Het zou gaan om gemengde onderzoeksteams die bestaan uit politiespeurders en experts uit de privésector en die ook deels gefinancierd zouden kunnen worden met geld uit de privésector. Er is momenteel nog heel wat terughoudendheid omtrent het voorstel, maar in het Verenigd Koninkrijk zou dit idee al langer behandeld worden (De Tijd, 2010).

"Europa keurt begroting regering-Di Rupo af" (Het Belang van Limburg, 2012), "Begroting onder vuur" (De Tijd, 2012), "Di Rupo dit najaar op zoek naar 5 miljard euro" (Het Laatste Nieuws, 2012) De krantentitels van de laatste maanden spraken boekdelen en blijven dit ook nog steeds doen. De nieuwe regering Di Rupo moet keer op keer op zoek naar geld om het gat in de begroting te dichten. Een betere strijd tegen fraude kan voor bijkomende inkomsten zorgen die nodig zijn om tot een evenwicht in de Belgische begroting te komen. Bij deze strijd tegen de fraudeurs kunnen publieke actoren misschien steun zoeken en met de private fraudebestrijders en de ondernemingen zelf samenwerken om de gemeenschappelijke vijand te bestrijden.

1.2 Omschrijving van de onderzoeksvragen

In deze eindverhandeling wordt onderzocht of zo'n samenwerking tussen de publieke en private sector in ons land mogelijk is voor de bestrijding van fraude. De centrale onderzoeksvraag luidt dan ook als volgt:

"Is een publiek-private samenwerking in België op het gebied van fraudebestrijding mogelijk?"

Deze centrale vraag kan dan nog verder opgesplitst worden in de volgende deelvragen om een zo volledig mogelijk antwoord te kunnen geven:

- ✓ Hoe ziet een publiek-private samenwerking er precies uit? Wat zijn de verschillende mogelijkheden?
- ✓ Wat zijn de mogelijke beperkingen en problemen?
- ✓ Welke aanpassingen (o.a. wettelijke aanpassingen en structurele aanpassingen) zijn nodig om een samenwerking te doen lukken?

1.3 Onderzoeksopzet

Deze eindverhandeling gaat van start met een uitgebreid literatuuronderzoek waarin de bestaande kennis over het probleem en al zijn aspecten in kaart wordt gebracht. Dit literatuuronderzoek wordt opgedeeld in vier hoofdstukken. In hoofdstuk twee wordt het begrip fraude gedefinieerd, wordt aangetoond waarom fraude tegenwoordig vaker voorkomt, worden de elementen van fraude verduidelijkt, worden er verschillende soorten van fraude behandeld en als laatste worden ook een aantal voorbeelden van fraude in de praktijk gegeven. Het derde hoofdstuk verdiept zich in de bestrijding van fraude; de publieke bestrijding en bestrijding door de private sector. In dit hoofdstuk wordt tevens aangegeven waarom er zich een verschuiving voorgedaan heeft van 'public justice' naar 'private justice' op het vlak van fraudebestrijding. De laatste sectie van dit hoofdstuk, tenslotte, zal de belangrijkste verschillen en overeenkomsten tussen de twee sectoren aanhalen. In hoofdstuk vier wordt het begrip publiek-private samenwerking in het algemeen geschetst en wordt er gekeken wat dit begrip op het vlak van fraudebestrijding inhoudt. Er worden een aantal mogelijkheden voor samenwerking gegeven en er worden een aantal problemen aangehaald en voorwaarden die nodig zijn om een samenwerkingsproject te doen slagen.

Het tweede deel van het onderzoek, het praktijkgerichte deel, bestaat uit de bevraging van een aantal ervaringsdeskundigen. De belangrijkste betrokken partijen werden een aantal vragen gesteld met betrekking tot de informatie uit de literatuurstudie. In de eerste plaats hebben we de publieke fraudebestrijders. Sectie 3.1 behandelt het bijhorende literatuurgedeelte en identificeert vier belangrijke partijen, namelijk de staatssecretaris voor fraudebestrijding, de politie, het gerecht en de bijzondere inspectiediensten. Mevrouw Cindy Laureys was de contactpersoon voor het kabinet van de staatssecretaris John Crombez, de heer Jan Buys voor de politie en de heer Albert Bouwen voor de bijzondere inspectiedienst 'Strijd tegen de fiscale fraude' (de vroegere 'BBI'). In een onderzoek van de

Universiteit Gent werden de attitudes van acht magistraten bevroegd. De resultaten van dit onderzoek zal ik ook verder gebruiken en bovendien werd voor deze masterproef ook Prof. dr. Caroline Vanderkerken, raadsheer van het Hof van Beroep te Brussel, een aantal vragen gesteld.

De tweede grote categorie van fraudebestrijders bestaat uit de private sector. Het bijhorende literatuurgedeelte is verwerkt in sectie 3.3 en identificeert ook vier belangrijke partijen, namelijk de sector van de privé-detectives, de forensische auditoren, de interne onderzoeksafdeling van een onderneming en de 'security consultants'. Om de sector van de privé-detectives te bevroegen heb ik een kleine enquête opgesteld. De vragen in deze enquête behandelen de problemen die in het literatuurgedeelte aan bod gekomen zijn en de mogelijkheden van een samenwerking met de publieke sector. Bart De Bie is partner bij het forensische auditkantoor i-Force en lid van de commissie PPS van het IFA. Hij was dus de aangewezen contactpersoon voor de categorie van de forensische auditoren. Wat de laatste categorie, de 'security consultants', betreft, kan uit het literatuurgedeelte geconcludeerd worden dat deze fraudebestrijders enkel preventieve taken verrichten en dat tijdens een audit samenwerking doorgaans niet relevant is. De resultaten van dit praktijkgedeelte zijn voornamelijk verwerkt in hoofdstuk vier, maar ook in de hoofdstukken twee en drie zal verwezen worden naar het praktijkgedeelte. Uiteindelijk zal er een algemene conclusie gegeven worden in hoofdstuk vijf.

Hoofdstuk 2: Fraude

Sectie 2.1 zal van start gaan met een definiëring van het begrip fraude. Dit begrip zal doorheen het hele onderzoek gebruikt worden en daarom is het van belang dat hier een duidelijke omschrijving aan gegeven wordt. Vervolgens wordt in sectie 2.2 het probleem omtrent het meten van fraude uitgelegd en wordt hier een mogelijk oplossing voor gegeven. Sectie 2.3 geeft mogelijke redenen voor de stijging in het aantal fraudegevallen en geeft ook het bijhorende cijfermateriaal. In sectie 2.4 worden de elementen van fraude beschreven, die ook wel beter gekend zijn onder de noemer 'fraudedriehoek'. Tenslotte zal er in sectie 2.5 een overzicht gegeven worden van verschillende soorten van fraude en worden er in sectie 2.6 een aantal voorbeelden gegeven van fraudegevallen die zich in het verleden hebben voorgedaan.

2.1 Omschrijving van het begrip fraude

Wat verstaan we nu eigenlijk onder fraude? Van Dale omschrijft het als volgt: "bedrog, gepleegd door vervalsing van administratie". Het woord fraude is trouwens afkomstig van het Latijnse woord 'fraus', wat bedrog betekent. Maar omvat deze definitie ook wat fraudebestrijders als fraude ervaren? Dit is moeilijk te zeggen, omdat er namelijk niet één correcte definitie is voor fraude, zelfs juridisch niet. Fraude is een verschijnsel dat continu evolueert en het bevat dan ook een hele waaier aan mogelijkheden. In het strafrecht heeft men geen omvattende omschrijving van het begrip fraude. Het is een "containerbegrip met vele gezichten" (Buys, 2010). Er zijn wel enkele misdrijfomschrijvingen beschikbaar die ermee gerelateerd zijn, onder andere valsmunterij (Titel III, Hoofdstuk I in het strafwetboek), sociale fraude (Koninklijk Besluit van 5 november 2002), valsheid in jaarrekeningen (Wet van 17 juli 1975), etc.

De definitie die ik verder zal gebruiken, is de definitie die Levi et al. (2007) gebruiken in het werk 'The Nature, Extent and Economic Impact of Fraud' en die luidt als volgt:

"Fraud is the obtaining of financial advantage or causing of loss by implicit or explicit deception; it is the mechanism through which the fraudster gains an unlawful advantage or causes unlawful loss."

Het betekent dat een fraudeur iemand is die voordelen verkrijgt of bij iemand verlies veroorzaakt door bedrog. Deze definitie is natuurlijk heel breed, maar ik wens dan ook zoveel mogelijk vormen van fraude behandelen in deze masterproef. Vincke (2010) maakt in dit opzicht een onderscheid tussen:

- Fraude sensu stricto: In deze categorie betreft het een opzettelijke overtreding.
- Misbruik: Dit is een praktijk waarbij de regelgeving wel wordt gerespecteerd, maar toch als ongepast wordt beschouwd doordat men de regels anders gaat interpreteren. Andere terminologie voor deze categorie vinden we in Schoorens (2010) die het oneigenlijk gebruik noemt.
- Fout: Bij deze categorie gaat het om een onopzettelijke niet-naleving door een onwetendheid of verkeerde interpretatie. Dit wordt ook wel een vergissing genoemd (Schoorens, 2010).

In het algemeen kan men, volgens De Bie & Verhage (2010), van fraude spreken als er aan drie aspecten is voldaan: opzet, misleiding, waarbij een wederrechtelijk voordeel wordt beoogd.

Indien we afwijkingen in financiële overzichten beschouwen, kunnen we ook duidelijk een onderscheid maken tussen een fout of een 'error' en fraude. Volgens de Internationale Auditstandaard 240 zit het verschil tussen deze twee in het intentionele karakter van fraude. Men zal opzettelijk zorgen voor de afwijking in de financiële overzichten. Dit duidt op een belangrijk element om te kunnen spreken van fraude. Het moet gaan om een opzettelijk handelen.

2.2 Fraude meten: geen makkelijke opgave

Sectie 2.1 eindigde met het onderscheid tussen een fout en fraude in financiële overzichten. Het is belangrijk dat het onderscheid tussen deze twee duidelijk gemaakt, niet alleen wat de financiële overzichten betreft, maar wat fraude in het algemeen betreft. Wanneer dit onderscheid niet duidelijk gemaakt wordt, kan dit zorgen voor een overschatting van fraude.

Maar er zijn nog een aantal factoren die ervoor zorgen dat fraude moeilijk te meten is. Een heel groot deel van de fraudegevallen zal nooit bekend worden. Dit kan zijn doordat men zich niet bewust is van het feit dat men slachtoffer geworden is, maar vooral omdat men niet bereid is om de fraude aan te geven (meer hierover in sectie 3.2). Dit zorgt voor een belangrijke onderschatting van fraude.

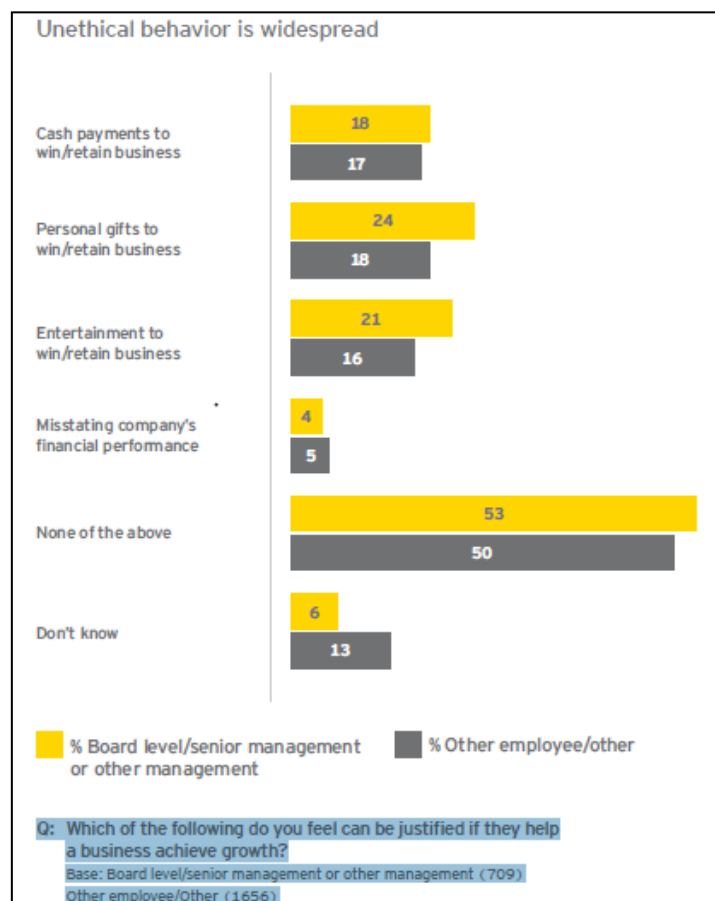
Het nadelig effect van fraude op de maatschappij is ook moeilijk te meten doordat er geen duidelijke omschrijving van fraude is en iedereen een andere definitie gebruikt. Het zou nochtans heel nuttig zijn om de kostprijs van fraude te kunnen meten. Schoorens (2010) somt verschillende componenten op. Ten eerste is er de directe materiële kost voor het slachtoffer of de slachtoffers van fraude zelf; of met andere woorden de geldtransfer van het slachtoffer naar de fraudeur. Maar hij merkt ook op dat deze kosten ook deels verspreid worden over anderen. Indien het slachtoffer verzekerd is, kan hij zijn verlies geheel of gedeeltelijk recupereren bij zijn verzekeraar. Of wanneer het slachtoffer een onderneming is, kan men dit verlies afboeken waardoor men dan minder belastingen moet betalen. Het uiteindelijke effect zal zijn dat deze kosten een grotere groep van mensen treft dan men oorspronkelijk zou denken. De premies van de verzekeringen kunnen stijgen of de belastingbetaler moet meer belastingen betalen. Een tweede component zijn de materiële kosten voor de gemeenschap om fraude te vermijden of met andere woorden de preventiekosten voor de overheid, ondernemingen of gewone particulieren. Wanneer de fraude ontdekt wordt, zal het slachtoffer vaak proberen de schade op te sporen en te recupereren, wat op zijn beurt ook weer kosten met zich mee brengt. We hebben nu de materiële kosten besproken, maar Schoorens beschrijft ook nog het belang van de 'externaliteiten'. Het is mogelijk dat het slachtoffer psychische gevolgen aan de fraude overhoudt. Dit kan zich uiten in ontwijkingsgedrag uit angst voor mogelijke herhalingen. Mensen/ondernemingen uit de omgeving van het slachtoffer die op de hoogte zijn van de fraude kunnen dit ontwijkingsgedrag ook vertonen, omdat ze beseffen dat ook zij het slachtoffer hadden kunnen zijn.

2.3 Steeds meer en meer fraude: redenen en cijfermateriaal

De economische crisis van de afgelopen jaren heeft ervoor gezorgd dat het aantal gevallen van fraude toegenomen is. Andere factoren die gezorgd hebben voor deze toename zijn de informatisering en globalisering van onze samenleving (Schoorens, 2010). Contacten tussen verschillende partijen worden anoniemer, virtueel en verlopen over grotere afstanden. Dit zorgt er bovendien voor dat de fraude minder lokaliseerbaar en opspoorbaar is (De Bie & Verhage, 2010). Volgens Schoorens (2010) is er ook een dalend normbesef vast te stellen door de individualisering van de maatschappij en het verdwijnen van vele niet-juridische waardestelsels. De toename in fraude en de toenemende complexiteit van de bestrijding ervan hebben tevens nog een zelfversterkend effect. In de European Fraud Survey van Ernst & Young (2009) worden nog andere factoren vermeld die het risico op fraude doen toenemen, namelijk veranderingen in het bedrijf waardoor er nieuwe risicogebieden ontstaan, het management dat zich niet concentreert op anti-fraudemaatregelen, het feit dat men het management niet vertrouwt en druk om de bonussen/compensatie te verhogen.

Sinds enkele jaren publiceren de grote auditkantoren, zoals KPMG, Ernst & Young en PricewaterhouseCoopers, jaarlijks hun Fraud Survey waarin ze de resultaten van hun studies over fraude bespreken. Auditkantoor Ernst & Young, bijvoorbeeld, voerde in 2006 zijn eerste onderzoek bij Europese ondernemingen naar de percepties van werknemers over frauderisico's en over hoe de Raad van Bestuur en het management deze risico's aanpakken. De European Fraud Survey van 2011 behandelt de percepties van 2.300 respondenten uit 25 Europese landen. Uit dit onderzoek blijkt het volgende. De vooruitzichten in verband met ondernemingen met financiële moeilijkheden zijn minder negatief als in 2009, maar 64% van de ondervraagden verwachten nog steeds dat er meer bedrijven financiële moeilijkheden zullen ondervinden. In 2009 was dit nog 88%. In het huidige economische klimaat hebben organisaties dus een sterke cultuur nodig om te weerstaan aan fraude. Uit het onderzoek blijkt tevens dat een significante minderheid er toch nog altijd alles aan wil doen om financiële moeilijkheden te vermijden en er dus voor te zorgen dat hun onderneming kan blijven voortbestaan. Figuur 1 geeft een opdeling van het onethisch gedrag dat werknemers en

management gerechtvaardigd vinden om voor groei van de onderneming te zorgen. 62% van de respondenten gaat akkoord met de stelling dat corrupte praktijken op grote schaal gebeuren bij ondernemingen in hun land en 40% denkt dat er een stijging is in het aantal corrupte praktijken als gevolgen van de economische recessie. In tegenstelling tot dit resultaat zegt minder dan één derde dat hun bedrijf meer inspanningen doet om fraude te bestrijden. Net als uit de resultaten van 2009 blijkt dat bedrijven hun aandacht voor fraude en corruptie verloren hebben. Wat de antifraude inspanningen betreft, is de situatie zelfs nog verslechterd ten opzichte van 2009. Dubbel zo veel respondenten antwoorden dat hun bedrijf ofwel geen antifraude maatregelen treft ofwel dat ze er zich alleszins niet van bewust zijn dat hun bedrijf dergelijke maatregelen neemt. Respondenten vinden het daardoor belangrijk dat de overheid meer controle verricht. Terwijl in 2009 slechts 13% meer toezicht verwachtte van de overheid, is dit cijfer in 2011 opmerkelijk gestegen tot 45%.

Figuur 1: Onethisch gedrag (E&Y, 2011)

2.4 Elementen van fraude

In de literatuur beschrijft men in de theorie van de fraudedriehoek drie elementen van fraude, namelijk druk, gelegenheid en rationalisatie. Deze theorie werd ontwikkeld door de criminoloog Donald Cressey en legt uit waarom mensen frauderen. In 2004 hebben Wolfe en Hermanson deze theorie uitgebreid door een vierde element, 'capability', toe te voegen.

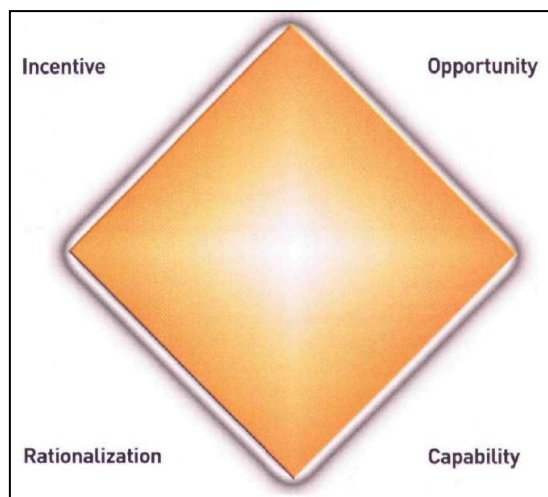
Element nummer één van de fraudedriehoek is rationalisatie. Je gaat de fraude voor jezelf rationaliseren. Men redeneert vaak als volgt: 'ik werk er hard genoeg voor, dus ik verdien het' of 'ik leen enkel wat geld, het bedrijf zal dit niet missen en ik betaal het later wel terug'. Men gaat naar een rechtvaardige reden zoeken voor de fraude en deze dan als acceptabel bekijken.

Het tweede element is gelegenheid of opportuniteit en duidt op de mogelijkheden die de fraudeur heeft om fraude te plegen. Wanneer er binnen het bedrijf sprake is van een zwak bestuur of de interne controle van het bedrijf te wensen overlaat, zal een potentiële fraudeur meer mogelijkheden hebben tot het plegen van fraude. Het management moet er bijvoorbeeld voor zorgen dat er voldoende scheiding is van taken. Iemand die verantwoordelijk is voor zowel het boeken als betalen van transacties heeft daardoor de gelegenheid om fraude te plegen.

Het laatste element van de fraudedriehoek is druk of soms ook wel motivatie genoemd. Deze druk kan wijzen op eventuele financiële problemen die de mogelijke fraudeur heeft, bepaalde verslavende leefgewoonten zoals een alcohol- of gokverslaving of het feit dat men niet tevreden is met de werksituatie. Een voorbeeld hiervan is dat men te weinig appreciatie krijgt bij het uitvoeren van zijn job. Deze drie elementen zijn interactief; ze werken op elkaar in in plaats van dat ze op zichzelf staan. Hoe groter de druk bijvoorbeeld, hoe minder de fraudeur zal moeten rationaliseren om daadwerkelijk over te gaan tot fraude (De Bie, 2001).

Wolfe en Hermanson (2004) hebben dit model uitgebreid door het toevoegen van een vierde element, waardoor er sprake is van een fraudediamant (figuur 2) in plaats van een fraudedriehoek. Het vierde element dat zij belangrijk vonden was 'capability' of de capaciteiten van een individu om fraude te plegen. Een individu

moet volgens hen ook nog daadwerkelijk in staat zijn om een mogelijkheid tot frauderen in de praktijk om te zetten. Vele fraudegevallen, en dan vooral diegene met meer dan zes cijfers, zouden niet plaatsgevonden hebben zonder de juiste persoon met de juiste kwaliteiten.

Figuur 2: Fraudediamant en zijn componenten (Wolfe en Hermanson, 2004)

2.5 Soorten van fraude

Fraude is een heel breed begrip en kunnen we bijgevolg opdelen in een aantal verschillende soorten. Men kan ten eerste fraude opdelen op basis van de slachtoffergroep, waardoor men een onderscheid krijgt tussen verticale en horizontale fraude. Vervolgens kan men ook een onderscheid maken tussen fraude die gepleegd wordt door iemand van binnenin het bedrijf of fraude die gepleegd wordt door een externe. Wanneer de dader binnen het bedrijf gezocht moet worden, is er nog een verdere verdeling mogelijk op basis van de dadergroep (werkgeversfraude of werknemersfraude). Verder kan er volgens De Bie (2001) nog een onderscheid gemaakt worden naar bedrijfsproces (bijvoorbeeld fraude bij de inkoop van goederen ten opzichte van fraude in het administratieve proces), naar methode (computerfraude ten opzichte van merkenfraude), naar sector of markt (beursfraude versus verzekeringsfraude) en ten slotte naar de regelgeving die werd overtreden (BTW-fraude versus subsidiefraude). In de volgende secties worden de belangrijkste soorten fraude verder toegelicht.

2.5.1 Verticale versus horizontale fraude

Fraude kan men onderverdelen in twee soorten op basis van de hoedanigheid van het slachtoffer. Horizontale fraude is fraude waarbij er sprake is van private slachtoffers, met andere woorden bedrijven en/of individuen. Beleggingsfraude, verzekeringsfraude, bancaire fraude of een frauduleuze verslaggeving zijn hier enkele voorbeelden van (De Bie & Verhage, 2010). Levi et al. (2007) delen deze categorie van de private slachtoffers nog eens in in een aantal deelcategorieën. Dit doen ze als aanbeveling om fraude te kunnen meten. De subcategorieën die ze gebruiken zijn: financiële dienstenbedrijven, niet-financiële dienstenbedrijven en individuele leden van de maatschappij.

Verticale fraude daarentegen is fraude waarbij de publieke sector geïmponeerd wordt. Dit kan zowel een lokale, nationale als internationale overheid zijn en het kan gaan om geldstromen van de burger naar de overheid of van de overheid naar de burger. Voorbeelden hiervan zijn subsidiefraude, sociale zekerheidsfraude, milieufraude en fiscale fraude (De Bie & Verhage, 2010). Ook deze categorie splitsen Levi et al. (2007) op in twee subcategorieën, namelijk centrale overheden en lokale overheden.

Hoewel er op de eerste plaats misschien een bepaald soort van slachtoffer 'uitgekozen' wordt, heeft ieder fraudegeval een publieke component. De gemeenschap als geheel is het uiteindelijke slachtoffer. Bedrijven zijn ook indirect slachtoffer van fraude. Als bepaalde ondernemingen frauderen, kan dit effect hebben op de concurrentiepositie van de andere bedrijven. Bovendien kan het de bedrijven die ermee geassocieerd worden reputatieschade aanbrengen. Het onderscheid tussen verticale en horizontale fraude is dus niet altijd even "zwart-wit" (De Bie & Verhage, 2010). Volgens Zenner (2001) zijn ondernemers er zich de laatste jaren ook bewust van geworden dat bijvoorbeeld fiscale fraude niet alleen de belangen van de overheid aantast, maar dat zij hier ook door beïnvloed worden. Deze vorm van fraude zal, wanneer deze op grote schaal georganiseerd is, zorgen voor oneerlijke concurrentie. De fraudeur(s) overtreedt (overtreden) ook de strafwet waardoor men gestraft kan worden vanuit het algemeen belang. In dit kader wil ik daarom verwijzen naar een quote van Marc Leemans, voorzitter van

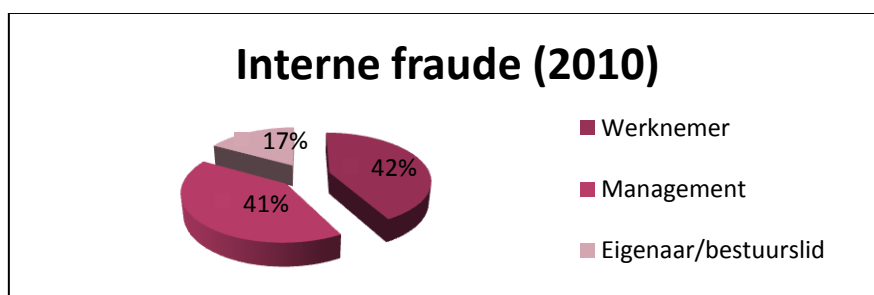
het ACV, die de problematiek van fiscale fraude als volgt verwoordt: "Fiscale fraude, dat is een extra belasting op de eerlijke belastingbetaler" (Visie, 2012).

2.5.2 Interne versus externe fraude

Een andere indeling die men kan maken, is deze op basis van wie de dader is of daders zijn. Men spreekt van interne fraude als de dader iemand van binnen de onderneming is. Bij externe fraude moet men de dader buiten de organisatie zoeken. Het kan natuurlijk ook zijn dat interne en externe daders samenwerken om de fraude te organiseren. In dat geval noemt men de fraude relationele fraude.

2.5.3 Werknemersfraude versus managementfraude

Binnen de interne fraude kan men nog een onderverdeling maken door te kijken naar wie betrokken is bij de fraude. Zoals de naam zelf al aangeeft zal bij managementfraude of werkgeversfraude één of meerdere leden van het management betrokken zijn. Dit type van fraude kan zich voordoen uit eigenbelang van het management, maar managers kunnen ook fraude plegen in het belang van hun onderneming. In moeilijke tijden kan men bezorgd zijn over de continuïteit van de onderneming en kan men proberen om de gerapporteerde cijfers te manipuleren. In een onderzoek van het auditkantoor Ernst & Young (2009) antwoordt 47% van de respondenten dat ze fraude en corruptie aanvaardden als het bedrijf daarmee moeilijke tijden kan overleven.

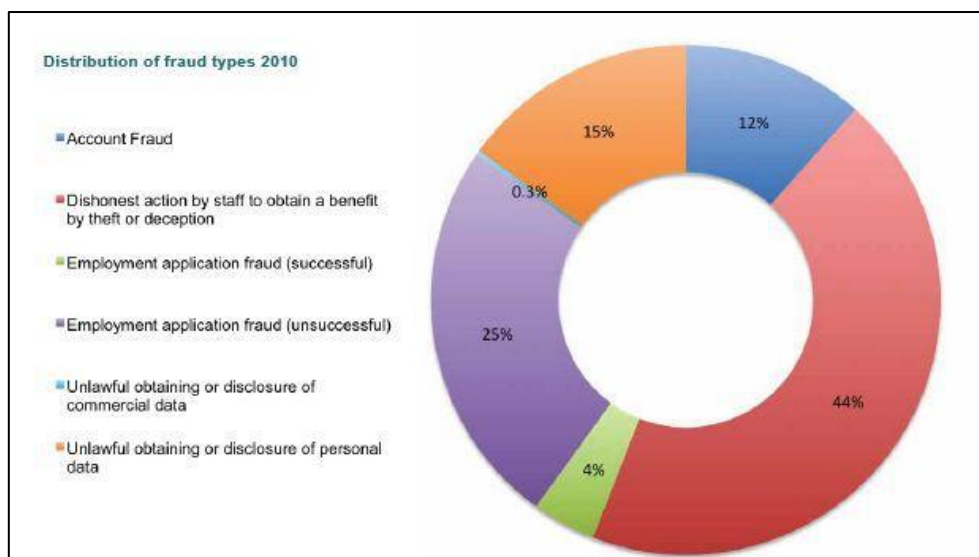

Figuur 3: Verdeling interne fraude (ACFE, 2010)

Fraude gepleegd door werknemers van de onderneming noemt men werknemersfraude. In de meeste gevallen zal het dan gaan om vervreemding van activa. Uit een rapport van de Association of Fraud Examiners (ACFE, 2004) blijkt

dat 67,8% van alle fraudegevallen gepleegd wordt door werknemers. Dit cijfer lijkt de laatste jaren fel gedaald te zijn, want in 2010 heeft de ACFE een gelijkaardig rapport opgesteld waarbij ze een cijfer van 42,1% rapporteren, wat je op figuur 3 kan aflezen. Hiertegenover staat wel dat de monetaire impact van managementfraude vaak veel groter is. Uit hetzelfde onderzoek van de ACFE blijkt dat de gemiddelde verliezen per geval van fraude door het management en bestuursleden bijna zeventien keer groter is dan het gemiddeld verlies van fraude door werknemers en in 2010 was dit elf keer groter.

CIFAS, 'The UK's Fraud Prevention Service', een vzw die gewijd is aan de preventie van fraude, heeft in 2010 een studie gedaan naar welke types fraude werknemers plegen. Deze verdeling is weergegeven in figuur 4. Oneerlijk handelen om een voordeel te verkrijgen, door diefstal of bedrog, is met 44% het meest voorkomende fraudetype bij werknemersfraude.

Figuur 4: Verdeling fraudetypes bij werknemersfraude (CIFAS, 2011)

Wils (2001) beschrijft in zijn boek 'Betragt op Fraude' vier modellen die een verklaring geven voor bedrijfsfraude gepleegd door werknemers. Het eerste model is het socialisatiemodel, waarbij werknemers geldende normen en gebruiken overnemen. De drempel tot het plegen van fraude zal dus verlaagd worden als men een slecht management of crimineel gedrag van collega's ondervindt. Een tweede verklaring is het normatieve model. Bij dit model gaat men ervan uit dat crimineel

gedrag aangeleerd is. Dus wanneer men misdrijven pleegt, zal men dit ook op het werk niet nalaten te doen. Het politieke model is een volgende verklaring, waarbij men meer criminaliteit observeert in ondernemingen met een slecht sociaal klimaat. Denk bijvoorbeeld maar aan stakingen waarbij men soms eigendom van de onderneming vernietigt. Het laatste model noemt men het arbeidsethiekmodel. Wanneer een werknemer vindt dat hem onrecht wordt aangedaan door bijvoorbeeld een te laag loon, zal hij zelf voor zijn extraatje zorgen.

2.6 Voorbeelden van fraude in de praktijk

In dit deel worden een aantal concrete fraudegevallen kort besproken. Zo kunnen we een beter beeld krijgen van wat er in de praktijk nu juist gebeurt. Het eerste voorbeeld is een voorbeeld van jaarrekeningfraude (horizontale fraude). Lernout & Hauspie was marktleider op gebied van de ontwikkeling van geavanceerde spraaktechnologie. In 1995 trokken ze naar de Amerikaanse beurs Nasdaq. Ze waren hiermee het eerste Belgische bedrijf dat daarin slaagde. Hierdoor steeg natuurlijk de druk om nog beter te presteren en om mooie cijfers naar buiten te brengen (Pheijffer, 2010). 20 september 2010 werden de twee oprichters, Jo Lernout en Pol Hauspie, veroordeeld tot vijf jaar cel, waarvan drie jaar effectief en een boete van 24.789 euro. Ze waren schuldig bevonden aan fraude (Hof van Beroep, 2010). De omzet- en winstcijfers waren op kunstmatige wijze naar boven toe bijgesteld. Dit werd onder andere gedaan door omzet naar voren in de tijd te halen en het genereren van omzet via bedrijfsonderdelen die tot de eigen groep behoorden (Pheijffer, 2010).

Een zaak die internationaal een stuk bekender is, is de jaarrekeningfraude bij voormalig energiereus Enron. Bij dit bedrijf gebruikte men een reeks van manipulatietechnieken, waaronder het verbergen van verschillende risicodragende en verlieslatende activiteiten en financieringsconstructies door ze buiten de balans te plaatsen of onder te brengen in de ondertussen wereldberoemde Special Purpose Entity's (Pheijffer, 2010).

Betaalkaartfraude is een ander voorbeeld van horizontale fraude. Er wordt misbruik gemaakt van iemands betaalkaartgegevens om aankopen te kunnen doen, geld af te halen, enz. Om aan de gegevens te geraken, zijn er een aantal methoden die de fraudeurs toepassen. Eén van die methoden is skimming, waarbij de gegevens die

op de magneetstrook van de betaalkaart staan, gekopieerd worden door middel van een klein toestelletje dat op een geldautomaat geïnstalleerd werd. Tevens wordt een kleine camera geïnstalleerd zodat men de pincode kan filmen. De gegevens die men dan gekopieerd heeft, worden vervolgens op blanco kaarten gezet en deze worden dan gebruikt om het geld van het slachtoffer te gebruiken (Ibz & Politie, 2010).

Niet-aangegeven arbeid, of zwartwerk zoals het in de volksmond beter gekend is, is een vorm van sociale fraude (verticale fraude). Deze fraudevorm zorgt voor een oneerlijke concurrentie in de markt en ook voor de overheid zijn er schadelijke gevolgen, aangezien zij fiscale en sociale verliezen lijdt. Zoals eerder uitgelegd, is de maatschappij het uiteindelijke slachtoffer. Diegene die zwartwerkers in dienst neemt, riskeert zware boetes en zelfs gevangenisstraffen. De zwartwerker zelf zal in de eerste plaats geen enkele vorm van sociale bescherming hebben (bijvoorbeeld bij arbeidsongevallen of ziekte). Maar ze kunnen ook zwaar gestraft worden. Zwartwerkers kunnen tot het betalen van een boete veroordeeld worden, tot het terugbetalen van de sociale uitkeringen (bijvoorbeeld werkloosheids- of ziekte-uitkeringen) die onterecht ontvangen werden en kunnen zelfs, tijdelijk of definitief, uit de werkloosheid uitgesloten worden. (Niet-aangegeven arbeid, z.d.).

Hoofdstuk 3: Fraudebestrijding

In hoofdstuk twee worden er verschillende vormen of soorten van fraude besproken. Ook wat fraudebestrijding betreft, zijn er verschillende mogelijkheden. De verschillende private en publieke instanties hebben elk hun eigen aanpak van fraude ontwikkeld. Aan de ene kant is er de traditionele publieke fraudebestrijding die in sectie 3.1 besproken wordt. Aan de andere kant daarentegen heeft er zich ook een private sector ontwikkelt die zich gespecialiseerd heeft in fraudebestrijding en -onderzoek. Deze mogelijkheid wordt verder uitgewerkt in sectie 3.3. Sectie 3.2 geeft de redenen aan waarom deze 'private justice' zo populair geworden is. Sectie 3.4 tenslotte zal een samenvatting geven van de verschillen en overeenkomsten tussen publieke en private fraudebestrijding.

3.1 Publieke fraudebestrijding

Publieke recherche wordt volledig besproken in het Wetboek van Strafvordering. Dit Wetboek bepaalt in België hoe misdrijven vervolgd moeten. Het Strafwetboek zal dan bepalen wat de strafbare misdrijven zijn en hun bijhorende mogelijke straffen. De belangrijkste definities in verband met publieke recherche uit deze twee wetboeken zullen hieronder weergegeven worden.

- "De **gerechtelijke politie** spoort de misdaden, de wanbedrijven en de overtredingen op, verzamelt de bewijzen ervan en levert de daders over aan de rechtbanken belast met hun bestraffing." (artikel 8 WSV)
- "De **procureurs des Konings** zijn belast met de opsporing en de vervolging van de misdrijven die tot de bevoegdheid van de hoven van assisen, de correctionele rechtbanken en van de politierechtbanken behoren behalve, voor de twee laatstgenoemde gerechten, wanneer de strafvordering aan de arbeidsauditeur is opgedragen." (artikel 22 WSV)
- "Het **opsporingsonderzoek** is het geheel van de handelingen die ertoe strekken de misdrijven, hun daders en de bewijzen ervan op te sporen en de gegevens te verzamelen die dienstig zijn voor de uitoefening van de strafvordering." (artikel 28bis WSV)
- "Het **gerechtelijk onderzoek** is het geheel van de handelingen die ertoe strekken de daders van misdrijven op te sporen, de bewijzen te verzamelen en de maatregelen te nemen die de rechtscolleges in staat moeten stellen

met kennis van zaken uitspraak te doen. Het wordt gevoerd onder de leiding en het gezag van de onderzoeksrechter.” (artikel 55 WSV)

- *“De **onderzoeksrechter** draagt de verantwoordelijkheid voor het gerechtelijk onderzoek dat zowel à charge als à décharge wordt gevoerd. Hij waakt voor de wettigheid van de bewijsmiddelen en de loyaleit waarmee ze worden verzameld. Hij mag zelf de handelingen verrichten die behoren tot de gerechtelijke politie, het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek.*

De onderzoeksrechter heeft in de uitoefening van zijn ambtsverrichtingen het recht om het optreden van de openbare macht rechtstreeks te vorderen.

Hij beslist of het noodzakelijk is dwang te gebruiken of inbreuk te maken op de individuele rechten en vrijheden.

Wanneer hij in de loop van een gerechtelijk onderzoek feiten ontdekt die een misdaad of een wanbedrijf kunnen uitmaken dat bij hem niet is aangebracht, stelt hij de procureur des Konings hiervan onmiddellijk in kennis.” (artikel 56 WSV)

In de volgende secties zullen de vier belangrijkste actoren op het gebied van publieke fraudebestrijding besproken worden. Sectie 3.1.1 behandelt de staatssecretaris die toegevoegd is aan de federale regering en de twee organen die gecreëerd zijn om hem bij te staan bij zijn taken, namelijk het College en het Ministerieel Comité voor de strijd tegen fiscale en sociale fraude. De taken van de politie in verband met fraudebestrijding worden besproken in sectie 3.1.2. Een volgend publiek orgaan, justitie of het gerecht, komt aan bod in sectie 3.1.3 en als laatste zullen de bijzondere inspectiediensten behandeld worden in sectie 3.1.4.

3.1.1 Staatssecretaris voor fraudebestrijding en het College en het Ministerieel Comité voor de strijd tegen fiscale en sociale fraude

De publieke sector in België heeft de laatste jaren al wel wat initiatieven genomen om de fraudebestrijding te verbeteren. De regering Letermé I heeft als eerste regering een staatssecretaris voor de Coördinatie van de fraudebestrijding aangesteld. Deze staatssecretaris, Carl Devlies, heeft deze rol ook verder vervuld tijdens de regeringen Van Rompuy I en Letermé II. Hij werd eind 2011 opgevolgd door John Crombez, de huidige staatssecretaris voor de bestrijding van de sociale

en fiscale fraude. De regering heeft gekozen voor deze staatssecretaris omdat het, zeker in economisch moeilijke tijden, belangrijk is dat "het economisch spel eerlijk gespeeld wordt" (Devlies, 2011). Ze hebben dan ook gekozen voor een kordate aanpak van fraude. Volgens Devlies zijn de sectoren trouwens zelf vragende partij van een betere fraudebestrijding. Samen met de keuze voor een staatssecretaris voor de fraudebestrijding zijn er twee organen gecreëerd die hem moeten helpen bij zijn taak, namelijk het College en het Ministerieel Comité voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude. Het College stelt jaarlijks een actieplan op. In het eerste actieplan, dat opgesteld werd voor de periode 2008-2009, werd gegevensuitwisseling beschouwd als een centrale voorwaarde voor een efficiënte fraudebestrijding. Het tweede actieplan, dat van 2009-2010, ging hier ook vanuit, maar legde andere klemtonen.

Tot voor kort werd het budget voor de strijd tegen fraude ook altijd als "sluitpost" gebruikt van de begroting (Devlies, 2011). De Bie (2001) wijst er op dat de publieke fraudebestrijding de voorbije jaren nooit de verdiende aandacht gekregen heeft. Hier probeerde men in 2009 verandering in te brengen toen de bestrijding van fraude veranderde in een "structurele en gecoördineerde aanpak" en bij aanvang van de opmaak van de begroting al werd aangepakt (Devlies, 2011).

Momenteel zou men vanuit de overheid fraudebestrijding enkel als oplossing voor de begrotingsproblematiek beschouwen en zelfs nu "blazen ze warm en koud tegelijkertijd". Oorspronkelijk stond fraudebestrijding niet in het Nationaal Veiligheidsplan 2012-2015, maar uiteindelijk heeft men het er dan toch aan toegevoegd (Bijlage 5). Ook vanuit de kant van de privé-detectives komt vaak het verwijt dat de prioriteiten van de publieke sector te weinig bij fraude liggen (Bijlage 4). In dit nieuwe Nationale Veiligheidsplan staat trouwens dat "in het bijzonder de sociale en de fiscale fraude alsmede de fraude inzake afvalbeheer" prioritair zijn. Over horizontale fraudevormen praat men niet. Jan Buys van de Federale Gerechtelijke Politie (Bijlage 8) merkt in dit kader wel op dat er voor de niet-prioritaire fenomenen geen programma-aanpak zal uitgewerkt worden door de politie, maar dat dit niet betekent dat de politie in dit domein geen actie onderneemt. "De politie zal zo kwaliteitsvol reageren". Dit betekent dat eventuele klachten correct zullen opgenomen worden. Het openbaar ministerie kan dan een

onderzoek bevelen of beslissen tot sepot. Wanneer er een onderzoek bevolen wordt, zal de politie de opdrachten van het openbaar ministerie grondig uitvoeren.

Op hetzelfde ogenblik als het College voor de strijd tegen fiscale en sociale fraude zijn werkzaamheden startte, heeft Carl Devlies ook de opdracht gegeven aan Geert Schoorens - substituut-procureur des Konings te Leuven- om een onderzoek te starten. Van dit onderzoek zijn de resultaten gebundeld in de studie "Naar een nationale strategische aanpak van de strijd tegen fraude" (Schoorens, 2010). Deze studie heeft als doel een strategische visie op de fraudebestrijding te ontwikkelen. Het College daarentegen richt zich op de concrete realisatie van operationele en tactische doelen in de strijd tegen fraude, met behulp van jaarlijkse actieplannen. De strategische visie, die uit het onderzoek afgeleid wordt, zal dan ook dienen om een doel op langere termijn te formuleren, waarop de jaarlijkse actieplannen van het College zich kunnen baseren. In de studie bekijkt men zowel verticale als horizontale fraude, terwijl het College zich focust op de verticale fraude. In deze studie doet Schoorens een aantal aanbevelingen. Enkele van deze aanbevelingen zullen hier besproken worden.

De eerste aanbevelingen betreffen de politieke structuren en capaciteit. Men moet op lokaal niveau een minimale recherchecapaciteit voorzien voor eenvoudige fraudeonderzoeken en alle afdelingen van de lokale korpsen opleidingen en sensibilisering geven. Wijkagenten en interventieploegen zijn de eersten die signalen van mogelijke fraude kunnen detecteren, maar omdat velen onder hen onvoldoende kunnen inschatten wat ze gehoord of gezien hebben, is dit een kans die voorlopig onbenut blijft.

De tweede reeks van aanbevelingen gaat over de justitiële structuren en capaciteit. Momenteel bestaat de gerechtelijke structuur uit 27 arrondissementen, maar deze structuur is niet langer gepast voor de hedendaagse maatschappij. Veel van de lokale parketten zijn te klein om bijvoorbeeld fraudecriminaliteit voldoende professioneel en grondig aan te pakken. In maart 2010 was er een politiek akkoord over de vermindering van het aantal arrondissementen van 27 naar 16 (<http://www.stefaandeclerck.be/nl/aantal-gerechtelijke-arrondissementen-van-27-naar-16/909>).

De volgende reeks van aanbevelingen betreft de private structuren en capaciteit en aansluiting/samenwerking met politieke en of parketstructuren. Politie en parket kunnen vaak gewoon verder bouwen op de verslagen van forensische auditoren, maar bij onder andere magistraten en advocaten bestaat er heel wat scepsis en terughoudendheid wat er vaak toe leidt dat het hele private onderzoek door de publieke actoren nog eens wordt overgedaan. Redenen voor dit scepticisme zijn dat men vreest voor amateurisme van de private onderzoeker, gebrek aan respect voor de rechten van de fraudeverdachte etc. Een oplossing hiervoor is dat er minimale kwaliteitsgaranties worden ontwikkeld voor deze private onderzoeken. De sector van de forensische auditoren heeft hier zelf al enkele initiatieven voor ontwikkeld, zoals de oprichting van een beroepsorganisatie. Hierover is meer te vinden in sectie 3.3.2. Schoorens overweegt hierbij ook het idee om een hechtere samenwerking te organiseren tussen het strafonderzoek en forensische auditoren, dat verder besproken wordt in sectie 5.

De laatste reeks van aanbevelingen uiteindelijk behandelt de niet-politieke overheidsstructuren en capaciteit en aansluiting/samenwerking met politieke en/of parketstructuren. Fraudebestrijding binnen de publieke sector gebeurt natuurlijk niet alleen door politie en parket. De controle van fraudegevoelige sectoren is verspreid over verschillende administratieve instanties die elk op hun beurt hun eigen werkdomeinen, bevoegdheden en sanctioneringsmiddelen hebben. Elke instantie is dus gespecialiseerd in hun domein, maar waar raakvlakken zijn met andere instanties of met politie en gerecht ontstaan mogelijk inefficiënties of conflicten. Deze instanties moeten afspraken maken over de taakverdelingen bij deze raakvlakken. Men kan dan beslissen wie van de twee het onderzoek voert of men kan beslissen dat een samenwerking de beste oplossing is. Deze afspraken moeten natuurlijk wel binnen de grenzen van de wetgeving blijven.

In 2007 werd in het Verenigd Koninkrijk de National Fraud Strategic Authority (N.F.S.A.) opgericht. Ondertussen werd de naam al veranderd naar National Fraud Authority (N.F.A.). Deze dienst heeft als doel om een nationale, gecoördineerde fraudestrategie te ontwikkelen in samenspraak met alle betrokkenen, zowel uit de publieke als private sector (Schoorens, 2010). Een belangrijke realisatie van deze N.F.A. is de uitvoering van het project "Fighting Fraud Together", een samenwerkingsproject waar in sectie 5 verder wordt op ingegaan. Schoorens stelt

voor dat in België ook zo'n centrale instantie met een permanente structuur uitgebouwd wordt. Deze instantie zal dan instaan voor de uitwerking en opvolging van een nationale, gecoördineerde fraudestrategie. Het College voor de strijd tegen fiscale en sociale fraude is een eerste aanzet hiervoor. De leden van de instantie moeten een geschikte vertegenwoordiging zijn van de publieke sector en tevens moet men overwegen om ook de private sectoren hierbij aan het woord te laten en moet men dus de instantie uitbreiden met representatieve vertegenwoordigers uit deze sectoren.

Maar wat is er nu ondertussen al gerealiseerd door deze Coördinatie van de fraudebestrijding? Er werd een externe partij, consultant Deloitte, aangesteld om onderzoek te doen naar de werking van de inspectiediensten en zij hebben ook een aantal aanbevelingen gedaan. Ondertussen is men begonnen met de uitvoering van deze aanbevelingen. Ten tweede is bepaald dat binnen de FOD Financiën de ene dienst nu gebruik kan maken van de gegevens die door een andere dienst werden verzameld. Omwille van de rechtszekerheid is een aanpassing van de privacywet van 1992 nodig. Het ontwerp hiervoor was gevorderd, maar de val van de regering strooide roet in het eten (Devlies, 2011). Informatie zit verspreid over verschillende instanties en de fraudeur speelt op deze zwakheden in (Schoorens, 2010). Een belangrijke maatschappelijke evolutie is de grotere toegankelijkheid van data en met technieken zoals datamining kan men de juiste informatie uit deze gegevens halen. Hoewel het technisch dus mogelijk is, kan men het juridisch gezien niet altijd verwezenlijken (Denolf & Buys, 2011). Een volgende belangrijke realisatie is het inzetten van de Kruispuntbank Ondernemingen (KBO)¹ als knipperlicht. De KBO zal aan alle bevoegde inspectiediensten kunnen signaleren dat bepaalde gegevens of een combinatie van gegevens op mogelijke fraude wijst. Om deze knipperlichtfunctie zo goed mogelijk te kunnen vervullen worden een aantal bijkomende gegevens toegevoegd die voorheen nog niet werden opgenomen en wordt deze databank gekruist met andere publieke databanken. Vervolgens is ook gerealiseerd dat sociale controles nu gericht zullen zijn, waardoor de efficiëntie stijgt. Deze sociale diensten gebruiken vanaf begin 2011 een elektronische PV of

¹ De Kruispuntbank Ondernemingen is "een gegevensbank aangemaakt en in beheer van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie waarin de identificatiegegevens van ondernemingen zijn samengebracht." Sommige gegevens uit deze databank zijn door iedereen raadpleegbaar, andere diensten zijn dan weer toegankelijk voor ondernemingen en overheidsdiensten kunnen meer informatie raadplegen. (<http://economie.fgov.be/nl/ondernemingen/KBO/>)

het e-PV. Het beoogde doel hiervan is een administratieve vereenvoudiging en een verbeterde gegevensuitwisseling tussen de verschillende inspectiediensten. Omdat horecazaken niet altijd volledig officieel werken², heeft men besloten dat vanaf januari 2013 iedereen die regelmatig maaltijden serveert moet werken met een kassa met een zwarte doos. Deze zwarte doos zorgt ervoor dat alle verkopen en manipulaties op een onuitwisbare manier geregistreerd worden (Devlies, z.d.). In de twee jaar dat de vorige regering gewerkt heeft, heeft de strijd tegen de fraude 600 miljoen extra aan jaarlijkse ontvangsten gegenereerd (College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude, 2010).

Tijdens de legislatuur van voormalig staatssecretaris voor de Coördinatie van de fraudebestrijding, Carl Devlies, zijn door het College voor de fraudebestrijding een aantal "bouwstenen" goedgekeurd. Deze bouwstenen zijn een geheel van strategische opties die volgens het College absolute prioriteit hebben. Tabel 1 geeft een overzicht van de verschillende bouwstenen. Een rode kleurcode betekent dat deze bouwsteen door de volgende regering nog verwezenlijkt moet worden. Groen geeft aan dat deze reeds gerealiseerd zijn. Door de vorige regering zijn er twee van de in het totaal twaalf bouwstenen reeds gerealiseerd, nl. de versoepeling van het bankgeheim voor de personenbelasting (nummer 7 in tabel 1) en de verruiming van de minnelijke schikking (nummer 5 in tabel 1). Een minnelijke schikking is hierdoor ook mogelijk tot er een vonnis of arrest uitgesproken is, waar vroeger een minnelijke schikking alleen mogelijk was tijdens het opsporingsonderzoek. Voor de volgende regering(en) zijn er dus nog tien bouwstenen die nog te realiseren zijn (Devlies, 2012). Het wetsvoorstel ter invoering van het Una Via-principe stond op 2 januari 2012 reeds op de Parlementaire agenda (Parlementaire agenda, 2012). Deze Una Via-regel (nummer 4) zorgt voor een verdeling van de taken tussen de fiscus en het parket en heeft dus als doel dubbel werk te voorkomen (Devlies, 2012). Bij de start van een nieuw fraudeonderzoek moet uitgemaakt worden of het dossier via de gerechtelijke of via de administratieve weg zal worden aangepakt (De Bie & Verhage, 2010).

Tabel 1: Bouwstenen voor de fraudebestrijding (Devlies, 2012)

Bouwstenen voor de fraudebestrijding

² De fiscus stelt namelijk bij 54 procent van de controles zwartwerk vast en ze ramen de "zwarte omzet" in deze sector op 30 procent .

1	Verdere coördinatie, een noodzaak
2	Betere fiscale gegevensuitwisseling
3	Optimalisering gegevensuitwisseling binnen de overheidssector
4	Invoering Una Via
5	Uitbreiding minnelijke schikking
6	Uitbreiding minigerechtelijk onderzoek
7	Opheffing bankgeheim in de inkomstenbelastingen
8	Een sectoraal beleid als sluitstuk van de fraudebestrijding
9	Effectieve recuperatie van verbeurd verklaarde vermogensvoordelen
10	Betere inningen
11	Strijd tegen de corruptie
12	Uniforme toepassing van de fiscale en sociale wetgeving

3.1.2 Politie

Sinds 1 januari 2005 bestaat de politie in België uit de federale en lokale politie. Men wou namelijk een geïntegreerde politiedienst organiseren die gestructureerd is op twee niveaus. Bij de lokale politie wordt onderzoek gedaan in lokale rechercheteams. Bij de federale politie wordt het werk gedaan in GDA's of Gerechtelijke Diensten voor het Arrondissement (Cools et al., 2004a). De reguliere politiezorg, de politiezorg verstrekt door de overheid, heeft een administratieve en gerechtelijke component. De taak van de administratieve politie bestaat erin om misdrijven te voorkomen en de openbare orde te handhaven. De gerechtelijke politie, daarentegen, heeft de taak de misdrijven op te sporen, bewijzen te verzamelen en de daders aan de rechtbanken over te leveren die vervolgens beslissen over de bestraffing (Cools, 2001).

Van elke klacht en van elke aangifte die gedaan wordt bij de politie, moet wettelijk gezien een verslag of een PV gemaakt worden voor de procureur des Konings. Vervolgens zal het parket beslissen of de zaak geseponeerd wordt of dat er verder onderzoek moet gebeuren. De structuur van een onderzoek kan teruggevonden worden in Bijlage 1 .

Wanneer een bedrijf ervoor kiest om aangifte te doen van een fraudegeval zal dit meestal gebeuren bij een politiedienst of rechtstreeks bij de onderzoeksrechter. Een onderzoek wordt natuurlijk niet enkel opgestart na aangifte. Na een

faillissement kan het parket besluiten om een onderzoek te starten wanneer ze een vermoeden heeft dat het faillissement verdacht is. Particulieren kunnen een klacht indienen wanneer ze vinden dat hen onrecht is aangedaan door de onderneming of politiediensten kunnen zelf vaststellingen doen die verder onderzoek vereisen. Nadat men een onderzoek geopend heeft, zal de betrokken politiedienst dit onderzoek verder zetten onder leiding van een onderzoeksrechter of de procureur des Konings. Er wordt wel vaak beroep gedaan op externen, gerechtsdeskundigen die de opdracht krijgen om onderzoek te doen en hierover verslag op te stellen (Van Cauwenberghe, 2001).

Wat zijn nu eigenlijk de prioriteiten voor de politie en wie bepaalt deze? Diverse overheidsdiensten werken samen de Kadernota Integrale Veiligheid uit en vierjaarlijks maakt men een Nationaal Veiligheidsplan (NVP) op. Het NVP legt de nationale prioriteiten op het vlak van criminaliteitsbeheersing vast voor de politiediensten. Oorspronkelijk werden deze veiligheidsplannen jaarlijks opgesteld, daarna tweejaarlijks en sinds 2004 is het om de vier jaar geworden. Deze manier van planmatig werken is een belangrijke wijziging van de werkprocessen van de politie (Denolf & Buys, 2011). In zowel het NVP van 2004-2007 als dat van 2008-2011 behoort ook de strijd tegen fraude tot de prioriteiten. In het NVP van 2008-2011 staat het volgende vermeld onder de titel 'Ernstige economische en financiële criminaliteit' : "De politie zal haar acties vooral richten tegen corruptie, fraude (waaronder identiteitsfraude) en witwassen." Voor het NVP van 2012-2015 was men oorspronkelijk niet van plan om fraude te vermelden als prioriteit, maar uiteindelijk heeft men dit toch toegevoegd. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat er nu het volgende vermeld staat : "de fraude, in het bijzonder de sociale en de fiscale fraude alsmede de fraude inzake afvalbeheer". Dus het zijn vooral de verticale fraudevormen die nu prioriteit krijgen (NVP 2012-2015, 2012).

De opsporing van fraude is verspreid over verschillende politiediensten (Schoorens, 2010). Niet-complexe onderzoeken worden door de lokale politiezones gedaan en de complexe politiediensten worden toebedeeld aan de Federale Gerechtelijke Politie. Daarenboven zijn er nog twee federale politiediensten die eigen bevoegdheden hebben voor bepaalde vormen van financieel economische criminaliteit en deel uitmaken van de Directie van de bestrijding van de economische en financiële criminaliteit (DJF). De Centrale Dienst voor de

Bestrijding van de Corruptie (CDBC) onderzoekt, zoals de naam reeds aangeeft, complexe vormen van corruptie en zal ook misdrijven onderzoeken die ten nadele zijn van de belangen van de staat. De tweede politiedienst is de Centrale Dienst voor de Bestrijding van de Georganiseerde Economische en Financiële Delinquentie (CDGEFID) en onderzoekt complexe en georganiseerde economische en financiële misdaden.

Juridisch gezien moeten politiediensten met veel meer wettelijke reguleringen rekening houden dan de private sector (Cools et al., 2004a). De belangrijkste wetten waaraan men zich binnen een politieel onderzoek moet houden zijn de volgende:

- **Wet op het politieambt:** Deze wet beschrijft de wettelijke taken van politieambtenaren. In deze wet staat ook beschreven wat hun rechten zijn.
- **Wetboek van Strafvordering:** Artikel 29, bijvoorbeeld, van dit wetboek stelt dat elke ambtenaar verplicht is om misdaden of wanbedrijven te melden aan de procureur des Konings.
- **Wet tot Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer:** Met deze wet moet men rekening houden wanneer men persoonlijke gegevens verwerkt of inlichtingen gaat inwinnen en verwerken over gebeurtenissen, groeperingen en personen.
- **Wet op de Bijzondere Onderzoekstechnieken:** Deze wet regelt de toepassing en een aantal onderzoekstechnieken, namelijk de observatie, de infiltratie en de informantenwerking.
- **Wet op de Bijzondere Inlichtingsmethoden:** Deze wet onderscheidt drie categorieën van inlichtingsmethoden: de gewone, de specifieke en de uitzonderlijke. Een voorbeeld van een gewone inlichtingsmethode is praten met mensen. Voorbeelden van specifieke methoden zijn observatie en doorzoeking. Uitzonderlijke inlichtingsmethoden zijn bijvoorbeeld observatie op private plaatsen. Elke categorie heeft andere procedurevoorschriften.

3.1.3 Justitie

In sommige gevallen beslissen bedrijven om "een klacht met burgerlijke partijstelling bij de onderzoeksrechter" in te dienen. Bij zo'n klacht zal het slachtoffer de strafvordering indienen en wordt tegelijk de burgerlijke vordering

ingesteld. Volgens artikel 63 van het Wetboek van Strafvordering wordt de onderzoeksrechter in dat geval verplicht tot het opstarten van een onderzoek. Bedrijven die het meeste van deze procedure gebruik maken zijn verzekeringsmaatschappijen. Meestal is er door het bedrijf al intern onderzoek gedaan. Het bewijsmateriaal dat hierbij verzameld werd, wordt wel met argwaan bekeken door de publieke actoren. Een private onderzoeker kan namelijk bevooroordeeld te werk zijn gegaan, aangezien hij de belangen van het bedrijf dient en de publieke sector heeft vaak bedenkingen bij hun manier van werken (Cools, 2004a).

3.1.4 Inspectiediensten

Naast politie en gerecht spelen ook de ambtenaren van de diverse inspectiediensten een belangrijke rol op het vlak van fraudebestrijding (Buys, 2010). Bijzondere inspectiediensten richten zich, in tegenstelling tot de reguliere politiediensten, tot een bepaalde tak van het bijzonder strafrecht. Zo is er onder andere de Inspectie van de Sociale Wetten, de Administratie van de Strijd tegen de Fiscale Fraude (de vroegere Bijzondere Belastinginspectie) en de Administratie der Douane en Accijnzen. Deze ambtenaren hebben een grote expertise en knowhow, aangezien zij verantwoordelijk zijn voor een specifiek domein. In heel wat vormen van verticale fraude staan trouwens de opdrachten van de verschillende overheidsdiensten haaks op mekaar. Een voorbeeld hiervan is de sigarettenfraude. In Groot-Brittannië werden hogere belastingen geheven als in België. Voor fraudeurs was dit een manier om zeer snel mooie winsten te verdienen door Belgische sigaretten in Groot-Brittannië binnen te smokkelen en op de zwarte markt te verkopen, waarbij dus geen Britse accijnzen werden betaald. Voor dit soort fraude zijn in België echter meerdere diensten bevoegd. Wanneer een lading nagemaakte sigaretten in beslag genomen wordt kan dit een goed middel zijn om namaak tegen te gaan. Hiervoor is de Administratie van Douane en Accijnzen van de FOD Financiën bevoegd. De inbeslagname van de goederen kan daarentegen een dadergroep verontrusten waardoor een politieel onderzoek wordt gedwarsboemd (Buys, 2010).

Hoe verloopt een onderzoek naar fraude nu bij zo'n bijzondere inspectiediensten? Bij de FOD Financiën – Administratie van Strijd tegen de Fiscale Fraude bijvoorbeeld kan er een klacht binnenkomen. De waarachtigheid van deze klacht zal dan eerst onderzocht worden met een 'vooronderzoek'. Tevens worden ook de

beschikbare gegevens van de betrokken onderneming bijeen gebracht. Tijdens de volgende stap wordt dan op directieniveau beslist of het dossier op het werkplan komt. Het eigenlijke onderzoek zal dan gestart worden en één of meerdere inspecties worden met dat onderzoek belast. Vervolgens wordt er een onaangekondigde actie voorbereid om de nodige vaststellingen te doen en informatie te verzamelen. Op basis van deze informatie wordt het onderzoek voortgezet met oog op een fiscale rechtzetting via de procedures die voorzien zijn in de wet. Voor de ernstige gevallen wordt er ook een strafklacht ingediend bij de procureur des Konings. Tijdens een onderzoek naar fiscale fraude zal er geen beroep gedaan worden op eerder gevoerd onderzoek door een private onderzoeker. Wel kan het gerecht een privaats onderzoeker inschakelen als expert. Door het charter van de belastingplichtige kan de fiscus namelijk niet meer optreden als expert in strafzaken (Bijlage 6).

Sinds de komst van de computer wordt het opsporen van fraude steeds meer een digitale strijd. Technisch is het ondertussen mogelijk om diverse databestanden van de fiscale diensten te koppelen en te vergelijken, maar juridisch wordt deze mogelijkheid nog niet benut. Informatie uit de aangifte van één belasting kan in principe enkel gebruikt worden voor het heffen van die specifieke belasting. Artikel 170 van de grondwet³ verzet zich daarmee tegen een automatische koppeling van de gegevens van verschillende fiscale databanken (Buys, 2010).

3.2 Verschuiving van publieke naar private fraudebestrijding

³ Artikel 170 Grondwet:

§ 1. Geen belasting ten behoeve van de Staat kan worden ingevoerd dan door een wet.

§ 2. Geen belasting ten behoeve van de gemeenschap of het gewest kan worden ingevoerd dan door een decreet of een in artikel 134 bedoelde regel. De wet bepaalt ten aanzien van de in het eerste lid bedoelde belastingen, de uitzonderingen waarvan de noodzakelijkheid blijkt.

§ 3. Geen last of belasting kan door de provincie worden ingevoerd dan door een beslissing van haar raad. De wet bepaalt ten aanzien van de in het eerste lid bedoelde belastingen, de uitzonderingen waarvan de noodzakelijkheid blijkt. De wet kan de in het eerste lid bedoelde belastingen geheel of gedeeltelijk afschaffen.

§ 4. Geen last of belasting kan door de agglomeratie, de federatie van gemeenten en de gemeente worden ingevoerd dan door een beslissing van hun raad. De wet bepaalt ten aanzien van de in het eerste lid bedoelde belastingen, de uitzonderingen waarvan de noodzakelijkheid blijkt.

De publieke fraudebestrijding staat al een tijdje in een vrij negatief daglicht. Fraudezaken kunnen soms erg lang aanslepen of lopen verkeerd af. Voorbeelden hiervan zijn de zaak Beaulieu, de zaak over een grootschalige belastingfraude die al sinds 1990 aansleept en de KB-Lux affaire, die werd afgevoerd wegens onrechtmatig verkregen bewijzen. Redenen voor deze inefficiënte bestrijding zijn, volgens Van Hees et al. (2005) dat er te weinig middelen en expertise beschikbaar zijn of dat men te weinig gericht fraudefeiten gaat onderzoeken. Nelen (2004) vermeldt dat er ook een gebrek is aan prioriteitstelling van fraudevormen. Mede hierdoor heeft er zich een verschuiving voorgedaan van 'public justice' naar 'private justice' of met andere woorden van publieke fraudebestrijding naar de private sector die deze rol op zich neemt. Waar velen de opsporing van strafbare feiten als een taak van de politie beschouwen, moet men vaststellen dat vele van deze opsporingsactiviteiten nu door private organisaties gedaan worden (Moor & van der Vijver, 2001). Naast de hierboven vermelde redenen hebben er zich nog een paar ontwikkelingen op economisch en maatschappelijk vlak voorgedaan die deze verschuiving veroorzaakt hebben (De Bie & Verhage 2004). De betreffende ontwikkelingen zijn onder andere de voortdurende globalisering van economische activiteiten; de toenemende en complexer wordende sociale, economische en leefmilieuregelgeving; het domineren van de winstmaximalisatie-doelstelling in de bedrijfscultuur, etc. Tevens neemt ook het marktaanbod van de private veiligheidssector toe, waardoor bedrijven in allerlei uiteenlopende gevallen op hen beroep kunnen doen. Het aantal gevallen van fraude waarvan aangifte gedaan wordt, is zeer beperkt. Onderzoek heeft uitgewezen dat slechts 1 à 2% van de fraudegevallen nog in het strafrechtstelsel terechtkomen (Williams, 2005). Een andere bron (WODC, 2010) meldt een iets hoger percentage van aangiftebereidheid van feiten waarmee ondernemingen geconfronteerd worden, namelijk een percentage tussen 11 en 27%. Meer en meer bedrijven doen dus geen aangifte van fraude en doen beroep op de private sector om het geval te onderzoeken. Per geval en per bedrijf kan dit natuurlijk heel verschillend zijn.

De private sector heeft een aantal belangrijke voordelen ten opzichte van de publieke tegenhanger. Ten eerste is er het specialisme van de private sector (Ponsaers & Mulkers, 2001). Private onderzoekers hebben zich jarenlang in dit domein gespecialiseerd. Op gebieden waarin deze specialistische kennis nodig is, schiet de publieke sector vaak te kort. (van Dijk & de Waard, 2001; Verhage et

al., 2010). Moor en van der Vijver (2001) vermelden dat de publieke opsporing onvoldoende bekend is met de particuliere financiële sector.

De private sector werkt bovendien vaak sneller (Ponsaers & Mulkers, 2001). Een privaat onderzoek neemt veel minder tijd in beslag dan wanneer dit gedaan wordt door publieke onderzoekers (Verhage et al., 2010; Moor & van der Vijver, 2001). Een ontslag om dringende reden bijvoorbeeld moet gebeuren binnen de drie werkdagen nadat de feiten bekend werden. Hierdoor kan een werkgever niet wachten op een langdurig gerechtelijk onderzoek alvorens acties te ondernemen (Cools et al., 2004; Thierens, 2010). Deze snelheid van handelen bij de publieke opsporing wordt in Nederland bijvoorbeeld beperkt door een geringe capaciteit en deskundigheid en door procedurele aspecten (van Dijk & de Waard, 2001). Deze redenen worden ook gegeven voor de Belgische situatie in De Bie & Paulet, 2002. Maar ook wanneer het onderzoek de grenzen van ons land overschrijden, kunnen private onderzoekers gemakkelijker en sneller werken (SMVP, 2000; van Dijk & de Waard, 2001). De overheid heeft er trouwens ook zelf voordeel bij dat de fraude snel onderzocht wordt door de financiële nadelen die fraude met zich meebrengt en door de ondermijning van de economische markt.

Een volgend voordeel van de private sector is adequaatheid (Verhage et al., 2010; Ponsaers & Mulkers, 2001). Private dienstverleners pakken de zaak integraal en multidisciplinair aan. Ze beschikken over specifieke kennis en op gebieden waarin ze over eventueel onvoldoende kennis beschikken, huren ze deskundigen in (van der Lugt, 2001).

Het private onderzoek blijft vertrouwelijk en zal dus niet openbaar gemaakt worden zoals bij een publiek onderzoek (Verhage et al., 2010; Ponsaers & Mulkers, 2001). Dit is waarschijnlijk het grootste pluspunt van de private sector. Wanneer men aangifte doet, is er het risico op imagoschade voor zowel de organisatie als andere betrokkenen. De bedrijven zijn bang voor de eventuele negatieve publiciteit en onrust binnen de eigen organisatie die een openbaarmaking met zich mee kan brengen (De Bie, 2001; Bijlage 7). Aangifte doen bij de politie kan leiden tot aantasting van het imago, omdat niets geheim blijft. Een aangifte kan tevens omslaan in verdenking tegen de aangever. Men kan de aangever bijvoorbeeld nalatigheid of medeplichtigheid verwijten (van der Lugt, 2001; Bijlage 7). Wanneer

het bedrijf beursgenoteerd is, zal het nog meer dan een andere onderneming bang zijn dat het op een negatieve manier in de media komt. Het negatieve nieuws kan de koers van het aandeel sterk beïnvloeden, wat de onderneming zeker wenst te vermijden (De Meulenaer, 2010b). Het onderzoek blijft trouwens ook in eigen handen, wat niet het geval is bij aangifte (SMVP, 2000; De Bie, 2001).

Bovendien komt de politie na afloop van het onderzoek zelden toe aan preventieadvies, waardoor herhaling van (gelijkaardige) feiten mogelijk is. Forensische rapportage daarentegen wordt gebruikelijk afgesloten met advies om schade in de toekomst te voorkomen (van der Lugt, 2001).

Vaak koesteren bedrijven ook een wantrouwen ten opzichte van de kwaliteit van het onderzoek van de politie of het Openbaar Ministerie en de trage afhandeling van klacht. Een fraudeaangifte kan ook zorgen voor een verstoring van de orde binnen de onderneming. Een rapport van Schoorens (2010) meldt de volgende redenen om het misdrijf niet aan te geven. In bepaalde gevallen ziet men het nut ervan niet in, omdat men verwacht dat het toch zonder resultaat zal zijn. Het kan ook zijn dat men beschaamd is dat men slachtoffer van dergelijk misdrijf geworden is of dat men misschien zelf niet helemaal zuiver is. Men kan dus proberen om iets geheim te willen houden, maar het kan ook zijn dat men bij een vermoeden liever eerst meer wil weten. Achteraf kan het zijn dat er helemaal geen fraude gepleegd is. Dan is het beter dat je het binnen het bedrijf eerst zelf hebt uitgezocht en je werknemers of andere betrokkenen niet onmiddellijk door de politie hebt laten verhoren. In de literatuur noemt men deze onbekende gevallen van fraude ook wel het 'dark number'. Voor bedrijven is het vaak het belangrijkste dat de zaak financieel geregeld wordt. De schade moet vergoed worden (Cools et al., 2004).

In een aantal gevallen wordt er natuurlijk nog wel aangifte gedaan bij de politie of het gerecht. Redenen hiervoor kunnen zijn dat het bedrijf principieel vindt dat het misdrijf aangegeven moet worden, dat het een signaal wil geven als het gaat om een ernstig fraudegeval en tenslotte dat er nood is aan dwangmiddelen om de zaak op te lossen (SMVP, 2000). Prof. dr. Vanderkerken, raadsheer Hof van Beroep te Brussel (Bijlage 7) is de mening toegedaan dat elk misdrijf het waard is om te vervolgen. Men brengt namelijk de maatschappij schade toe en men moet toekomstige gevallen proberen te vermijden. Bovendien kunnen er bij een

strafrechtelijke vervolging dwangmiddelen gebruikt worden; middelen waarover private onderzoekers natuurlijk niet beschikken. Ze vermeldt wel dat het gerecht inderdaad soms overbelast is en dat er te weinig aandacht gegeven wordt voor horizontale fraude in de prioriteitsplannen.

Onder de magistraten zijn de meningen verdeeld wat betreft de aangiftebereidheid van ondernemingen. Dit hangt natuurlijk af van de visie die zij hebben over de rol van de staat in de economie. In een onderzoek van de Universiteit van Gent werden een aantal magistraten bevroegd. Dit onderzoek betrof een 'empirisch haalbaarheidsonderzoek over een afstemming en samenwerking tussen private onderzoekers en publieke fraudebestrijders bij horizontale fraude'. Drie van de acht respondenten willen meer aangifte van horizontale fraudegevallen. Volgens de respondenten heeft deze taakverdeling tussen publieke en private fraudebestrijders zowel voordelen als nadelen. De voordelen zijn de efficiëntie en taakafbakening. De nadelen die ze zien hebben betrekking op de toegang tot het recht, de rechten van verdediging en het feit dat het maatschappelijk belang soms wel baat heeft bij een aangifte (Hemmerechts, 2010).

3.3 Private fraudebestrijding

Zoals in sectie 3.2 reeds vermeld werd, heeft er de laatste jaren een verschuiving plaatsgevonden van 'public justice' naar 'private justice' om een aantal redenen die reeds behandeld zijn. Cools (2002, in Baels, 2009) geeft de volgende definitie voor private veiligheidszorg: *"een geheel van activiteiten bestaande uit: preventie, ordehandhaving, opsporing, informatie-inwinning en adviesverlening inzake criminaliteit, overlast en onveiligheidsgevoelens en die op een vrije markt complementair en concurrentieel door private (rechts)personen tegen betaling worden aangeboden aan private en publieke (rechts)personen."*

In sectie 3.2 werden reeds de voordelen van de private fraudebestrijding besproken, maar het is natuurlijk niet alleen maar rozengeur en maneschijn. Wanneer men geen aangifte doet bij de politie, raakt de overheid natuurlijk het zicht op de criminaliteitsbeheersing kwijt. Bovendien kan de fraudeur, wanneer deze de schade heeft hersteld en/of zijn ontslag heeft gekregen, ongestoord bij een ander bedrijf opnieuw beginnen. Dit bedrijf kan moeilijk zien dat zijn potentiële

werknemer een frauduleus verleden heeft, aangezien hij geen strafblad gekregen heeft. Er wordt ook gewezen op een mogelijk ongelijke behandeling. Er zijn namelijk een aantal bedrijven die, afhankelijk van de situatie, aangifte doen of niet en bij deze bedrijven kan het gebeuren dat deze keuze afhankelijk is van de sociale positie van de daders in plaats van bijvoorbeeld de ernst van de situatie (van der Lugt, 2001). Bovendien mag volgens Jan Buys van de Federale Politie (Bijlage 8) het al dan niet voeren van een onderzoek in een samenleving niet enkel en alleen afhangen van de middelen die het slachtoffer heeft om een onderzoek te financieren. Anders zullen de meest kwetsbare slachtoffers in de kou blijven staan.

De sector van de private beveiliging en recherche kan je volgens Hoogenboom (2004) onderverdelen in vier categorieën, namelijk de privé-detectives, het intern onderzoek, de forensische auditoren en de 'security consultancy'. Het intern onderzoek is 'in-house security', terwijl de overige drie ingehuurd beveiliging of 'contract-security' is. De private recherche houdt zich voornamelijk bezig met preventieve en diagnostische handelingen. De preventieve handelingen bevatten screening, de ontwikkeling van veiligheidsprocedures en trainingen. Diagnostische handelingen zijn: veiligheidsaudits en het doorlichten van processen en structuren in een organisatie.

Cools et al. (2004b) merken op dat de verschillende wetten die de sector van de private fraudebestrijding reguleren ervoor gezorgd hebben dat de sector in hokjes opgedeeld wordt, namelijk die van bewaking en advies en die van privé-detective. Deze scheiding is volgens hen "vrij kunstmatig" en in de praktijk ook niet altijd even duidelijk.

De vier categorieën van private beveiliging en recherche van Hoogenboom (2004) zullen in de volgende secties één voor één behandeld worden. De eerste categorie, die van de privé-detectives, zal besproken worden in sectie 3.3.1. Vervolgens zullen de forensische auditoren in sectie 3.3.2 behandeld worden. Wanneer de fraudebestrijding 'in-house' gebeurt, zal dit gedaan worden door de interne onderzoeksafdeling van de onderneming. Deze categorie kan men vinden in sectie 3.3.3. De laatste categorie is die van de 'security consultants'. Deze laatste private fraudebestrijder levert eerder preventief werk. Hierover zal meer informatie gegeven worden in sectie 3.3.4.

3.3.1 Privé-detectives

Volgens de Wet tot regeling van het beroep van privé-detective (WPD) is een privé-detective:

"elke natuurlijke persoon die gewoonlijk, al of niet in ondergeschikt verband, tegen betaling en voor een opdrachtgever activiteiten uitoefent bestaande uit: 1° het opsporen van verdwenen personen of verloren of gestolen goederen; 2° het inwinnen van informatie omtrent burgerlijke stand, gedrag, moraliteit en vermogenstoestand van personen; 3° het verzamelen van bewijsmateriaal voor het vaststellen van feiten die aanleiding geven of kunnen geven tot conflicten tussen personen, of die aangewend kunnen worden voor het beëindigen van die conflicten; 4° het opsporen van bedrijfsspionage; 5° elke andere activiteit bepaald bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit." (artikel 1 WPD)

Het beroep detective wordt dus omschreven op basis van de activiteiten die men doet. Dit heeft als voordeel dat de wet van toepassing is op elke persoon die opsporingsactiviteiten uitoefent, ook al noemt hij zichzelf geen privé-detective. In bovenstaande definitie moeten we wel opmerken dat het gaat over een persoon die de activiteiten 'gewoonlijk' uitoefent, dat er een opdrachtgever moet zijn en dat het tegen betaling gebeurt. Wanneer er geen opdrachtgever is, het gaat om een eenmalige opsporing en/of de afwezigheid van een betaling, zal men bijgevolg niet onder toepassing van deze wet vallen.

De Wet tot regeling van het beroep van privé-detective regelt het wettelijk kader waarbinnen de privé-detectives dienen te werken en bepaalt de voorwaarden waaraan men moet voldoen om bij de FOD Binnenlandse Zaken een vergunning te krijgen. België was het eerste land dat het beroep van privé-detective wettelijk reglementeerde. De controle van deze wetgeving gebeurt door de politie. Cools et al. (2004) melden wel dat de wetgeving duidelijke leemtes bevat en dat deze omzeild worden door in een grijze zone te werken of illegale daden te stellen. Ze stellen als oplossing de oprichting van een orgaan (zoals de Orde van Advocaten) voor dat dan een deontologische code samenstelt voor de sector. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat er voor de privé-detectives die werkzaam zijn in de

verzekeringssector reeds een beroepsorganisatie is, namelijk de Beroepsvereniging van Verzekeringsinspecteurs en experts.

De WPD is overigens niet de enige wet waar de privé-detective rekening mee moet houden tijdens zijn werkzaamheden. De Wet van 30 juni 1994 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer tegen het afluisteren, kennismaken en opnemen van privé-communicatie en -telecommunicatie, de Wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens en Artikel 8 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens (het Recht op eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven) zijn de voornaamste bepalingen waar een privé-detective rekening mee zal moeten houden.

De sector van de privé-detectives is trouwens een erg brede sector. Cools et al. (2004) maken het onderscheid tussen vier verschillende generaties. Dit onderscheid heeft niets te maken met een eventueel verschil in leeftijd, maar eerder met de mate waarin de detective al dan niet gespecialiseerd is in zijn vak. De laatste jaren is deze sector ook enorm gegroeid. Op 17 januari 2012 waren er in België 1.030 vergunde privé-detectives (FOD Binnenlandse Zaken, 2012). Bij de vergunningsaanvraag levert de Minister van Justitie na onderzoek een advies aan de Minister van Binnenlandse Zaken die op zijn beurt dan de vergunning aflevert. Een vergunning wordt afgeleverd voor een termijn van vijf jaar, maar kan verlengd worden voor termijnen van tien jaar (artikel 2, §1 WPD). De privé-detective mag zijn beroep enkel uitoefenen als hoofdberoep, tenzij gedurende de eerste termijn van vijf jaar na het verkrijgen van de vergunning (artikel 4 WPD). Tijdens deze periode mag hij het beroep als bijberoep uitoefenen. Deze versoepeling is voorzien door de wetgever opdat een startende detective zijn zaak geleidelijk kan opbouwen (Bael, 2009). Elke privé-detective beschikt over een identificatiekaart waarmee hij zich kan legitimeren. Een voorafgaande schriftelijke overeenkomst tussen de opdrachtgever en de privé-detective is verplicht, op straffe van nietigheid (artikel 8 WPD). Na de uitvoering van de opdracht maakt de privé-detective een rapport op dat de volgende gegevens bevat: een beschrijving van de verrichte activiteiten, met vermelding van de data, plaatsen en uren; een nauwkeurige berekening van de bezoldiging en de kosten en de overtuigingsstukken (foto's, videobeelden, proces-verbaal van de gerechtsdeurwaarder) die de privé-detective verzameld heeft

(artikel 9 WPD). Elk document dat van de privé-detective uitgaat, moet zijn beroepstitel en zijn vergunningsnummer vermelden (artikel 11 WPD).

Regelmatig worden er deskundigen aangesteld voor bijvoorbeeld het analyseren van brandsporen of IT-advies. Privé-detectives zullen om informatie te verzamelen over de externe omgeving van een onderneming voornamelijk open bronnen gebruiken zoals het handelsregister, Dun & Bradstreet en het kadaster. De typische technieken die privé-detectives tijdens hun opdracht gebruiken zijn buurtonderzoek, observaties, achtervolgingen en infiltratie. In dit laatste geval zal de privé-detective een tijdje meedraaien in een ander bedrijf. Verder worden er fenomeenanalyses, netwerkanalyses en risicoanalyses uitgevoerd. Financieel onderzoek wordt doorgaans eerder aan de Big Four⁴ uitbesteed in plaats van aan privé-detectives (Cools et al., 2004).

Cools et al. (2004) hebben aan een privé-detective gevraagd wat de relatie is met de publieke sector. In principe zoekt men geen samenwerking met de politie tenzij het onderzoek vastloopt. Wanneer er effectief fraude ontdekt wordt, zal er een klacht ingediend worden bij de politie, maar de privé-detective merkt wel op dat er bij de politie op sommige gebieden wel een gebrek aan expertise is. Bij een incident dat een misdrijf kan uitmaken, zal dit gemeld worden bij het parket. Tevens zal er dan ook een klacht neergelegd worden bij de politie. Volgens de ondervraagde privé-detective zou een betere samenwerking tussen private en publieke actoren leiden tot 'een kruisbestuiving die zijn weerslag zou hebben op het invullen van de politietaken'. Deze samenwerking moet dan wel onderworpen zijn aan een strikte controle van Binnenlandse Zaken. De politie zou bepaalde taken kunnen uitvoeren voor bepaalde zaken terwijl de klant betaalt. En omgekeerd zou de politie de private sector moeten kunnen inschakelen wanneer het onderzoek, dat door de politie gevoerd wordt, vastloopt.

3.3.2 Forensische auditoren

⁴ De Big Four is de naam die gebruikt wanneer men de grote vier auditkantoren (Deloitte, Ernst & Young, KPMG en PricewaterhouseCoopers) bedoeld.

Forensic auditing is een deelgebied van auditing dat zich specifiek bezighoudt met het onderzoeken van fraude. Uit de definitie van het IFA⁵ (Institute of Forensic Auditors), blijkt dat het niet alleen gaat om het onderzoeken van fraudegevallen, maar ook om het vermijden ervan. Het IFA is opgericht in 2001 als beroepsorganisatie voor de forensische auditoren in België. Deze organisatie heeft een eigen deontologische code opgesteld die bestaat uit zes artikels. Alle 'Registered Forensic Auditors' dienen deze code te respecteren (artikel 1 Deontologische Code). Artikel 2 van de code bepaalt dat de leden van het IFA de waardigheid van forensische auditoren niet mogen schaden, onder andere eerlijkheid en objectiviteit zijn in dit kader van belang.

Forensic auditing is ontstaan in de jaren tachtig door de groei van het aantal fraudegevallen en de bewustwording van de mogelijke impact ervan (Rothuizen, 2007). KPMG was het eerste grote auditkantoor dat een speciale divisie van forensic auditing oprichtte en ondertussen kan men aan de Nederlandse Universiteit van Leiden ook al de postdoctorale opleidingen Forensische Accountancy en Forensische Expertise volgen. Deze opleidingen worden aangeboden in samenwerking met het IFA. De Universiteit van Maastricht heeft een Masteropleiding Forensica, Criminologie en Rechtspleging, de Universiteit van Leuven biedt de opleiding Multidisciplinair Forensisch onderzoek aan en aan de Antwerp Management School kan je Master Class Forensic Auditing volgen. Naast de Big Four-ondernemingen kunnen bedrijven zich voor forensische auditdiensten ook wenden tot bedrijven zoals Triforensic en I-Force. Triforensic bijvoorbeeld is een initiatief van drie organisaties (Instifin, de Kort & Partners en Fox-IT) die elk op hun deeldomein gespecialiseerd zijn. Ze combineren forensische auditdiensten, forensische IT-diensten en de specialisatie van privé-detectives waardoor volgens hen een instelling ontstaat die, met een hoge expertise, het gehele pakket van anti-fraudediensten kan aanbieden (<http://www.triforensic.be/be/over-tf/ontstaan>). Wel wordt vermeld dat de drie aparte ondernemingen hun eigen juridische structuren met bijbehorende vergunningen behouden, door de wettelijke omgeving in België.

⁵ Forensic audit is the activity that consists of gathering, verifying, processing, analyzing of and reporting on data in order to obtain facts and/or evidence - in a predefined context - in the area of legal/financial disputes and or irregularities (including fraud) and giving preventative advice. (<http://www.forensicaudit.be/nl/presentation/introduction-28.html>)

Bart De Bie (2001) meent dat de onderzoekswerkzaamheden van een forensische auditoren kunnen worden onderverdeeld in twee categorieën, namelijk zelfstandige onderzoekswerkzaamheden voor bedrijven en ten tweede financiële expertises voor het gerecht. In dit laatste geval werken de forensische auditoren als gerechtsdeskundigen en moeten ze dus werken binnen het kader van het Wetboek van Strafvorderingen wat strafzaken betreft of het Gerechtelijk Wetboek voor burgerlijke zaken. De forensisch auditor onderscheidt zich van de privé-detective wat onderzoekswerk betreft. Waar de forensisch auditor zich zal toeleggen op materiegericht onderzoekswerk, zowel proactief als reactief, zal de privé-detective daarentegen zich eerder bezighouden met persoonsgebonden onderzoekswerk en dan voornamelijk reactief.

De sector van de private forensische auditoren is relatief nieuw waardoor er nog geen wettelijk kader voorzien is. Sinds 1991 is er wel de Wet op de privé-detective of de WPD die het beroep van privé-detective omschrijft aan de hand van een reeks activiteiten (sectie 3.3.1). Bijna elke vorm van persoonsgericht fraudeonderzoek valt onder het toepassingsgebied van deze wet. Maar dit brengt ook een aantal problemen met zich mee: wanneer men volgens de wet voldoet aan de omschrijving van privé-detective heeft men bijgevolg een vergunning nodig, die men alleen kan verkrijgen door eerst een specifieke opleiding te volgen. Deze opleiding biedt nochtans voor een forensisch auditor amper een meerwaarde. Een ander gevolg van de toepassing onder de WPD is de meldingsplicht waarbij men de procureur des Konings onmiddellijk op de hoogte moet stellen wanneer men kennis krijgt van feiten van misdaden of wanbedrijven. Een forensisch auditor moet zich dus aanpassen aan de WPD of werken in de vorm of in opdracht van een vrijgesteld beroep als hij binnen de wet wil handelen. Wanneer men toch onderzoek doet zonder over de nodige vergunning te beschikken, kan dit als gevolg hebben dat het volledig verslag onwettig verklaard wordt (De Meulenaer, 2010). Vanuit de sector van de privé-detectives komt de commentaar dat de forensische auditoren wel degelijk onder het toepassingsgebied van de WPD vallen en momenteel dus niet in orde zijn met deze wetgeving (Bijlage 4). Over de vraag of de forensische auditor onder het toepassingsgebied van de WPD valt of niet, is er veel discussie. (De Meulenaer, 2010a).

Een andere wet die van toepassing is op het beroep van forensisch auditor, is de wet op de private en bijzondere veiligheid (WPBV). Wanneer men preventieve fraudebestrijding doet, zal niet kunnen worden uitgesloten dat men onder het toepassingsgebied van deze wet valt (De Meulenaer, 2010).

Er bestaat wel geen specifieke wetgeving die het beroep van forensisch auditor aflijnt. Bovendien zijn er ook geen kwaliteitsvereisten waaraan een onderzoek door een forensisch auditor wettelijk dien te voldoen. Het IFA beschikt wel over een deontologische code. Dus hoewel er geen wettelijke kwaliteitsvereisten zijn, stelt het IFA voor haar leden wel vereisten op die ze moeten respecteren en hieraan zijn ook sancties opgelegd (De Meulenaer, 2010a) .

Volgens de Bie en Verhage (2010) is een dringende herziening van de bestaande wetgeving nodig. In 2003 werd reeds een wetsvoorstel ingediend ter versoepeling van de meldingsplicht door mevrouw Els van Weert. Volgens Cools et al. (2004) gaan de forensische auditoren in hun onderzoeksactiviteiten tot de grens van het wettelijk toelaatbare en vanaf het moment dat deze grens bereikt wordt, zal er een privé-detective ingeschakeld worden. Omdat deze gebonden zijn door hun meldingsplicht gaat men hen niet altijd alle informatie geven. In het kader van hun opdracht hoeven ze niet altijd informatie te krijgen over een eventueel strafbaar feit. Forensisch auditbureau i-Force bijvoorbeeld heeft zelf geen privé-detectives in huis, maar zullen er wel één inhuren indien dit, in bepaalde gevallen zoals voor observatiewerk, nodig is. Bij i-Force geven ze de privé-detective de informatie die hij nodig heeft om zijn taken te vervullen. Dit gaat dan vooral over dingen in kaart brengen en op dat moment van het onderzoek zijn er ook gewoon nog geen concrete bewijzen van fraude. Wanneer er nog niet sprake is van fraude, kan hij dus bijgevolg niets melden (Bijlage 5).

Al een aantal jaren is het IFA vragende partij voor een wettelijke erkenning van het statuut van de forensische auditor. De wetgeving die in België vandaag geldt voor de private veiligheid dateert van begin jaren negentig en is tot stand gekomen toen er nog geen sprake was van forensische audit. De WPBV en de WPD geven volgens De Meulenaer (2011) een vrij strikt kader voor de private actoren. Het eerste dat het IFA probeerde in het streven naar een betere bescherming en omkadering van het beroep van de forensisch auditor was een ontwerp van een wetsvoorstel tot het

creëren van een eigen juridisch statuut zodat de toepasselijkheid van de WPD en WPBV zou verdwijnen. Dit initiatief kende echter geen lang leven. Daarom werd een tweede optie uitgewerkt. Met behulp van een Koninklijk Besluit kan men namelijk bepaalde beroepen uitsluiten uit het toepassingsgebied van de WPD. Om deze optie te kunnen realiseren, zijn een aantal stappen nodig. De eerste stap was de wettelijke erkenning van het IFA als beroepsvereniging, wat in 2010 gebeurde. De tweede stap wordt voorbereid en houdt in dat men de beroepstitel voor de forensische auditor wettelijk erkent. De derde stap is dan de uiteindelijke uitsluiting van het beroep uit het toepassingsgebied van de WPD.

Volgens De Bie (Bijlage 5) zal een wettelijke erkenning van het beroep van forensisch auditor zorgen voor de duidelijkheid die nodig is en het zorgt ervoor dat er een duidelijk onderscheid is tussen datgene wat een privé-detective doet, en datgene dat de forensische auditoren doen. Een wettelijke erkenning zal er bovendien ook voor zorgen dat men de dossiers van de forensische auditoren meer 'au serieux' zal nemen. Deze wettelijke erkenning van ook volgens Prof. dr. Vanderkerken (Bijlage 7) een meerwaarde bieden, indien de nodige tuchtmaatregelen voorzien worden en er deontologische regels opgesteld worden.

Het rapport van een privaat onderzoeker heeft volgens de bevraagde magistraten uit het onderzoek van de Universiteit van Gent (sectie 3.2) de bewijswaarde van een inlichting. Wanneer die inlichting nu verschaft wordt door iemand die een wettelijk geregeld beroep uitoefent, dan kan het zijn dat de rechter meer geneigd is om hier een bewijswaarde aan te gaan hechten. (Hemmerechts, 2010). Prof. Vanderkerken (Bijlage 7) voegt hierbij aan toe dat een rapport van een privaat onderzoeker wel waardevol kan zijn als het in onafhankelijke omstandigheden gebeurt en de onderzoeker tegenspraak toelaat. Men moet er natuurlijk wel rekening mee houden dat de private onderzoeker betaald wordt door de tegenpartij. Volgens de magistraten is het wel belangrijk een onderscheid te maken tussen de gerechtsdeskundige en de private onderzoeker. Wanneer een privaat onderzoeker samenwerkt met het gerecht zonder de aanstelling als gerechtsdeskundige, is men bang voor de neutraliteit, de kwaliteit en de onafhankelijkheid van de private onderzoeker. Elke respondent stond wel positief ten opzichte van een wettelijke erkenning van de private onderzoeker die nog niet gereguleerd is. Tezamen met die wettelijke erkenning moet een verplicht

kwaliteitslabel vastgelegd worden dat verbonden is aan opleidingseisen en een kwaliteitscontrole (Hemmerechts, 2010).

Tijdens de uitvoering van hun opdrachten ondervinden forensische auditoren volgens Staelens (2011) een aantal juridische problemen. Ten eerste is er de driedagenregel. Een ontslag om dringende reden moet binnen de drie dagen na de feiten ingeleid worden. Deze termijn is te kort om transparantie te creëren en geeft vaak aanleiding tot overhaaste ontslagbeslissingen. Wanneer het bedrijf hiervoor wel de tijd neemt die nodig is, dan krijgt men bij een rechtbank vaak ongelijk omdat de termijn van drie dagen overschreden werd. Staelens stelt voor om de drie dagen te laten gelden vanaf het moment dat het onderzoeksrapport afgeleverd wordt. Vervolgens is de WPD al lang aan herziening nodig. Bij de FOD Binnenlandse Zaken lag er in 2011 een nieuw wetsontwerp op de private opsporingen klaar dat de vergunningsplicht voor de privé-detectives wilt uitbreiden tot iedereen die persoonsgerichte onderzoeken doet. Aan deze vergunningsplicht hangt bovendien ook een onmiddellijke meldingsplicht gekoppeld. Dit zou volgens Staelens onhaalbaar zijn en bovendien nadelige en averechtse effecten hebben voor de fraudebestrijding. Hij stelt hierbij voor dat de meldingsplicht, als ze er dan toch moet komen, via een fraudemeldpunt gekanaliseerd zou worden om te vermijden dat het gerecht overbelast zou worden en zo kan er ook gezorgd worden voor een consistente behandeling van de meldingen. Ook Hoskens (2011) vreest dat het Parket dan overspoeld zal worden met meldingen en stelt ook een meldpunt voor om al deze meldingen te verzamelen. Het fraudemeldpunt kan dan werken als filter. De zaken waarbij het strafrecht prioritair is, zullen dan naar het Parket gestuurd worden voor afhandeling. De private sector zal vooral zaken afhandelen met behulp van het arbeidsrecht en het meldpunt kan ook de zaken selecteren waarvoor een publiek-private samenwerking gunstig is.

Maar hoe zit het dan eigenlijk met de verantwoordelijkheden van de bedrijfsrevisor? Uit de algemene controlenormen van het IBR kunnen we afleiden dat de bedrijfsrevisor bij de uitvoering van zijn audit wel rekening moet houden met het feit dat er fraude gepleegd kan zijn, maar hij is niet verplicht fraude actief op te sporen en zijn controle brengt niet noodzakelijk elk fraudegeval aan het licht. Zijn taak bestaat er wel in een redelijke zekerheid te geven dat de jaarrekening van de

onderneming geen materiële fouten bevat. Internationale controlestandaard 320 definieert "materialiteit" als volgt:

"Informatie is materieel indien het weglaten of het onjuist weergeven daarvan een invloed zou kunnen hebben op de economische beslissingen die gebruikers op basis van de jaarrekening nemen. De materialiteit van de post of fout is afhankelijk van de omvang daarvan, beoordeeld onder de bijzondere omstandigheden waaronder het weglaten of onjuist weergeven plaatsvindt. Het begrip materialiteit verschaft dus meer een drempel of kritische grens, dan dat het een primair kwalitatief kenmerk is dat informatie moet bezitten om nuttig te zijn."

De auditor is dus geen fraudejager, maar kan wel tijdens de audit op een geval van fraude stuiten. In deze context moet verwezen worden naar de zogenaamde verwachtingskloof. Dit begrip duidt op het bestaan van een kloof tussen welke prestaties de auditor daadwerkelijk levert en de verwachtingen die de maatschappij hierover heeft (De Bie, 2001). In het geval dat hij op een vermoeden van fraude stuit, moet hij zijn auditwerkzaamheden uitbreiden om te kijken of er eventueel nog fraudegevallen aanwezig zijn. Een forensisch auditor daarentegen weet dus op voorhand dat hij onregelmatigheden moet onderzoeken. Hierdoor zal hij meer gericht en intensiever werken als de klassieke auditor. Hij zal tevens ook andere technieken gebruiken, onder andere grondige bestandsanalyses, gestructureerde en grondig voorbereide interviews en bijzondere onderzoeksmethoden, zoals observatie. De Bie (2011) stelt dat een forensisch auditor kennis moet hebben van bepaalde onderdelen uit de criminologie en concludeert dat forensic auditing zich op het kruispunt bevindt van drie disciplines, namelijk recht, criminologie en bedrijfskunde. De forensische afdelingen van de grote accountantskantoren⁶ bestaan ook niet alleen uit bedrijfsrevisoren of accountants. Omdat fraude multidisciplinair van aard is, worden ook juristen, criminologen en economen ingeschakeld (De Bie, 2001)

De Bie (2004) doet een poging om naar de toekomst te kijken. Hij merkt de volgende signalen op: een toenemende behoefte aan gespecialiseerde veiligheidszorg, een verdere professionalisering van de private sector,

⁶ Voorbeelden hiervan zijn de afdeling "Forensic & dispute services" van Deloitte, de afdeling "Fraud Investigation & Dispute Services" van Ernst & Young, de afdeling "Dispute Analysis & Investigations" van PwC en KPMG Forensic.

complementariteit van de aangeboden dienstverlening en een vrij verkeer van diensten binnen Europa. Dit zijn volgens hem allemaal signalen dat de beveiligingsmarkt, die nu zeer gefragmenteerd is, een tendens tot concentratie heeft. Grote spelers zullen de markt meer en meer domineren.

3.3.3 Interne onderzoeksafdeling

Een interne onderzoeksafdeling is een dienst binnen de onderneming die zich zowel bezig houdt met het voorkomen van mogelijke verstoringen van de bedrijfsorde als het onderzoeken en controleren ervan. Wanneer de interne onderzoeksafdeling zich gaat bezighouden met het voeren van onderzoeken valt men onder de Wet op de privé-detective en moet men bijgevolg over een vergunning beschikken. Wanneer men zich daarentegen louter gaat bezighouden met bewaking of 'security', moet men zich houden aan de bepalingen in de Bewakingswet (Cools et al., 2004). Deze Bewakingswet is in 2004 aangepast op een aantal punten om te voorzien in de actuele noden van de bewakings- en beveiligingssector en is destijds in het Staatsblad verschenen onder de naam Wet tot regeling van de private en bijzondere veiligheid (WPBV). Volgens deze wet wordt als interne bewakingsdienst beschouwd:

"elke dienst die door een natuurlijke persoon of een rechtspersoon ten eigen behoeve wordt georganiseerd in de vorm van een onder § 1, eerste lid, 5°, bedoelde activiteit of, voor zover ze plaatsvindt op voor publiek toegankelijke plaatsen, in de vorm van een onder [1 § 1, eerste lid, 1° tot 4°, 6° tot 8°]1, bedoelde activiteit." (artikel 1 WPBV §2)

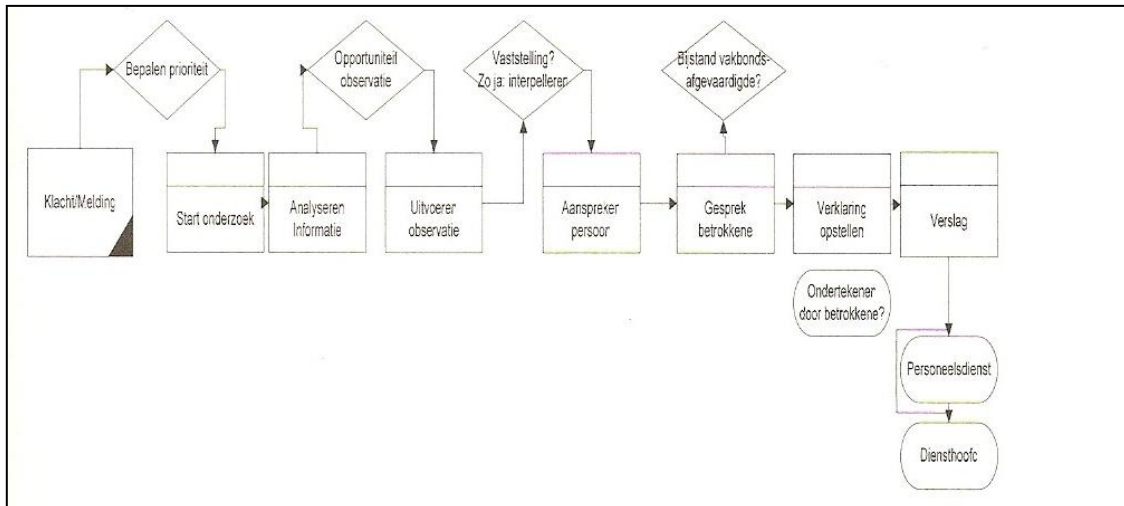
Deze activiteiten zijn de volgende:

- 1° toezicht op en bescherming van roerende of onroerende goederen;*
- 2° bescherming van personen;*
- 3° toezicht op en bescherming bij het vervoer van waarden;*
- 4° beheer van alarmcentrales;*
- 5° toezicht op een controle van personen met het oog op het verzekeren van de veiligheid (op al dan niet voor het publiek toegankelijke plaatsen);*
- 6° verrichten van de vaststellingen, die uitsluitend betrekking hebben op de onmiddellijk waarneembare toestand van goederen die zich bevinden op het openbaar domein, in opdracht van de bevoegde overheid of van de houder van een overheidsconcessie;*

7° begeleiding van groepen van personen met het oog op de verkeersveiligheid;

8° begeleiding van uitzonderlijke voertuigen met het oog op de verkeersveiligheid.” (artikel 1 WPBV §1)

Een privé-detective mag niet gelijktijdig activiteiten uitoefenen in een bewakingsonderneming, een beveiligingsonderneming, een interne bewakingsdienst of een onderneming voor veiligheidsadvies. Door de aanwezigheid van dit cumulverbod zal een interne onderzoeksafdeling de bewaking vaak uitbesteden (Cools et al., 2004). Cools et al. (2004) hebben in hun boek een aantal interne onderzoeksafdelingen ondervraagd. De eerste onderzoeksafdeling die aan bod komt, is een onderzoeksafdeling van de leider binnen het distributienetwerk in België en is binnen het bedrijf verantwoordelijk voor de personeels- en fraudeonderzoeken. De belangrijkste gevaren voor dit bedrijf zijn interne fraude, winkeldiefstallen en hold-ups. De personeelsleden binnen deze afdeling hebben allen een vergunning van privé-detective. Binnen de onderneming vinden ze preventie heel belangrijk, dit is namelijk goedkoper voor het bedrijf en aanvaardbaarder voor de werknemers en klanten. Ten eerste is er de bewaking in de winkels. Een deel ervan gebeurt in uniform, wat vooral uit een preventief oogpunt gebeurt. De bewaking in burger zal ingrijpen bij winkeldiefstal. Vervolgens maakt men ook gebruik van 'source tagging'. Bij deze methode wordt een beveiligingslabel op producten aangebracht dat gedeactiveerd wordt wanneer men aan de kassa betaald heeft. De interne onderzoeksafdeling zal ook 'pre-employmentscreenings' uitvoeren. Dit is om te voorkomen dat men verkeerde mensen gaat aannemen voor een bepaalde job. Bedrijven waarmee samengewerkt zal worden, worden vooraf ook gescreend. Onderzoeken naar interne fraude binnen dit bedrijf hebben geen vaste looptijd, die varieert van een paar dagen tot een paar jaren. Het verloop van een dergelijk onderzoek wordt weergegeven in figuur 5. Voor de onderzoeken moeten er prioriteiten gesteld worden in functie van de capaciteit van de afdeling.

Figuur 5: Schematisch voorstelling onderzoek door een interne onderzoeksafdeling (Cools et al., 2004)

Bij deze private fraudebestrijder is de controle van Binnenlandse Zaken minder strikt, maar dit wordt op zijn beurt dan weer gecompenseerd door de sociale partners die de onderneming controleren (Cools et al., 2004). Bij een intern fraudegeval zal er veel minder aangifte gedaan worden. De redenen hiervoor werden reeds aangegeven in sectie 3.2. Er zal aangifte gedaan worden wanneer de verdachte blijft ontkennen, ondanks het feit dat er sterke bewijzen tegen hem zijn. Ook bij ernstige zaken, zoals herhalingen en zware diefstallen, zal de politie geraadpleegd worden. Wanneer de privé-detective kennis krijgt van feiten die misdaden of wanbedrijven opleveren worden deze inbreuken, conform artikels 16 van de WPD (de meldingsplicht), standaard doorgegeven aan de procureur des Konings. Dit gebeurt wel vergezeld van een brief waarin men stelt dat men geen klacht wenst neer te leggen vanwege het vergoeden van de schade of het betalen van een boete.

Naast de interne onderzoeksafdeling van bovenstaand bedrijf hebben Cools et al. (2004) nog personen uit vier andere interne onderzoeksafdelingen gesproken en uit deze gesprekken konden ze een aantal belangrijke conclusies trekken. De samenwerking met politie en bijzondere inspectiediensten verloopt bij alle bedrijven relatief vlot. Maar één van de ondervraagden vermeldt dat de politie "volgens haar eigen tempo en eigen prioriteiten te werk gaat." Een andere opmerking is dat wanneer er aangifte gedaan wordt bij de politie, het bedrijf zelf geen vat meer heeft op het onderzoek en dat er ook geen informatie meer komt van de politie. Het

label privé-detective dat de leden van de interne onderzoeksafdeling krijgen, is iets waar de meeste onderzoekers niet naar gevraagd hebben en ook niet blij mee zijn.

Hierbij moeten wel opgemerkt worden dat het voornamelijk grote bedrijven zijn die een interne onderzoeksafdeling bezitten. De meeste ondernemingen beschikken namelijk niet over de nodige middelen om een dergelijke afdeling op te richten. Deze ondernemingen zullen zich dus moeten richten tot andere private onderzoekers of toch aangifte doen wanneer ze een mogelijk fraudegeval willen laten onderzoeken.

Waar de vorige afdelingen allemaal interne controle-afdelingen waren, kan er binnen een bedrijf ook sprake zijn van een interne auditafdeling. Zoals het IBR de beroepsorganisatie is van de bedrijfsrevisoren en het IAB de beroepsorganisatie van de accountants en belastingconsulenten, zo hebben de interne auditoren ook hun beroepsorganisatie, namelijk het IIA of het Instituut van de Interne Auditoren. Zij omschrijven interne audit als volgt:

"Internal auditing is an independent, objective assurance and consulting activity designed to add value and improve an organization's operations. It helps an organization accomplish its objectives by bringing a systematic, disciplined approach to evaluate and improve the effectiveness of risk management, control, and governance processes."
(<http://www.theiia.org/guidance/standards-and-guidance/ippf/definition-of-internal-auditing/>)

De interne auditor zal het systeem van interne controleonderzoeken beoordelen. Is het op een gepaste manier uitgebouwd en functioneert het effectief op een doeltreffende manier? Hierbij dient rekening gehouden te worden met de grootte en het belang van de onderneming. Net zoals het geval is bij de bedrijfsrevisor kan de interne auditor geen volledige zekerheid geven dat onregelmatigheden of afwijkingen niet bestaan. Hij moet wel in staat zijn om aanwijzingen van fraude te kunnen herkennen en wanneer hij een vermoeden heeft van fraude moet hij de verantwoordelijke van de betrokken diensten hierop wijzen en eventueel het auditcomité of de Raad van Bestuur (De Samblanx, 2001).

3.2.4 Security-consultants

De laatste categorie van private fraudebestrijders zijn de 'security-consultants' of veiligheidsadviseurs. Sinds de Wet tot regeling van de private en bijzondere veiligheid (WPBV) in 2004 gewijzigd werd, is ook deze sector wettelijk geregeld. De definitie die deze wet geeft aan het beroep van veiligheidsadviseur is de volgende:

"In de zin van deze wet wordt als onderneming voor veiligheidsadvies beschouwd, elke rechtspersoon of natuurlijke persoon die een activiteit uitoefent bestaande uit het aan derden verstrekken van diensten van advies ter voorkoming van strafbare feiten tegen personen of goederen, met inbegrip van het uitwerken, uitvoeren en evalueren van doorlichtingen, analyses, strategieën, concepten, procedures en trainingen op veiligheidsgebied.

In afwijking van het eerste lid wordt niet als een onderneming voor veiligheidsadvies beschouwd :

1° de onderneming waarvan de activiteit inzake veiligheidsadvies niet als een afzonderlijke dienst wordt aangeboden en een inherent bestanddeel uitmaakt van een andere hoofdactiviteit;

2° de levering van de diensten van advies door de overheid;

3° de levering van diensten van veiligheidsadvies met betrekking tot informaticasystemen en van gegevens die door middel daarvan worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen." (artikel 1, §6 WPBV)

Het Instituut voor Security Adviseurs (ISA) is een beroepsorganisatie van deskundigen van beveiligingsadvies en beveiligingsaudits. Zij geven een meer gedetailleerde definitie van security advies:

"Een of meerdere taken van de niet limitatieve lijst, door het Instituut opgesteld, en hierna vermeld, behoren tot het takenpakket van een beveiligingsadviseur: het uitvoeren van risico-analyses; opstellen van een beveiligingsstrategie; uitvoeren van beveiligingsaudits en het formuleren van adviezen; opstellen van beveiligings- en evacuatieplannen; opstellen van continuïteitsplannen; ontwerpen van geïntegreerde oplossingen; coördineren van uitvoeringen bij de implementatie van beveiligingsmaatregelen; het geven van adviezen naar beveiligingsoplossingen; opstellen en uitwerken van lastenboeken zowel op het functionele als op het technische vlak; uitvoeren van vergelijkingsstudies op het technische en financiële vlak van componenten en systemen; uitvoeren van opleveringstesten; organiseren

van opleidingen in het kader van zijn opdrachten; organiseren van opleidingen naar opdrachtgevers en medewerkers bij het creëren van een "beveiligingsklimaat"; het aanbieden op tijdelijke basis van Security Management; aanbieden van diensten van juridische aard." (Statuten ISA, z.d.)

Het komt er dus eigenlijk op neer dat de security consultants of met andere woorden de security audit bureaus veiligheidsstudies of audits aanbieden aan bedrijven. Men gaat het bedrijf doorlichten op zwakke punten en adviseren over mogelijke oplossingen. Het aanbod van veiligheidsstudies is heel breed. Op verschillende vlakken worden audits aangeboden. Een privé-detective, daarentegen, is slechts een vorm van symptoombestrijding (Cools et al., 2004). Het ISA heeft ook een deontologische code voorzien in haar statuten in een poging tot het zelfreguleren van de sector. Op langere termijn kan deze code ertoe leiden dat het lidmaatschap als een soort van kwaliteitslabel kan dienen (Cools et al., 2004).

Het verschil tussen een 'security consultant' en een forensisch auditor is dat de eerste zich meer richt op risicomanagement in het algemeen. De forensisch auditor richt zich meer op de fraudezaken binnen de onderneming (Cools et al., 2004).

Volgens de ondervraagden uit het onderzoek van Cools et al. (2004) is er amper of geen sprake van samenwerking met de publieke sector. De reden hiervoor is simpel: tijdens een audit is dit doorgaans ook niet relevant.

3.4 Verschillen en overeenkomsten tussen publieke en private fraudebestrijders

3.4.1 Verschillen

In de literatuur geeft men enkele grote verschillen tussen publieke en private fraudebestrijders. Ten eerste hebben beide sectoren andere doelstellingen. De politie zal het algemeen belang, het maatschappelijke belang, proberen te dienen, terwijl bij de private sector het commerciële belang primeert (Verhage, 2006).

De Bie (2001a) vermeldt de volgende twee verschillen. Ten eerste is er sprake van een verschil in finaliteit. Bij een strafrechtelijk onderzoek is dit het veroordelen van

één of meerdere verdachten, terwijl bij een privaat forensisch onderzoek dit probleemoplossing is. Men wil namelijk niet alleen weten wie de dader is, maar ook hoe het komt dat de interne controle gefaald heeft opdat men fraude in de toekomst zo goed als mogelijk kan voorkomen. De private sector focust zich meer op preventie, terwijl de publieke sector in verhouding meer inspanningen zal doen wat betreft opsporing, onderzoek en vervolging (National Fraud Authority, 2010). Het tweede verschil, volgens De Bie (2001a) gaat over de juridische omgeving waarin men werkt. De juridische omgeving waarin de publieke actoren werken, is die van het materiële en formele strafrecht⁷. Bovendien vallen ze onder de strafvorderlijke hiërarchie van de parketmagistraat of onderzoeksrechter. De private actoren daarentegen werken in de juridische omgeving van het burgerlijk recht en het arbeidsrecht en hebben die strafvorderlijke hiërarchie niet. Dit heeft als gevolg dat de private fraudebestrijder relatief zelfstandig kan werken.

In de private sector wordt er veel aandacht besteed aan klantgerichtheid en klantvriendelijkheid. Op dit vlak kan de publieke sector nuttige lessen trekken. Een volgende verschil is dat de private onderzoekers bepaalde methoden of technieken niet mogen toepassen die de politie wel mag gebruiken. Hier moet wel opgemerkt worden dat de private sector heel creatief omgaat met de beperkingen. Private fraudebestrijders gaan dan op zoek naar informatie die wel beschikbaar is, gebruiken de technieken die wel voorhanden zijn en zullen hier ook creatiever mee omgaan. Er worden bijvoorbeeld wel veel observaties gedaan. Voor de politie wordt dit meestal beschouwd als een bijzondere opsporingsmethode en moeten ze zich bijgevolg ook naar de betreffende wetgeving conformeren. Dit is dan weer een voorbeeld van de verschillende juridische context waarin men werkt (Cools et al., 2004b).

Bovendien zijn er verschillen in de belangen en de te beheersen risico's. Het algemene belang krijg prioriteit bij de publieke actoren, terwijl de private sector commerciële en economische belangen heeft (De Bie, 2004). Mulkers (2002) vult

⁷ Het materiële strafrecht *"geeft onder andere de gedragingen aan die als strafbaar feit in een wettelijke regeling zijn opgenomen en welke straf daarop is gesteld."*
(http://www.om.nl/organisatie/wetgevingsadvisering/materiele_strafrecht/)
Het formele strafrecht *"geeft de regels voor de procedure die moet worden gevolgd vanaf het moment dat het vermoeden bestaat dat iemand zich schuldig heeft gemaakt aan een strafbaar feit tot het moment dat die persoon zijn straf heeft ondergaan."*
(http://www.om.nl/organisatie/wetgevingsadvisering/formeel_strafrecht/)

dit aan. De private sector werkt vanuit een marktgericht denken. De klant en rendabiliteit staan centraal. De Bie (2004) vermeldt ook het verschil in juridische context waarin men werkt, maar dit puntje is reeds besproken. Vervolgens zijn er ook verschillen in de mate waarin de onderzoekers wel of niet mogen of kunnen beschikken. Het gaat dus over verschillen in apparatuur vanwege de wetgeving en over verschillen in de beschikbaarheid van middelen, zoals personeel, budget en logistiek. Ten slotte bespreekt De Bie het feit dat private actoren kunnen kiezen welke opdrachten ze al dan niet aannemen. Bij overheidsorganisaties bestaat deze vrijheid echter niet.

3.3.2 Overeenkomsten

Naast verschillen worden er in de literatuur ook nog enkele overeenkomsten tussen de twee grote categorieën van fraudebestrijders vermeld. Er zijn volgens De Bie (2001a) twee zaken die in beide sectoren overeenkomen. Allereerst hebben ze allebei behoefte aan dezelfde gespecialiseerde kennis en kunde, ondanks de verschillen die er zijn in opdrachtgevers, bevoegdheden en doelstellingen. Hoewel de juridische omgeving waarin men werkt anders is, moeten beide sectoren wel de algemene rechtsbeginselen eerbiedigen. Zo zijn er de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, algemene beginselen van behoorlijk proces, het legaliteitsbeginsel, etc.

Van Dijk & de Waard (2001) stellen vast dat er tussen de publieke en private sector een complexe relatie is. Voor een deel zijn de diensten die beide sectoren leveren complementair en is er dus coördinatie nodig, waarbij samenwerking behoort. Voor een ander deel zijn ze substituten en zal er met elkaar geconcurrereerd worden voor marktaandeel. Deze concurrentie kan zorgen voor betere prestaties van beide sectoren.

Hoofdstuk 4: Publiek-Private samenwerking

Dit hoofdstuk zal het fenomeen van publiek-private samenwerking inleiden in sectie 4.1 en dit concept wordt dan verder concreet vertaald naar de bestrijding van fraude in de rest van dit hoofdstuk. In sectie twee wordt gekeken naar het verleden op het gebied van publiek-private samenwerking voor de bestrijding van fraude. Wat is er in het verleden al gerealiseerd of welke pogingen werden er reeds ondernomen? Omtrent de relatie tussen publieke en private recherche zijn er in de literatuur ook een aantal theorieën ontwikkeld. Deze kunnen we terugvinden in sectie drie. In sectie vier vervolgens worden een aantal mogelijke samenwerkingsinitiatieven besproken. Bij elk initiatief worden ook de problemen gegeven die specifiek zijn voor het betreffende initiatief. Natuurlijk zijn er ook een aantal problemen die algemeen gelden voor een publiek-private samenwerking. Deze zullen, tezamen met voorwaarden die nodig zijn om de samenwerking te doen slagen, opgesomd in sectie vijf.

4.1 Algemene definitie

De laatste jaren heeft het concept van publiek-private samenwerking meer en meer aandacht gekregen. Vele landen zijn overtuigd van de voordelen die een grotere betrokkenheid van de private sector in het aanbieden van publieke infrastructuur en diensten kan hebben. Maar wat houdt een publiek-private samenwerking, of kortweg PPS, juist in? Het Vlaams Kenniscentrum PPS verwoordt het als volgt:

"Werkbaar gedefinieerd, is PPS een samenwerkingsverband waarin de publieke en de private sector, met behoud van hun eigen identiteit en verantwoordelijkheid, gezamenlijk een project realiseren om meerwaarde te realiseren, en dit op basis van een heldere taak- en risicoverdeling. De meerwaarde kan financieel, maatschappelijk of operationeel zijn. Toegegeven, elk contract tussen een overheid (publiek) en een bedrijf (privaat) impliceert een samenwerking. De 'samenwerking' in een PPS-constructie gaat echter verder. Beide partijen maken ruimte om de vooropgestelde resultaten creatiever te behalen. PPS biedt de mogelijkheid om de overheid en de bedrijven zo te laten samenwerken dat ze elk datgene kunnen doen waarin zij het beste zijn. Centraal staat dan ook de idee van een winwinsituatie."

(http://www2.vlaanderen.be/pps/PPS/pps_definitie.html)

Uit bovenstaande definitie kunnen we een aantal kenmerken van een PPS-project afleiden, namelijk.:

- welke partij voor wat verantwoordelijk is en wie welke kosten en risico's draagt, is contractueel vastgelegd;
- elke partij behoudt haar eigen identiteit en verantwoordelijkheid;
- het gaat om het realiseren van zowel commerciële als maatschappelijke doelen;
- elke partij verwacht een beter resultaat te realiseren door de samenwerking en de inbreng van ieders specifieke deskundigheid.

(NV Brabantse Ontwikkelings Maatschappij, 2006)

De samenwerking tussen publiek en privaat kan betrekking hebben op verschillende sectoren. Projecten waar men in de eerste plaats aan denkt zijn: de aanleg van wegen, het voorzien van publieke parkeergelegenheden of de aanleg van een bedrijvencomplex. In 2003 heeft het Vlaams Parlement een decreet betreffende publiek-private samenwerking goedgekeurd. De achterliggende reden hiervoor was om PPS-initiatieven in Vlaanderen zoveel mogelijk te stimuleren en faciliteren. Na contact opgenomen te hebben met het Vlaams Kenniscentrum PPS blijkt dat de meeste PPS-projecten in Vlaanderen gerelateerd zijn aan infrastructuur of vastgoed en dat hun kennis en ervaring op het vlak van niet-materiële samenwerkingsverbanden eerder beperkt is.

Hoogenboom (2004) onderscheidt de volgende samenwerkingsdimensies tussen de publiek en private sector: consultatie, coördinatie en coöperatie. Tabel twee geeft een verduidelijking van deze drie dimensies. De eerste kolom geeft het type samenwerking en een korte omschrijving. Kolom twee geeft weer waar deze samenwerking juist plaatsvindt.

Tabel 2: Samenwerkingsdimensies PPS (Hoogenboom, 2004)

Omschrijving	Waar vindt deze samenwerking plaats?
<i>Consultatie:</i> Over en weer uitwisselen van beleidsmatig en/of operationele onderwerpen	Consultatie vindt in de basispolitiezorg plaats met betrekking tot bedrijventerreinen Consultatie komt in de onderzoek (recherche) sfeer op een bepaalde schaal voor op informele wijze (old-boy

	<p>netwerken)</p> <p>Consultatie vindt plaats op verschillende beleidsniveaus: Nationaal Platform criminaliteitsbeheersing en de regionale varianten</p> <p>Verplichte consultatie vindt in toenemende plaats door de wettelijke verplichtingen aan financiële instellingen om ongebruikelijke transacties (witwassen) en aandelentransacties (insider trading) te melden</p>
<p><i>Coördinatie:</i> Op elkaar afstemmen van taken en verantwoordelijkheden (werkverdeling)</p>	<p>Coördinatie vindt plaats binnen bureaus en parketten (toegangscontrole); op luchthavens en sportevenementen en in onderzoek (recherchesfeer) door afstemming van bijvoorbeeld private observatie op publieke onderzoekshandelingen</p>
<p><i>Coöperatie:</i> Operationele integratie van mensen en middelen</p>	<p>Coöperatie vindt niet of nauwelijks plaats</p>

4.2 Initiatieven in het verleden op het vlak van fraudebestrijding

Samenwerking tussen publieke en private actoren wordt al op vele terreinen toegepast en lijkt nog steeds toe te nemen. Op het gebied van fraudebestrijding zijn er in het verleden al enkele pogingen gedaan, maar tot nu toe is er nog weinig gerealiseerd (De Bie & Verhage, 2010). Voorbeelden van zulke aanzetten zijn een fraudeseminarie rond het thema "publiek-private fraudebestrijding" dat op 18 mei 2001 georganiseerd werd door het Verbond van Belgische Ondernemingen (VBO), het auditkantoor Ernst & Young en de commissie PPS van het Instituut der Forensische Auditoren. Op lokaal niveau loopt er in Leuven al tien jaar het P.O.P-overleg of het Platform Onderneming Parket. Dit houdt een semestrieel overleg in tussen publieke en private actoren. Het VBO beschouwt een publiek-private samenwerking trouwens als een basisvoorwaarde voor een efficiënte bestrijding van criminaliteit waarvan ondernemingen het slachtoffer zijn. In 2003 werd het Permanent Overlegplatform Bedrijfsbeveiliging (POB) opgericht, waarbij het VBO de private sector vertegenwoordigt, en heeft als doel een coherent overleg te voeren tussen de publieke en private sector, de omvang en de aard van criminaliteit tegen

bedrijven in beeld te brengen en nieuwe fenomenen en ontwikkelingen bekend te maken. Ze komen hiervoor jaarlijks vier keer samen (<http://vbo-feb.be/dossiers/veiligheid/>). Verschillende werkgroepen bespreken vijf categorieën van criminaliteitsfenomenen die Belgische ondernemingen kunnen treffen, namelijk geweldscriminaliteit, industriële spionage, georganiseerde criminaliteit en terrorisme, sektarische sektes en witteboordencriminaliteit⁸ (De Bie & Paulet, 2002).

Iets concreet dat er gerealiseerd is op het vlak van publiek-private samenwerking in België is een databank met identiteitsdocumenten waarvan de informatie zowel voor de publieke sector als voor de private sector beschikbaar is. Bovendien is er ook een gemeenschappelijke opleiding voor fraudebestrijding opgericht. Maar daarbuiten is er niets anders concreet gerealiseerd. De volgende zaken zijn hiervoor verantwoordelijk. Ten eerste behoort fraudebestrijding niet tot de prioriteiten van de publieke sector, waardoor het de politieke wil is die ontbreekt. Private fraudebestrijding heeft ook niet veel interferentie met publieke fraudebestrijding. Witwaspraktijken en fiscale fraude zijn voorbeelden van zaken die het gerecht wel wil weten. Tenslotte is er ook nog veel wantrouwen ten opzichte van de private fraudebestrijder (Bijlage 5).

4.3 Theorieën rond publieke en private recherche

Over de relatie tussen publieke en private actoren in de veiligheidsindustrie zijn er in het verleden een aantal theorieën ontwikkeld. Waar de ene theorie de twee partijen als complementair beschouwt, zullen andere theorieën hen als concurrenten beschouwen en nog andere zullen een samenwerking voorop stellen.

In 1987 ontwikkelden Kakalik en Wildhorn de Junior-Partnertheorie. Deze theorie, ook wel vacuüm- of complementaire theorie genoemd, beschouwt de private

⁸ Het Amerikaanse Federal Bureau of Investigation (F.B.I.) definieert witteboordencriminaliteit of white collar crime als volgt: "those illegal acts which are characterized by deceit, concealment, or violation of trust and which are not dependent upon the application or threat of physical force or violence. Individuals and organizations commit these acts to obtain money, property, or services; to avoid the payment or loss of money or services; or to secure personal or business advantage." (U.S. Department of Justice, 1989)

De naam verwijst naar de witte boorden van diegene die de criminaliteit plegen, omdat ze wegens hun hoge sociale status veronderstelt waren een wit overhemd te dragen.

veiligheidsindustrie als een verlengstuk van de publieke politie. De twee actoren zijn complementair volgens hen: de activiteiten van de ene beginnen waar die van de andere eindigen. Ze zijn bijgevolg dus geen concurrenten van elkaar (Mulkers, 2001).

De economische theorie van Shearing en Stenning trekt deze complementariteit van de sectoren in twijfel. Zij beschouwen het gebied van de veiligheidszorg als een vorm van economische dienstverlening. Hierdoor ontstaat dan een markt die onderhevig is aan het spel van vraag en aanbod. De private politie is volgens deze theorie wel een concurrent van zijn publieke tegenhanger. Naar de economische theorie wordt soms ook wel eens verwezen als de "loss prevention" theorie, omdat de nadruk wordt gelegd op het beperken van verliezen of schade (Bael, 2009).

In de meer recente theorievorming treden evenwel vooral de samenwerkingsmodellen op de voorgrond. De private sector wordt dan beschouwd als een "gespecialiseerde toezichthouder", die een eigen functionaliteit en doel heeft, maar in overleg werkt met de overheid. Deze samenwerking kan plaatsvinden in geformaliseerde verbanden, waarbij men dan kan spreken over een publiek-privaat partnerschap of van integrale veiligheidszorg (Coninx, 2001). Bij de integrale veiligheidstheorie ligt de nadruk op integrale samenwerking. Veiligheidszorg wordt niet langer beschouwd als het exclusieve domein van de overheid. De achterliggende visie is dat de gehele gemeenschap de verbetering van de veiligheid gezamenlijk aanpakt. Deze theorie wordt vaak aangewezen als de oorsprong van de publiek-private samenwerkingsverbanden (van Os, z.d.).

4.4 Mogelijke samenwerkingsvormen

4.4.1 Samenwerking om fraude te meten

Zoals eerder vermeld in sectie 2.2 is fraude een begrip dat zeer moeilijk te meten valt. Schoorens (2010) raadt daarom aan om een metingsproject te organiseren dat duidelijke definities en meeteenheden van fraude geeft, dat een onderbouwde methodologie ontwikkelt voor de meting van fraude en dat de ongekende fraude beter probeert te bepalen. Dit zou dan al een begin kunnen zijn voor samenwerking tussen publieke en private actoren. De informatie over fraude zit natuurlijk niet alleen bij de politie. Deze informatie moet aangevuld worden met

informatie die bij andere organisaties beschikbaar is, zowel publiek als privaat. Doordat alle belangrijke informatie over verschillende actoren verspreid zit, kan de fraudeur op deze zwakheid inspelen en kan hij bij verschillende instanties tegelijkertijd toeslaan. Ook op het gebied van preventie kunnen de verschillende partijen beter samenwerken volgens Schoorens. Alle partijen zijn momenteel individueel bezig met preventiemaatregelen, maar deze inspanningen kunnen beter gebundeld worden. Iedere partij beschikt namelijk over verschillende informatie en verschillende strategieën wat preventie betreft.

In het Verenigd Koninkrijk is er al wel een initiatief geweest om fraude te meten. In "Nature, Extent and Economic Impact of Fraud in the UK" (Levi et al., 2007) doen Levi en zijn team een studie om zo accuraat mogelijk de aard, de omvang en de kosten van fraude voor de publieke en private sectoren te meten, om fraude te verhinderen, om te reageren op fraude nadat het zich heeft voorgedaan, om de beschikbaarheid en kwaliteit van bestaande informatie over fraude te beoordelen en om de gepaste strategieën aan te bevelen om een duidelijke en consistente opname van data over fraude te faciliteren. Zij gebruiken een 'victim-centric' aanpak waarbij ze een onderscheid maken tussen:

- primaire slachtoffers: de individuen, ondernemingen of het overheidsorgaan dat initieel het slachtoffer is van de fraude;
- secundaire slachtoffers: diegene die uiteindelijk betalen voor de economische component van de verliezen door de fraude. Voorbeelden zijn de belastingbetalers of de verzekerden.

De huidige Belgische regering erkent ook het feit dat er nood is aan objectieve cijfers. In de beleidsnota van de staatssecretaris voor de strijd tegen fiscale en sociale fraude kunnen we terugvinden dat er nood is aan een duidelijke monitoring van fraude en dat er nood is aan objectieve cijfers. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat men zich in deze beleidsnota duidelijk focust op verticale fraude. Men vermeldt dat het bijzonder moeilijk is om de omvang van de inkomsten voor de overheid te schatten die men misloopt als gevolg van fraude. Om fraude te kunnen bestrijden, moet je volgens de beleidsnota het fenomeen ook kunnen inschatten. Om deze reden zal er binnen de Hoge Raad van Financiën een afdeling worden opgericht die elk jaar een raming zal maken over wat de budgettaire impact van fraude is en hoe fraude evolueert (Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2011).

Men zou zich wel niet mogen beperken tot verticale fraude alleen. Alle vormen van fraude moeten bestreden worden, aangezien elke fraude een maatschappelijke component heeft. Deze bestrijding is volgens Schoorens (2010) niet mogelijk zonder goede informatie over de omvang en aard van fraude. Met deze informatie kunnen dan uiteindelijk ook kosten-batenanalyses uitgevoerd worden op de verschillende initiatieven die uitgewerkt worden om fraude aan te pakken. Dit metingsproject moet vanuit één instantie, die multidisciplinair is samengesteld uit specifieke deskundigen van verschillende belanghebbenden, gebeuren. Elk van deze belanghebbenden kan metingen uitvoeren in het eigen domein. De resultaten van dit metingsproject kunnen dan door elke belanghebbende gebruikt worden voor hun rol in de bestrijding van fraude.

4.4.2 Privaat onderzoek als opstap voor een publiek onderzoek

Het actieplan van 2009-2010 van Carl Devlies vermeldt een "haalbaarheidsstudie met het oog op het uitwerken van een pragmatisch en realistisch regelgevend kader voor publiek-private samenwerking, in het bijzonder in relatie tot horizontale fraude" als uit te voeren denkplaatje. Dit project werd toegekend aan het IFA dat bijgevolg de volgende twee onderzoeksvragen opstelde: Aan welke voorwaarden dient een privaat onderzoek te voldoen om als opstap te kunnen dienen voor een publiek onderzoek zonder dat de onderzoekswerkzaamheden moeten worden overgedaan? en Hoe kan een meldingsbeleid en -structuur worden opgezet, met name in het kader van horizontale fraude? (Hemmerechts, 2010). Het IFA heeft dan op haar beurt de opdracht gegeven aan drie universiteiten om een wetenschappelijke studie uit te voeren rond deze twee onderzoeksvragen. Elke universiteit kreeg een specifieke opdracht. De empirische studie werd uitbesteed aan de Universiteit Gent, de juridische haalbaarheidsstudie aan de Vrije Universiteit Brussel en de internationaal vergelijkende studie aan de Katholieke Universiteit Leuven (De Meulenaer, 2010a).

Voor het empirische gedeelte heeft de Universiteit Gent een bevraging gedaan van de attitudes van Belgische magistraten. Een gedeeltelijke modellering van het private onderzoek naar het publieke onderzoek kan nuttig zijn om de kwaliteit van het private onderzoek te verhogen. Aan hoe meer eisen een dossier van een privaat onderzoeker dus voldoet, hoe meer waarde er waarschijnlijk aan gehecht zal

worden. De bevroagde magistraten zijn relatief positief over de rapporten van forensische auditoren en men beseft ook wat de meerwaarde van zo'n rapport kan zijn. Ook Jan Buys van de Federale Politie (Bijlage 8) erkent dat de rapporten van de private onderzoeker in bepaalde gevallen gedegen en kwalitatief hoogstaand zijn. Niettegenstaande zijn de magistraten toch van mening dat het rapport niet als een volledig objectief verslag gezien kan worden, aangezien de forensische auditoren door één van de partijen in een geschil ingehuurd wordt. Een wettelijke erkenning van het beroep van forensisch auditor kan hier wel een grote invloed op hebben. Dit zal meegenomen worden in het oordeel van de rechter, doordat er bijgevolg een kwaliteitsgarantie en -controle is. De onderzoekers doen ook nog een andere belangrijke aanbeveling in deze studie. Informatiesessies aan de magistraten over de werkwijze van een private onderzoeker kunnen een meerwaarde zijn voor de relatie tussen beide groepen, omdat men merkt dat de magistratuur te weinig af weet van de private onderzoekers (Hemmerechts, 2010).

In de studie van de Universiteit Gent concludeerde men dat een rapport van een private onderzoeker meer waarde zal hebben als er de nodige kwaliteitsvereisten aan verbonden zijn. Momenteel is er geen specifieke wetgeving die het beroep van forensisch auditor afdijkt en ook geen wettelijke kwaliteitsvereisten voor het onderzoek. Door het IFA zijn er wel kwaliteitsvereisten opgesteld en de FOD Binnenlandse Zaken zou bezig zijn met een werkdocument dat als titel heeft "voorontwerp van wet tot wijziging van de wet van 10 april 1990 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid". In dit document worden enkele kwaliteitsvereisten vermeld die op de hele sector van privaat onderzoek van toepassing zouden zijn, indien het effectief een wet zou worden. De onderzoekers onderscheiden kwaliteitsvereisten die volstrekt noodzakelijk zijn, die nuttig zijn, minder nuttig en nog andere die zelfs strijdig lijken. Er zijn ten eerste een aantal basisbeginselen die zowel in internationale verdragen als in de Belgische Grondwet vastgelegd zijn. Het gaat dan om de rechten uit het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens en de Grondrechten. Deze beginselen zijn zowel in de deontologische code van het IFA als in het werkdocument van de FOD Binnenlandse Zaken terug te vinden. In het werkdocument zijn volgens de onderzoekers ook een aantal bepalingen die strijdig lijken met het vergemakkelijken van een publiek-private samenwerking. Zo is er de veelbesproken meldingsplicht. Wanneer men als privaat onderzoeker kennis krijgt van een mogelijke misdaad of wanbedrijf, moet

men dit onmiddellijk melden aan het openbaar ministerie. Deze bepaling zou op een wantrouwen in de private onderzoeker wijzen. De onderzoekers vermelden in hun studie meteen ook een oplossing voor dit probleem, namelijk het verschuiven van het moment waarop gemeld moet worden naar ofwel het ogenblik dat het vaststaat dat er een misdaad of wanbedrijf is ofwel naar het moment dat de private fraudebestrijder zijn onderzoek beëindigt (De Meulenaer, 2010a). In de bevraging van de sector van de privé-detectives (Bijlage 4), die momenteel al moeten conformeren naar deze meldingsplicht, wordt er gemeld dat deze meldingsplicht te ruim is en teveel administratie en tijdsverlies met zich meebrengt. Prof. dr. Vanderkerken (Bijlage 7) merkt hierbij wel terecht op dat wanneer de private onderzoeker een mogelijk fraudegeval blijft onderzoeken, er in tussentijd belangrijke bewijsmiddelen verloren kunnen gaan aangezien hij geen dwangmiddelen kan aanwenden voor zijn onderzoek. Wanneer er aangifte gedaan wordt, belet dit de private onderzoeker er ook niet van om verder te gaan met zijn onderzoek. Dit zou wel veranderen indien het werkdocument effectief een wet wordt. Er wordt namelijk bepaald dat het private onderzoek onmiddellijk beëindigd moet worden van het moment dat er een publiek onderzoek gestart wordt (De Meulenaer, 2010a).

Hoe kunnen deze kwaliteitsvereisten voor een privaat onderzoek nu wettelijk verankerd worden? De beste optie volgens de onderzoekers van de Vrije Universiteit Brussel is om een specifieke wet op te stellen voor de forensische auditoren, een wet waarin het beroep van de forensische auditor wordt gereguleerd en waarin de kwaliteitsvereisten dan ook wettelijk vastgelegd kunnen worden (De Meulenaer, 2010a). Het doel van een publiek-private samenwerking is dat het privaat onderzoek op termijn niet opnieuw gedaan hoeft te worden (Bijlage 5).

4.4.3 Aanstelling als gerechtsdeskundige

Samenwerking zou wel mogelijk moeten zijn volgens Van Cauwenberghe (2001). Het fraudeonderzoek moet volgens hem opgestart worden door politie en parket, omdat men bij het frauderen steeds strafbare feiten pleegt. Politie en parket hebben de wettelijke bevoegdheid om misdrijven te onderzoeken en aan te klagen. Tijdens het onderzoek probeert men zoveel mogelijk informatie te zoeken en tijdens deze fase zou dan ook beroep kunnen gedaan worden op private

fraudebestrijders die dan aangesteld worden als gerechtsdeskundigen. Er zijn natuurlijk ook een aantal voorwaarden waaraan voldaan moet worden. De opdracht moet zo duidelijk mogelijk omschreven worden en er moeten tussen beide partijen voldoende en duidelijke afspraken gemaakt worden. Binnen de magistratuur is tevens een zekere vorm van specialisatie nodig. Sinds een aantal jaren zorgt men ervoor dat er binnen de verschillende parketten specialisten zijn die met de verschillende deeldomeinen van het strafrecht vertrouwd zijn. Bij de onderzoeksrechters daarentegen wordt verondersteld dat ze alle soorten dossiers aankunnen. De onderzoeksrechter moet het onderzoek leiden en dit onderzoek zou efficiënter werken wanneer ook deze onderzoeksrechters een zekere specialisatie hebben. Een laatste puntje waar volgens Van Cauwenberghe aan gewerkt moet worden is het feit dat er voor de private fraudebestrijder geen duidelijk wettelijk kader voorhanden is dat definieert aan welke criteria zij moeten voldoen om in aanmerking te komen om als gerechtsdeskundige te werken. Indien de forensisch auditor in een geschil nu werd aangesteld door één van de partijen kan hij niet meer worden aangesteld als gerechtelijk deskundige.

Hoskens (2011) ziet een PPS als het samenwerken van publieke en private actoren aan een dossier als één team. Bij de gerechtelijke politie is er een tekort aan accountants. Het Institute of Forensic Auditors (IFA) is hierin gespecialiseerd, maar zij mogen dan weer geen onderzoeksdaden (vb. telefoontaps) stellen. De oplossing is dan eenvoudig: samen een team vormen. Eén groot probleem: in het huidige wettelijke kader is dit niet mogelijk. Voor beide partijen is er een barrière waardoor ze minder geneigd zijn om samen te werken. De fees voor een gerechtelijk expert zijn zo laag dat vele private forensische auditoren verlies maken. Hierdoor zal de private sector, op een enkele uitzondering na, een opdracht van de publieke sector niet aanvaarden. Enkel dossiers die qua publiciteit interessant zijn, kunnen voor forensische auditoren de moeite waard zijn. De publieke sector is op zijn beurt dan weer heel wantrouwig ten opzichte van de privésector, ze stellen zich vragen bij de objectiviteit van de forensische auditor. Een forensische audit is in essentie 'fact finding'. Het onderzoek dat gevoerd wordt, moet trouwens ook de toets van de rechter kunnen doorstaan.

Het probleem van de te lage fees is ook aan bod gekomen tijdens het gesprek met De Bie (Bijlage 5). Forensische auditoren kunnen momenteel aangesteld worden als deskundige in een publiek onderzoek, maar er zijn twee soorten van gerechtelijk

experts. Men kan ten eerste ingeschakeld worden als gerechtelijk expert in een strafrechtelijk onderzoek. In dit geval zijn de tarieven die gelden voor de gerechtelijk experts inderdaad heel laag. Maar op dit vlak is er een andere problematiek die vermeld moet worden. Men gaat vaak te snel en te onbezonnen een gerechtelijk expert instellen. Een oplossing hiervoor is dat men samen met de nieuwe hervormingen een vast budget per gerechtelijk arrondissement vastlegt, waardoor men alleen een gerechtelijk expert instelt voor die dossiers waar het echt nodig is. De tweede mogelijkheid is dat men als gerechtelijk expert ingeschakeld wordt in een burgerrechtelijk onderzoek, waarbij de normale tarieven gelden. Bij i-Force zal een dossier enkel aanvaard worden als men er uitdrukkelijk voor gevraagd wordt en als ze echt een toegevoegde waarde kunnen bieden. Ze leren er vaak zelf iets uit en het is maatschappelijk relevant.

Schoorens (2010) vermeldt in zijn studie dat een optrekking van het tarief voor financieel-economische expertises in strafzaken het aantal beschikbare gerechtsexperten zeker kan vergroten. Hijzelf vindt dat men zeker moet overwegen om een meer faire vergoeding in te voeren. Natuurlijk is het voor magistraten niet evident om te beoordelen of de expertise van een potentiële deskundige wel voldoende is. Hiervoor kan men dan minimumstandaarden voor gerechtelijke expertises opleggen.

4.4.4 Voorstel Carl Devlies: gemengde teams van politiespeurders en experts uit de privé-sector

Carl Devlies, voormalig staatssecretaris voor de coördinatie van de fraudebestrijding, is een grote voorstander van een betere samenwerking tussen alle private en publieke actoren: interne en externe auditoren bij de bedrijven en overheidsdiensten, de werkgevers- en werknemersorganisaties, het federaal antifraudecomité en politie en gerecht. Hij is ervan overtuigd dat vooral bij horizontale fraude er een mogelijkheid is voor meer PPS, omdat daar zinloos dubbel werk wordt verricht (Devlies, 2011). Hij gaat trouwens nog een stap verder als de aanstelling als gerechtsdeskundige. In oktober 2010 stelde hij dat er nood was aan gemengde teams van politiespeurders en experts uit de privé-sector. Openbaar aanklager Geert Schoorens merkt op dat dit een vrij ambitieus voorstel is. Vooral bij magistraten en advocaten is er veel scepticisme rond zo'n publiek-private

samenwerking (De Tijd, 2010). Schoorens (2010) gaat in zijn rapport nog verder. Hij stelt voor om deze teams deels te financieren met geld uit de privé-sector.

Een probleem hierbij is dat er geen wettelijk kader in België is dat informatie-uitwisseling mogelijk maakt, tenzij met de gerechtelijk expert. Hoskens (2011) stelt wel een oplossing voor. Een wettelijke erkenning van het beroep van forensisch auditor is nodig, waardoor men wel gegevens met hen mag uitwisselen omdat ze dan gebonden zouden zijn aan een beroepsgeheim.

Omtrent dit idee of politieambtenaren zich kunnen laten bijstaan door externe experts werd reeds een werkgroep opgericht. De werkzaamheden van deze werkgroep gaan momenteel nog steeds door en omdat deze werkgroep nog geen advies gegeven heeft konden de mensen van het kabinet van de staatssecretaris voor de strijd tegen fiscale en sociale fraude nog geen vragen omtrent dit onderwerp beantwoorden (Bijlage 9).

In Nederland kan de politie private expertise inhuren volgens de heer De Bie (Bijlage 5). Op deze manier kan de private sector zijn expertise dan inbrengen in het onderzoek. In België is dit idee volgens hem nog steeds taboe. Nochtans zou dit een mogelijke oplossing kunnen zijn voor de capaciteitsproblemen waar men binnen dit en zeven jaar bij de Federale Politie geconfronteerd mee kan worden. Volgens het Vitruvius-rapport, een rapport opgesteld door de algemene directie van de federale politie, zou over zeven jaar twee op drie speurders met pensioen zijn. Vooral de bestrijding van economische en fiscale criminaliteit en computercriminaliteit zou hierdoor in het gedrang komen. Volgens Prof. dr. Vanderkerken (Bijlage 7) –raadsheer Hof van Beroep te Brussel- zou het inhuren van private expertise door de politie hiervoor een oplossing kunnen zijn of toch een deel van de oplossing. Er moet wel eerst gekeken worden naar de situatie in Nederland. Zijn daar effectief resultaten geboekt met deze methode? De heer Jan Buys van de Directie Economische en Financiële Criminaliteit (Bijlage 8) is kritischer omtrent dit voorstel. Het aangehaalde probleem is het gevolg van een demografische evolutie, waarvan de gevolgen ook zichtbaar zijn bij andere overheidsdiensten en zelfs bij private bedrijven. Hij ziet dit probleem dus eerder als een demografisch vraagstuk in plaats van een vraagstuk "publiek-privaat". Een theoretische oplossing is volgens hem eerder het tijdig aanwerven van nieuw personeel met het oog op kennisoverdracht. Omwille van budgettaire redenen is

deze denkpiste echter niet mogelijk in de publieke sector. Een meer effectieve oplossing op lange termijn is volgens hem een "gedegen knowledge management". Hierbij probeert men de kennis in de organisatie te borgen. Hij merkt in het kader van samenwerking tussen publieke en private actoren ook op dat men in plaats van enkel te kijken naar de denkpiste van een PPS ook moet kijken naar samenwerking tussen de diverse overheidsdiensten. Deze mogelijkheden zijn vaak nog onderbenut. Albert Bouwen van de FOD Financiën (Bijlage 6) bevestigt dit. Volgens hem zou beter eerst terug de samenwerking tussen politie en fiscus/sociale inspectie mogelijk gemaakt worden en op punt gesteld worden. Experts uit de privé-sector zouden dan enkel voor hun expertise in bepaalde domeinen, waar de expertise van de publieke sector te kort schiet, ingeschakeld kunnen worden.

4.4.5 Samenwerking op het vlak van preventie naar het voorbeeld van het Verenigd Koninkrijk: "Fighting Fraud Together"

Op 12 oktober 2011 werd in het Verenigd Koninkrijk een nieuw samenwerkingsinitiatief gelanceerd. "Fighting Fraud Together" is een partnerschap tussen de overheid, de bredere publieke sector, organisaties uit de private sector en de sector van de vzw's om samen fraude te bestrijden. Hun ambitie:

"By 2015 our country will be demonstrably more resilient to and less damaged by fraud through:

- *Individuals, businesses, public and voluntary bodies detecting and preventing more fraud.*
- *Law enforcement and other partners increasing the risk of disruption and punishment to organised and opportunistic fraudsters, thus deterring potential criminal offenders" (Fighting Fraud Together, 2011)*

Om deze missie waar te maken, hebben ze drie strategische doelstellingen. De eerste doelstelling richt zich op de preventie van fraude door de maatschappij bewust te maken van het fenomeen preventie. Ook de tweede doelstelling richt zich op de preventie van fraude, maar dan door betere controlesystemen in te bouwen in bedrijven en publieke en verenigingen zonder winstoogmerk. De derde doelstelling tenslotte handelt over een efficiëntere handhaving, namelijk de fraudeurs efficiënter en effectiever ontwrichten en straffen. De organisatie die verantwoordelijk is voor dit project is The National Fraud Authority (NFA). De leden van dit project zijn ervan overtuigd dat door samenwerking, de totale som van hun

inspanningen meer impact zal hebben. Ze halen hierbij wel zelf een voorwaarde tot slagen aan; ze moeten zeer duidelijk zijn over de strategische richting die ze uit willen. Om de resultaten van hun acties te kunnen meten over de volgende vier jaar hebben ze een aantal indicatoren opgesteld. Deze indicatoren kunnen terug gevonden worden in Bijlage 2.

Schoorens (2010) stelt in zijn studie een gelijkaardig initiatief voor voor België. De overheid moet zich waar nodig focussen op preventie. Een optimale aanpak hiervoor is volgens hem één waar alle partijen, alle betrokkenen, "in hechte verbinding staan met elkaar". De basis voor een publiek-private samenwerking dient hiervoor opgezet te worden. Daar waar deze al aanwezig is (Permanent Overlegplatform Bedrijfsbeveiliging en het Leuvens Platform Onderneming Parket, reeds besproken in sectie 4.2), moet de samenwerking verder versterkt en gestructureerd worden. Hij concludeert uiteindelijk dat deskundige vertegenwoordigers van de verschillende sectoren die fraude proberen te bestrijden samen moeten werken en hun aandacht bundelen en coördineren voor preventie tegen fraude.

4.4.6 Overleg tussen sectoren en overheid

In het actieplan van het College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude erkent met het feit dat elke sector specifieke problemen kan ondervinden en dus een bijzondere aandacht nodig heeft. Daarom vindt men het belangrijk dat er naast de algemene maatregelen inzake fraudebestrijding een sectorspecifieke aanpak van de sociale en fiscale fraude van groot belang is (College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude, 2012). Mevrouw Laureys (Bijlage 9) vermeldde tevens dat er overleg gepleegd wordt met de betreffende werkgevers-, werknemersorganisaties en vertegenwoordigers uit de sectoren. Hierbij moet ook weer opgemerkt worden dat dit zich beperkt tot de bestrijding van verticale fraude.

Albert Bouwen van de FOD Financiën (Bijlage 6) vermeldt in dit kader dat het idee om het plegen van overleg tussen de publieke sector en de vertegenwoordigers van een aantal sectoren (vb. de horeca) om zo samen oplossingen te zoeken voor de problemen binnen de sector (vb. het zwartwerk in de horeca) een zeer interessant idee is en dat dit ook noodzakelijk zal zijn om fraude te bestrijden. Volgens hem voelen vele ondernemers zich ook niet goed bij de fraude die ze plegen, maar

worden ze gedwongen door de omstandigheden. Er zou volgens hem reeds overleg gebeuren op hogere niveaus, o.a. in het kader van de invoering van een geregistreerd kassasysteem. Dit overleg in verband met de geregistreerde kassa kunnen we ook terugvinden in de beleidsnota van de staatssecretaris. Een ander voorbeeld dat in deze beleidsnota gegeven wordt, is het overleg met de sociale partners in de strijd tegen sociale fraude in de land- en tuinbouwsector (Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2011).

4.4.7 Publiek-private afstemming

Naast het samenwerken tussen de publieke en private sectoren, kan men ook een publiek-private afstemming toepassen. Afstemmen is nog iets anders als samenwerken. In dit geval worden er tussen de partijen afspraken gemaakt over wie welke taak op zich neemt en dat de ene partij rekening houdt met een eventuele (vervolg)actie van de andere partijen. (De Bie & Verhage, 2010). Ze concluderen in hun werk het volgende "Samenwerken waar nodig, afstemmen waar het kan." Publieke en private actoren moeten weten waarop zij tegenover elkaar kunnen rekenen (SMVP, 2000).

Samenwerking betekent dat je daadwerkelijk samen dingen gaat doen. Voorbeelden hiervan zijn de inschakeling van de forensische auditoren als gerechtsdeskundigen (sectie 4.4.3) en het Nederlandse initiatief waarbij men de private collega's gaat inhuren (sectie 4.4.4). Daadwerkelijk samenwerken is niet altijd evident. Afstemming is nadenken over de vraag "wat doen jullie precies en wat doen wij?" (Bijlage 5). Een publiek-private afstemming kan tevens een goede opstap zijn voor een publiek-private samenwerking.

4.5 Mogelijke problemen en voorwaarden tot slagen

Bij elke samenwerkingsmogelijkheid worden al een aantal problemen en mogelijke oplossingen vermeld. Daarnaast zijn er nog een aantal algemene voorwaarden voor het slagen van een PPS. Uit een onderzoek van Cools et al. (2004b) is gebleken dat een samenwerking tussen de publieke en private sector geen sinecure is. Tussen beide partijen lijkt er heel wat argwaan te zijn. Ze hebben beide ook hun eigen doelstellingen, perspectief en onderzoeksmethoden. Na dit onderzoek concludeerde men dat publieke en private opsporing "twee parallelle trajecten" zijn.

De Kadernota Integrale Veiligheid van 2003 onderscheidt een aantal voorwaarden waaraan voldaan moet worden opdat een publiek-private samenwerking mogelijk zou zijn. Ten eerste moet er een duidelijke definiëring zijn van de verschillende taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en moet hierbij ook een gezamenlijk actie- en communicatieplan uitgewerkt worden. Het probleem moet duidelijk afgebakend worden en er moeten concreet haalbare doelen opgesteld worden. Hierbij mag men natuurlijk de geldende wettelijke voorschriften niet uit het oog verliezen. Een andere voorwaarde die volgens deze kadernota nog belangrijker is, is wederzijds vertrouwen en respect voor de individualiteit van elk van de partners.

Van Pel & Westerman (2010) sommen de volgende randvoorwaarden op voor een PPS, namelijk:

- Wederzijds vertrouwen;
- Elkaar kennen;
- Goede communicatie;
- Eigen verantwoordelijkheden;
- Géén hiërarchie tussen partners.

De Raedt (2004) stelt dat de partners bij een publiek-private samenwerking die samenwerking moeten baseren op een gemeenschappelijke strategie. Bij het formuleren van een strategie moet men zoeken naar afstemming tussen doelstellingen, middelen, organisatie en systemen binnen een welbepaalde omgeving. Maar hij merkt hier ook bij op dat deze elementen tussen de partners te verschillend zijn wat de afstemming bemoeilijkt. Om dit probleem op te lossen, heeft hij een aantal opties geformuleerd. In plaats van te zoeken naar een gemeenschappelijke strategieformulering is het beter te streven naar de creatie van een synergie tussen de activiteiten van de diverse partners, naar het realiseren van win-win situaties. Een tweede optie is dat de partners zich oriënteren naar concrete specifieke problemen.

Volgens Denolf en Buys (2011) groeit het besef dat samenwerking tussen verschillende diensten kan zorgen voor betere resultaten. De samenwerking tussen de publieke en de private sector, daarentegen, blijft moeilijk. Een belangrijke

hinderpaal hierbij is volgens hen de huidige WPD, ze stellen dat deze wet vertrekt vanuit een wantrouwen tegen de private actoren.

Sleutelvoorwaarden waar volgens Rondelez (2010) aan voldaan moet worden, zijn de volgende. Ten eerste moet er een efficiënte ketenbenadering bestaan. Hiermee bedoelt hij dat er een wederzijds respect tussen de verschillende sectoren moet zijn en dat er geen te strikte hiërarchie bestaat tussen de verschillende partners, die verstikkend kan werken. Goede communicatielijnen opzetten en vervolgens onderhouden zal de slaagkansen tevens sterk doen toenemen. Een tweede voorwaarde is een aangepaste wetgeving. Vooral de privacywetgeving zal gewijzigd moeten worden. De cultuur die heerst bij de verschillende partijen is ook bepalend voor het succes van de samenwerking. Als laatste vermeldt Rondelez dat het nodig is dat er verschillende initiatieven tot samenwerking genomen moeten worden. Beide partijen moeten namelijk overtuigd zijn van de meerwaarde die een samenwerking met zich mee brengt.

Coninx (2001) merkt op dat de overheid meer en meer op samenwerking aanstuurt, maar somt de volgende voorwaarden op voor een samenwerking. Ten eerste moet er een mogelijkheid zijn tot democratische controle. Een tweede punt dat zij opnoemt, is reeds eerder door anderen vermeld: er moet een goede verdeling van de verantwoordelijkheden zijn. Als laatste tenslotte moeten de financiële implicaties voldoende geregeld worden.

Hoofdstuk 5: Conclusie

Een fraudeur is iemand die voordelen verkrijgt of bij iemand verliezen veroorzaakt door bedrog. Het moet hierbij gaan om opzettelijk handelen alvorens we van fraude kunnen spreken. In de literatuur kunnen we verscheidene omschrijvingen terugvinden van wat fraude is. Dit is één van de factoren waarom het zo moeilijk is om het nadelig effect van fraude te meten. Het zou nochtans heel nuttig zijn om de kostprijs van fraude te kunnen meten. Bestrijding is volgens Schoorens (2010) niet mogelijk zonder goede informatie over de omvang en aard van fraude. Dit zou al een eerste mogelijkheid zijn voor een samenwerking tussen publieke en private actoren, omdat de informatie die nodig is verspreid zit over verschillende publieke en private instanties. Binnen de Hoge Raad van Financiën zal volgens de beleidsnota van de algemene bestrijding van fiscale en sociale fraude een afdeling worden opgericht die elk jaar een raming zal maken over wat de budgettaire impact van fraude is en hoe fraude evolueert. Dit initiatief beperkt zich wel enkel tot de raming van de inkomsten die de overheid misloopt als gevolg van fraude. Het is dus nodig dat voor België een metingsproject wordt opgezet waarbij de verschillende belanghebbenden samenwerken. Elk van deze belanghebbenden kan metingen uitvoeren in hun eigen domein en dus niet alleen het domein van de verticale fraude. De resultaten van dit metingsproject kunnen dan door elke belanghebbende gebruikt worden voor hun rol in de bestrijding van fraude. Bovendien heeft ieder fraudegeval een publieke component. De gemeenschap als geheel is het uiteindelijke slachtoffer.

Momenteel wordt er, vooral bij de bestrijding van horizontale fraude, vaak dubbel werk geleverd doordat daar zinloos dubbel werk wordt verricht. Dat is dan ook de reden waarom voormalig staatssecretaris voor fraudebestrijding, Carl Devlies, de opdracht heeft gegeven om een "haalbaarheidsstudie met het oog op het uitwerken van een pragmatisch en realistisch regelgevend kader voor publiek-private samenwerking, in het bijzonder in relatie tot horizontale fraude" uit te voeren. Drie universiteit hebben voor deze studie elk een bepaalde taak op zich genomen. Voor het empirische gedeelte heeft de Universiteit van Gent een bevraging gedaan van de attitudes van Belgische magistraten. Een wettelijke erkenning van het beroep van forensisch auditor kan een grote invloed hebben op de gepercipieerde kwaliteit van het private onderzoeksrapport. Aan deze wettelijke erkenning dienen dan

kwaliteitsvereisten en kwaliteitscontrole gekoppeld te worden. Een andere belangrijke conclusie uit dit onderzoek is dat de magistratuur te weinig af weet van private fraudebestrijders en hun onderzoek. De onderzoekers van de Vrije Universiteit Brussel hebben het juridische gedeelte van het onderzoek op zich genomen en concluderen dat om een specifieke wet op te stellen voor de forensische auditoren, een wet waarin het beroep van de forensische auditor wordt gereguleerd en waarin de kwaliteitsvereisten dan ook wettelijk vastgelegd kunnen worden. Het doel van deze publiek-private samenwerking is dat het privaat onderzoek op termijn niet opnieuw gedaan hoeft te worden.

Een stap verder dan het gebruiken van het private onderzoek is het inschakelen van private onderzoekers als gerechtsdeskundigen. De fees voor een gerechtelijk expert in een strafrechtelijk onderzoek zullen in dit geval opgetrokken moeten worden omdat deze fees momenteel te laag zijn om een degelijk onderzoek te kunnen uitvoeren. Wanneer men als gerechtelijk expert ingeschakeld wordt in een burgerrechtelijk onderzoek gelden er momenteel wel normale tarieven.

Carl Devlies gaat nog een stap verder. In oktober 2010 stelde hij dat er nood was aan gemengde teams van politiespeurders en experts uit de privé-sector. In dit geval zou ook een wettelijke erkenning van het beroep van forensisch auditor nodig zijn om de informatie-uitwisseling tussen beide partijen mogelijk te maken. In Nederland kan de politie private expertise inhuren volgens de heer De Bie. Hierdoor kunnen de private onderzoekers hun expertise inbrengen in het publieke onderzoek. Of politieambtenaren zich kunnen laten bijstaan door externe experts wordt momenteel onderzocht door een werkgroep. Aangezien deze werkgroep nog geen advies uitgebracht heeft aan het kabinet van de staatssecretaris voor de strijd tegen fiscale en sociale fraude, kon men bij het kabinet hierover nog geen vragen beantwoorden.

Samenwerking tussen publieke en private sectoren is één ding, maar volgens de heer Jan Buys van de Federale Politie en de heer Bouwen van de FOD Financiën mag men ook niet vergeten te kijken naar samenwerking tussen de diverse overheidsdiensten. Deze mogelijkheden zouden vaak nog onderbenut of nog niet helemaal op punt gesteld zijn.

Effectief samenwerken zal geen sinecure zijn. Misschien moet men het eerst houden bij een publiek-private afstemming. In dit geval worden er tussen de partijen afspraken gemaakt over wie welke taak op zich neemt en wordt er afgesproken dat de ene partij rekening houdt met een eventuele (vervolg)actie van de andere partijen.

De voorgaande mogelijkheden zijn allemaal gericht op de bestrijding van fraude, maar men moet ook focussen op de preventie van fraude. Een optimale aanpak hiervoor is volgens Schoorens (2010) één waarbij alle betrokkenen samenwerken. Deskundige vertegenwoordigers uit verschillende sectoren moeten samenwerken naar het voorbeeld van het Verenigd Koninkrijk. Hier heeft men eind 2011 "Fighting Fraud Together" gelanceerd, een samenwerkingsverband tussen de publieke sector, vertegenwoordigers uit de private sector en de sector van de vzw's waarbij men zich vooral richt op de preventie van fraude.

Bovendien is er ook overleg nodig tussen de publieke sector en vertegenwoordigers van verschillende sectoren. Vaak voelt een ondernemer zich zelf niet goed bij de fraude die hij pleegt, maar wordt hij gedwongen door de omstandigheden. Een goede communicatie en herhaaldelijk overleg tussen beide partijen kan deze problemen oplossen.

Als laatste kunnen we besluiten dat er momenteel vooral duidelijkheid nodig is in het debat over fraudebestrijding en dat de overheid meer aandacht moet besteden aan de bestrijding van fraude, niet alleen de bestrijding van verticale fraude en niet alleen tijdens tijden van economische moeilijkheden.

Lijst van geraadpleegde werken

Association of Fraud Examiners (2004). *Report to the Nation on Occupational Fraud and Abuse*. Opgevraagd op 4 maart, 2011, via <http://www.acfe.com/rtn/rtn-2004.pdf>.

Association of Fraud Examiners (2010). *Report to the Nation on Occupational Fraud*. Opgevraagd op 4 maart, 2011, via <http://www.acfe.com/rtn/rtn-2010.pdf>.

Bael, S. (2009). *De Vlaamse Markt van Privédetectives*. Universiteit Gent.

Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers (2011). *Algemene Beleidsnota: Bestrijding van de sociale en fiscale fraude*. Brussel: Kamer van volksvertegenwoordigers.

Blomme, P. (2012, 6 januari). *Begroting onder vuur*. De Tijd. Opgevraagd op 9 april, 2012, via http://www.tijd.be/nieuws/politiek_economie_europa/Begroting_onder_vuur.9145272-3140.art?ckc=1.

Buys, J. (2010). *Fraudebestrijding in België: quo vadis? Een blik in de reisbrochure*. *Orde van de dag*, 51, 17-28.

Carl Devlies en Geert Schoorens stellen gemengde teams voor van politiespeurders en externe specialisten voor. (2010, 9 oktober). *De Tijd*. Opgevraagd op 12 oktober, 2010, via <http://www.carldevlies.be/nl/news/358/65/Carl-Devlies-en-Geert-Schoorens-stellen-gemengde-teams-van-politiespeurders-en-externe-specialisten-voor/d,Detail.html>.

CIFAS (2011). *Staff Fraudscape: Depicting the UK's staff fraud landscape*. Opgevraagd op 16 februari, 2012, via https://www.cifas.org.uk/secure/contentPORT/uploads/documents/reports/2._CIFAS_Staff_Fraudscape_2011.pdf.

College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude (2010). *Bouwstenen voor de fraudebestrijding tijdens de volgende legislatuur*. Opgevraagd op 7 februari, 2012, via www.carldevlies.be/nl/uploads/media/Balans.doc.

College voor de strijd tegen de fiscale en sociale fraude (2012). *Actieplan van het College voor de Strijd tegen de Fiscale en Sociale Fraude : 2012-2013*. Opgevraagd op 25 mei, 2012, via <http://www.crombez.belgium.be/nl/actieplan-college-2012-2013>.

Coninx, M. (2001). De zoektocht naar een verhoogde performantie. Denkpijlers voor de conceptualisering van publiek-private fraudebestrijding. In Janssens (Eds.), *Publiek-private fraudebestrijding. Over de mogelijkheden van samenwerking tussen publieke en private actoren in de strijd tegen de fraude* (pp.35-42). Brussel: Politeia.

Cools, M. (2001). Private opsporing in België: De Detectivewet en de nieuwe criminologische markt. *Justitiële verkenningen*, 27, 42-53.

Cools, M., Ponsaers, P., & Verhage, A. (2004). *Hoofdstuk 3 Private veiligheidsorganisaties in België*. In M. Cools, P. Ponsaers, A. Verhage & B. Hoogenboom (Eds.), *De andere rechtsorde. Demonopolisering van fraude-onderzoek* (pp.43-124). Brussel: Politeia.

Cools, M., Ponsaers, P., & Verhage, A. (2004a). *Hoofdstuk 4 De publieke sector: politie en justitie in België*. In M. Cools, P. Ponsaers, A. Verhage & B. Hoogenboom (Eds.), *De andere rechtsorde. Demonopolisering van fraude-onderzoek* (pp.125-139). Brussel: Politeia.

Cools, M., Ponsaers, P., & Verhage, A. (2004b). *Hoofdstuk 5 Conclusies*. In M. Cools, P. Ponsaers, A. Verhage & B. Hoogenboom (Eds.), *De andere rechtsorde. Demonopolisering van fraude-onderzoek* (pp.141-146). Brussel: Politeia.

De Bie, B. (2001). Bedrijfsfraude, een onderschat fenomeen. Verschenen in *Handboek Security*. Deventer: Kluwer.

De Bie, B. (2001a). Private fraudebestrijding, anders bekeken. In Janssens (Eds.), *Publiek-private fraudebestrijding. Over de mogelijkheden van samenwerking tussen publieke en private actoren in de strijd tegen de fraude* (pp.93-107). Brussel: Politeia.

De Bie, B. (2004). *Hoofdstuk 7 De private forensische onderzoeks- en adviesmarkt, de pioniersfase voorbij*. In M. Cools, P. Ponsaers, A. Verhage & B. Hoogenboom (Eds.), *De andere rechtsorde. Demonopolisering van fraude-onderzoek* (pp.157-178). Brussel: Politeia.

De Bie, B., & Paulet, B. (2002). Bedrijfsleven en politie : gedwongen partners in de strijd tegen bedrijfscriminaliteit?. In *Essays over de politie en haar rol in de samenleving*. Brussel: Politeia.

De Bie, B., & Verhage, A. (2010). Fraudebestrijding in België anno 2010: quo vadis?. *Orde van de dag*, 51, 7-16.

De Meulenaer, S. (2010). Juridische knelpunten in private fraudebestrijding in België anno 2010. *Orde van de dag*, 51, 93-95.

De Meulenaer, S. (2010a). *Haalbaarheidsstudie m.o.o. het uitwerken van een pragmatisch en realistisch regelgevend kader voor 'publiek-private samenwerking' (PPS) in het kader van fraudeonderzoek*. Vrije Universiteit Brussel.

De Meulenaer, S. (2010b). 'Waarom geen publiek-private samenwerking bij fraudebestrijding?'. *De Juristenkrant*, 10-11.

De Meulenaer, S. (2011). Privaat wettelijk kader. In E.J. Lammers (Ed.), *Jubileumboek IFA* (pp. 43-48). Instituut van Forensische Auditoren vzw.

De Raedt, E. (2004). *Hoofdstuk 6 Handvaten voor een vernieuwde samenwerking*. In M. Cools, P. Ponsaers, A. Verhage & B. Hoogenboom (Eds.), *De andere rechtsorde. Demonopolisering van fraude-onderzoek* (pp.149-155). Brussel: Politeia.

De Samblanx, M. (2001). Audit, een discipline in beweging?. In Janssens (Eds.), *Publiek-private fraudebestrijding. Over de mogelijkheden van samenwerking tussen publieke en private actoren in de strijd tegen de fraude* (pp.73-92). Brussel: Politeia.

Denolf, J., & Buys, J. (2011). Tien jaar fraudebestrijding. In E.J. Lammers (Ed.), *Jubileumboek IFA* (pp. 61-69). Instituut van Forensische Auditoren vzw.

Devlies, C. (2011). *Twee jaar coördinatie van de fraudebestrijding: een proeve van balans*. Opgevraagd op 7 februari, 2012, via www.carldevlies.be/nl/uploads/media/Balans.doc.

Devlies, C. (2011). We moeten de krachten bundelen, publieke én private. In E.J. Lammers (Ed.), *Jubileumboek IFA* (pp.11-18). Instituut van Forensische Auditoren vzw.

Devlies, C. (2012). *Fraudebestrijding: continuïteit verzekerd*. Opgevraagd op 7 februari, 2012, via <http://www.carldevlies.be/nl/news/448/15/Fraudebestrijding-continuïteit-verzekerd/d,Detail.html>.

Di Rupo dit najaar op zoek naar 5 miljard euro (2012, 28 maart). Het Laatste Nieuws. Opgevraagd op 28 maart, 2012, via <http://www.hln.be/hln/nl/957/Belgie/article/detail/1415163/2012/03/28/Di-Rupo-dit-najaar-op-zoek-naar-5-miljard-euro.dhtml>.

Elitekorps van belastingen krijgt 276 extra fraudestrijders. (2012, 19 januari). *De Morgen*. Opgevraagd op 19 januari, 2012, via <http://www.demorgen.be/dm/nl/989/Binnenland/article/detail/1381754/2012/01/19/Elitekorps-van-belastingen-krijgt-276-extra-fraudestrijders.dhtml>.

Ernst & Young (2009). *European fraud survey 2009: Is integrity a casualty of the downturn?* Opgevraagd op 30 december, 2010, via [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/European_Fraud_Survey_2009/\\$FILE/European_FraudSurvey_2009.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/European_Fraud_Survey_2009/$FILE/European_FraudSurvey_2009.pdf).

Europa keurt begroting regering-Di Rupo af (2012, 6 januari). *Het Belang Van Limburg*. Opgevraagd op 9 april, 2012, via <http://www.hbvl.be/nieuws/binnenland/aid1104275/europa-keurt-begroting-regering-di-rupo-af.aspx>.

Europol (2009). *Europol Strategy 2010 – 2014*. Opgevraagd op 9 februari, 2012, via <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/10/st06/st06517.en10.pdf>.

Fighting Fraud Together. (2011). Opgevraagd op 15 oktober, 2011, via <http://www.homeoffice.gov.uk/publications/agencies-public-bodies/nfa/fighting-fraud-tog/fighting-fraud-together?view=Binary>.

FOD Binnenlandse Zaken (2012). Lijst vergunde privé-detectives. Opgevraagd op 8 februari, 2012, via https://vigilis.ibz.be/upload/documents/or_detectives.pdf.

De Gecoördineerde Grondwet. (1994). Opgevraagd op 15 oktober, 2011, via <http://www.ejustice.just.fgov.be/wet/wet.htm>.

HDP & Arista (2009). *86% van de ondernemingen slachtoffer van fraude op het werk*. Opgevraagd op 15 april, 2011, via <http://www.hdp.be/nl/home/>.

Hemmerechts, K. (2010). *Empirisch haalbaarheidsonderzoek over een afstemming en samenwerking tussen private onderzoekers en publieke fraudebestrijders bij horizontale fraude*. Universiteit Gent: Onderzoeksgroep Sociale Veiligheidsanalyse.

Hof van beroep te Gent (2010). *Arrest Lernout & Hauspie*. Opgevraagd op 17 februari, 2012, via http://www.deredactie.be/polopoly_fs/1.867882!file/arrest_H_L.pdf.

Hoogenboom, B. (2004). *Hoofdstuk 1 De verstoorde werkelijkheid*. In M. Cools, P. Ponsaers, A. Verhage & B. Hoogenboom (Eds.), *De andere rechtsorde. Demonopolisering van fraudeonderzoek* (pp.17-33). Brussel: Politeia.

Hoskens, R. (2011). *Publiek-Private Samenwerking*. In E.J. Lammers (Ed.), *Jubileumboek IFA* (pp. 71-74). Instituut van Forensische Auditoren vzw.

Ibz & Politie (2010). *Be Safe ! – Betaalkaartfraude voorkomen*. Opgevraagd op 9 februari, 2012, via [https://besafe.ibz.be/NL/kijker/2/Documents/2010-12-17\]Bank%20Card%20Fraud_nl.pdf](https://besafe.ibz.be/NL/kijker/2/Documents/2010-12-17]Bank%20Card%20Fraud_nl.pdf).

IFA (2003). *Deontologische code*. Opgevraagd op 7 februari, 2012, via http://www.forensicaudit.be/data/IFA%20Code%20of%20Conduct%20N+F_2.pdf.

Internationale Controlestandaard 230: Materieel belang voor controles. Opgevraagd op 15 september, 2011, via <http://www.ibr-ire.be/ned/download.aspx?type=3&id=2883&file=5942>.

Internationale Controlestandaard 240: De verantwoordelijkheid van de auditor om rekening te houden met fraude in het kader van een controle van financiële overzichten. Opgevraagd op 4 maart, 2011, via <http://www.ibr-ire.be/ned/download.aspx?type=3&id=2883&file=5937>.

John Crombez: 'Enige die zegt dat alle ondernemers fraudeurs zijn, is Unizo zelf'. (2012, 27 februari). *De Standaard*. Opgevraagd op 27 januari, 2012, via http://www.standaard.be/artikel/detail.aspx?artikelid=DMF20120227_099&_section=61100083&utm_source=standaard&utm_medium=newsletter&utm_campaign=biz.

Kadernota Integrale Veiligheid 30-31 maart 2004. (2004). Opgevraagd op 7 februari, 2012, via http://www.moniteur.be/nl_htm/parket/kadernota.pdf.

Leemans, M. (2012, 17 februari). Focus: Onze reparaties. *Visie*, p. 11.

Levi, M., Burrows, J., Fleming, M.H., & Hopkins, M. (2007). *The Nature, Extent and Economic Impact of Fraud in the UK*. Report for the Association of Chief Police Officers' Economic Crime Portfolio.

Mulkers, J.(2001). *Privé-detectives: theorie en praktijk van de private opsporing*. Antwerpen: Maklu.

Nationaal Veiligheidsplan 2008-2011 (2008). Opgevraagd op 9 februari, 2012, via <http://www.polfed-fedpol.be/pub/pdf/NVP2008-2011.pdf>.

Nationaal Veiligheidsplan 2012-2015 (2012). Opgevraagd op 10 april, 2012, via <http://www.polfed-fedpol.be/pub/pdf/NVP2012-2015.pdf>.

National Fraud Authority (2010). A fresh approach to combating fraud in the public sector. Opgevraagd op 6 april, 2011, via <http://www.eurim.org.uk/activities/psd/A-fresh-approach-to-combating-fraud-in-the-public-sector.pdf>.

Nelen, H. (2004). Hit them where it hurts most? The proceeds-of-crime approach in the Netherlands, *Crime, Law and Social Change*, 41, 517-534.

Niet-aangegeven arbeid. (z.d.). Opgevraagd op 2 maart, 2012, via http://www.belgium.be/nl/werk/arbeidscontract/soorten_contracten/niet-aangegeven_werk/.

N.V. Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (2006). *Intern Kennisdocument: Hoofdstuk 5 Publiek-private samenwerking.* Opgevraagd op 7 februari, 2012, via http://www.bom.nl/index.php?p=BHB_bedrijventerreinen_en_bhb&m=17.

Parlementaire agenda 02/01/2012 (2012). Opgevraagd op 14 februari, 2012, via <http://www.febelfin.be/sites/default/files/files/Parlementaire%20agenda%2002.01.2012.pdf>.

Pheijffer, M. (2010). Jaarrekeningfraude: voordat je gaat trouwen, eerst naar de kapper. *Orde van de dag*, 51, 87-92.

Ponsaers, P., & Mulkers, J. (2001). Pragmatisme met aandacht voor het algemeen belang. In Janssens (Eds.), *Publiek-private fraudebestrijding. Over de mogelijkheden van samenwerking tussen publieke en private actoren in de strijd tegen de fraude (pp.27-34)*. Brussel: Politeia.

Rondelez, R. (2010). Preventie en bestrijding van betaalkaartfraude in Europa. *Orde van de dag*, 51, 69-81.

Rothuizen W. (2007). Waar bleven de opleidingen forensische accountancy?. *de Accountant*, 7, 56-58.

Schoorens, G. (2010). *Naar een nationale strategische aanpak van de strijd tegen fraude*. Opgevraagd op 17 maart, 2011, via http://www.cass.be/parket/leuven/documenten/rapport_Schoorens_NL%20def.pdf.

SMVP (2000). *Publiek-private fraudebestrijding: Aanbevelingen van de Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie*. Opgevraagd op 13 mei, 2011, via <http://www.smvp.nl/files/publiek.pdf>.

Staelens, F. (2011). Forensisch audit in België. In E.J. Lammers (Ed.), *Jubileumboek IFA* (pp. 127-145). Instituut van Forensische Auditoren vzw.

Statuten ISA (z.d.). Opgevraagd op 15 oktober, 2011, via http://www.isa-ics.be/pages/statut_nl.html.

Strafwetboek. (1867). Opgevraagd op 15 oktober, 2011, via <http://www.ejustice.just.fgov.be/wet/wet.htm>.

Thierens, F. (2010). Fraudebestrijding in België anno 2010: preventie en detectie in financiële instellingen. *Orde van de dag*, 51, 97-101.

U.S. Department of Justice, Federal Bureau of Investigation (1989). *White Collar Crime: A Report to the Public*. Washington D.C.: Government Printing Office.

van der Lugt, B.W.M. (2001). Waarborgen voor private opsporing. *Justitiële verkenningen*, 27, 65-76.

van Dijk, F., & de Waard, J.J. (2001). De markt voor private opsporing: Vraag en Aanbod. *Justitiële verkenningen*, 27, 25-41.

Van Cauwenberghe, K. (2001). Noodzaak of grootspraak ? Samenwerking tussen publieke en private fraudebestrijders. In Janssens (Eds.), *Publiek-private fraudebestrijding. Over de mogelijkheden van samenwerking tussen publieke en private actoren in de strijd tegen de fraude* (pp.27-34). Brussel: Politeia.

Van Hees, G., Ponsaers, P., & Vander Beken, T. (2005). Recherchemanagement - Sturen naar kwaliteitsvol opsporingswerk. *Antwerpen/Apeldoorn: Dienst voor het Srafrechtelijke Beleid, Maklu*.

van os, R.N.R (z.d.). *Een criminologisch exploratief onderzoek naar de criminaliteitsontwikkeling in de Nederlandse logistieke keten*. Opgevraagd op 17 februari, 2012, via <http://www.surfsharekit.nl:8080/get/smpid:3236/DS1/>.

van Pel, A., & Westerman, L. (2010). *Publiekprivate Samenwerking: Workshop*. Opgevraagd op 6 april, 2011, via <http://www.securitymanagement.nl/files/pdf/WS%205%20Publiek%20private%20samwerking.pdf>.

Verhage A. (2006) Over kerntaken gesproken... Opsporing als vergeten onderdeel van het kerntakendebat. *Orde van de dag*, 33, 27-31.

Verhage, A., De Baets, P., De Bie, B., & Cools, M. (2010). Meervoudige fraude. *Orde van de dag*, 51, 3-5.

Vlaams Kenniscentrum PPS (z.d.). *PPS: Procesaanpak*. Opgevraagd op 7 februari, 2012, via http://www2.vlaanderen.be/pps/proces/proces_procesaanpak.html.

Wet op het politieambt. (1992). Opgevraagd op 14 oktober, 2011, via <http://www.ejustice.just.fgov.be/wet/wet.htm>.

Wet tot regeling van het beroep van privé-detective. (1991). Opgevraagd op 15 oktober, 2011, via <http://www.ejustice.just.fgov.be/wet/wet.htm>.

Wetboek van straffordering. (1808). Opgevraagd op 15 oktober, 2011, via <http://www.ejustice.just.fgov.be/wet/wet.htm>.

Williams, J. (2005). Governability matters: The Private Policing of Economic Crime and the Challenge of Democratic Governance. *Policing and Society*, 15, 187-211.

Wils, J. (2001). *Betrapt op fraude: Een onthullende blik achter de schermen van een detectivebureau*. Leuven: Uitgeverij Van Halewijck.

WODC (2010). *Monitor Criminaliteit Bedrijfsleven 2009*. Opgevraagd op 23 april, 2012, via www.wodc.nl/images/volledige-tekst_tcm44-272734.pdf.

Wolfe, D.T., & Hermanson, D.R. (2004). The Fraud Diamond: Considering the Four Elements of Fraud, *CPA Journal*, 74(12), 38-42.

Zenner, A. (2001). Overleg als strijdmiddel tegen de fiscale fraude. In Janssens (Eds.), *Publiek-private fraudebestrijding. Over de mogelijkheden van samenwerking tussen publieke en private actoren in de strijd tegen de fraude (pp.17-26)*. Brussel: Politeia.

Bijlagen

Bijlage 1: Schematische voorstelling structuur politieel onderzoek

Bijlage 2: Indicatoren succes "Fighting Fraud Together"

Bijlage 3: Enquête opgesteld voor de sector van de privé-detectives

Bijlage 4: Resultaten van de enquête

Bijlage 5: Gesprek met de Heer Bart De Bie (10/04/2012, te Erpe-Mere)

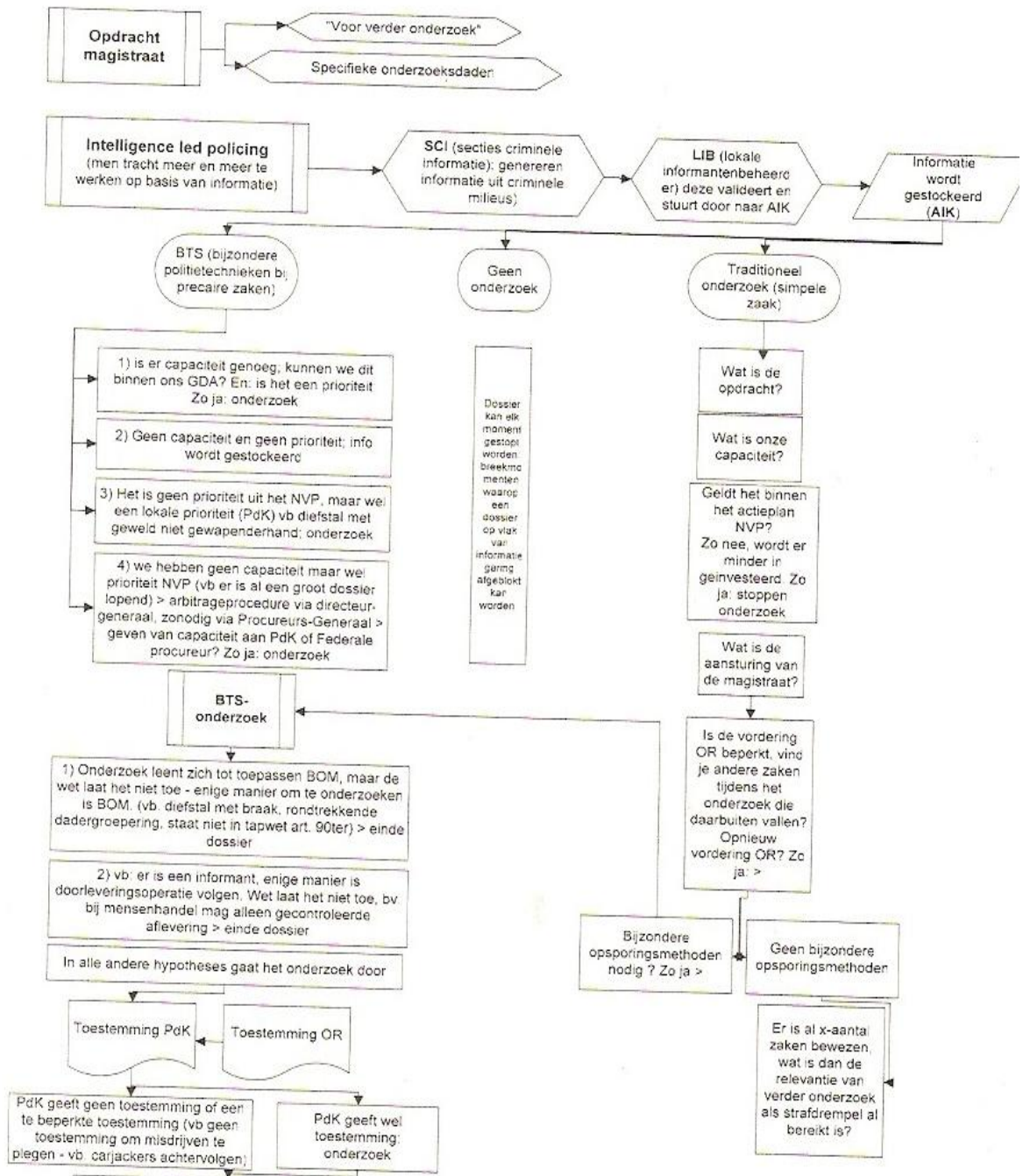
Bijlage 6: Vragenlijst FOD Financiën - Albert Bouwen

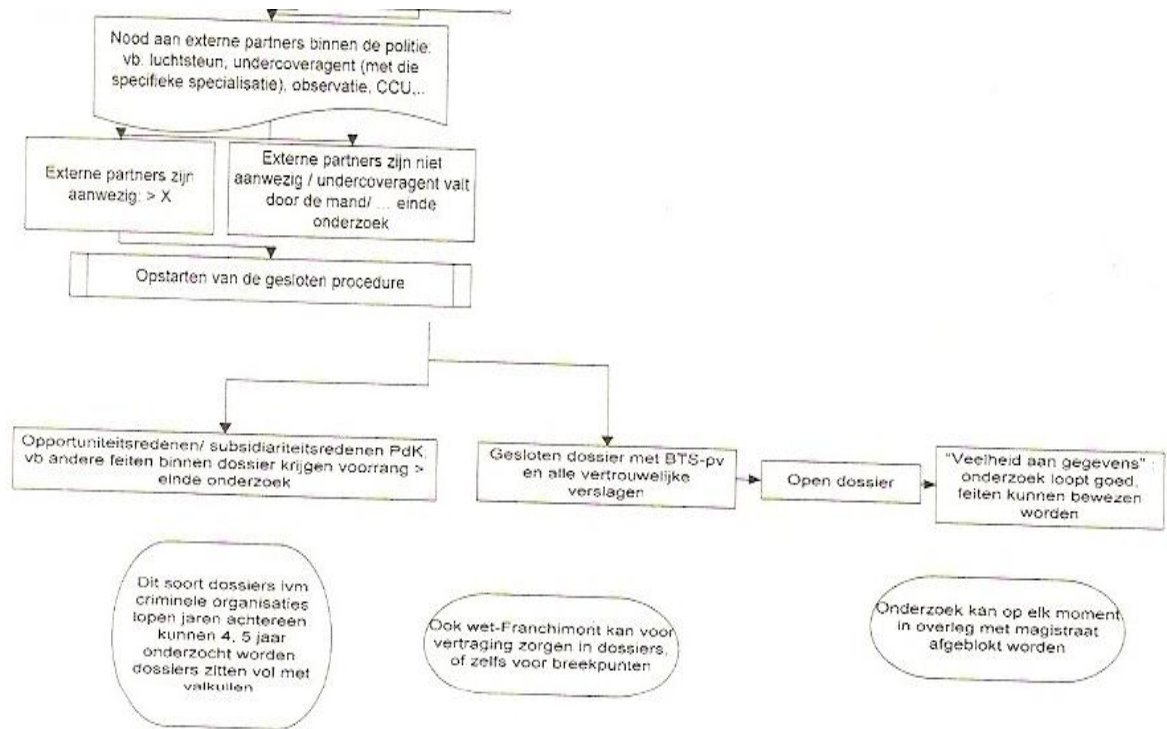
Bijlage 7: Gesprek met Prof. dr. Caroline Vanderkerken, raadsheer Hof van Beroep te Brussel (11/05/2012, te Hasselt)

Bijlage 8: Vragenlijst Politie - Directie Economische en Financiële Criminaliteit - Jan Buys

Bijlage 9: Telefonisch contact met het kabinet van staatssecretaris voor de Bestrijding van de sociale en de fiscale fraude, John Crombez - Cindy Laureys (25/05/2012)

Bijlage 1: Schematische voorstelling structuur politieel onderzoek (Cools et al., 2004a)

Bijlage 2: Indicatoren succes "Fighting Fraud Together"

Fighting Fraud Together. (2011). Opgevraagd op 15 oktober, 2011, via <http://www.homeoffice.gov.uk/publications/agencies-public-bodies/nfa/fighting-fraud-tog/fighting-fraud-together?view=Binary>.

AWARENESS		
Objective	What does success look like?	How will it be measured?
<p>We will prevent more fraud by achieving a step change in awareness of fraud among the general public and organisations in the private, public and third-sectors and in their ability to protect and safeguard themselves.</p> <p>This will include targeted actions to deal with the individual behaviours and attitudes that allow criminals to perpetrate fraud.</p>	<p>Businesses, public sector and voluntary sector organisations and individuals are measurably better able to detect fraud and more proactive in taking action to protect themselves from fraud.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1 <i>Raising awareness</i> Regular, comparable surveys of fraud awareness, prevention awareness & behaviour, victimisation and victim satisfaction. Some surveys will be targeted at particular industry sectors, especially where our current knowledge of their fraud awareness and prevention capabilities is poor. 2 <i>Specific alerting activity</i> Monitor alerting activity amongst the counter-fraud community. How quickly do we pass on messages which help to protect people and organisations and how useful do the recipients find them?

PREVENTION		
Objective	What does success look like?	How will it be measured?
<p>We will prevent more fraud through stronger systems and controls in our businesses and public and voluntary services.</p> <p>This will include designing out fraud and making preventative checks before transacting with individuals and organisations.</p>	<p>Businesses, public sector and voluntary sector organisations are more resistant to fraud, with more attempted frauds detected and stopped.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 3 <i>Measure frauds prevented</i> We will develop much better measures of performance for fraud prevention and encourage more organisations to adopt them. We will focus initially on those sectors which measure their fraud losses well and have developed a range of interventions to prevent fraud. We will spread this good practice more widely to other sectors and help them justify investment in improved processes, controls and systems to prevent fraud. 4 <i>Measurement of individual initiatives and approaches</i> To supplement 3 above, we will also monitor the prevention benefits of specific initiatives and approaches (such as suspending websites used by fraudsters) and use them as exemplars for other organisations to adopt.

ENFORCEMENT		
Objective	What does success look like?	How will it be measured?
<p>We will be tougher on fraudsters by disrupting and punishing them more efficiently and effectively.</p> <p>This will include more effective civil and criminal processes, as well as greater early restraint of criminal assets.</p>	<p>There is more effective action against the highest priority criminals perpetrating fraud. Capable operational units investigate the highest priority fraud targets, using the best intelligence from both public and private sectors. The role of the private sector is properly acknowledged.</p> <p>Victims satisfaction rates increase as they are better supported by more efficient and robust justice, strengthened care arrangements and greater monetary returns from asset recovery and compensation.</p>	<ul style="list-style-type: none"> 5 <i>Improved management information on disruption activity and outcomes.</i> Supplementing the measurement of improved fraud awareness and prevention work we will measure the amount of public and private sector disruption activity and outcomes from this. 6 <i>Improved management information on enforcement activity and outcomes</i> We will improve the current arrangements for collection and analysis of management information on counter fraud activity from the main law enforcement agencies, specifically in the areas of the types of fraud under investigation, the time taken to bring offenders to justice (criminal and civil), disruption activity and outcomes and asset denial and recovery. We will also begin to collect information on the use of civil processes by private sector organisations.

Bijlage 3: Enquête opgesteld voor de sector van de privé-detectives

Enquête : Publiek-private samenwerking bij de bestrijding van fraude

Geachte Mevrouw, geachte Heer,

In het kader van mijn opleiding als Master in toegepaste economische wetenschappen: Handelsingenieur aan de Universiteit van Hasselt, schrijf ik een masterproef die handelt over het thema: "Publiek-private samenwerking bij de bestrijding van fraude." Ik ga hierbij onderzoeken of zulke samenwerking mogelijk is, of hier effectief voordelen aan verbonden zijn, wat de mogelijke problemen zijn bij het uitwerken van een structuur voor deze samenwerking en hoe deze problemen opgelost kunnen worden.

U zou een enorme bijdrage kunnen leveren indien u deelneemt aan onderstaande enquête en deze ingevuld naar mij terugstuurt. Uw antwoorden zullen door mij persoonlijk verwerkt worden en de resultaten van deze enquête zullen anoniem gerapporteerd worden in mijn masterproef.

Het invullen van deze enquête zal maximaal 10 minuten van uw tijd vragen. U kan antwoorden door op de grijsgetinte tekst te klikken en hier uw antwoord te typen of een keuze te maken uit de vermelde opties.

Alvast hartelijk bedankt voor uw medewerking.

Zoë Helsen

	Vraag	Antwoord
1.	Privé-detectives bieden verschillende diensten aan en krijgen verschillende opdrachten. Met welke feiten komt u zoal in contact? vb. bedrijfsspionage, diefstal, fraude, vandalisme,...	
Welke feiten		
2.	Ongeveer hoeveel procent van deze opdrachten hebben betrekking op het onderzoeken van fraudegevallen?	Percentage
3.	Wie is uw opdrachtgever? Of wie zijn uw voornaamste opdrachtgevers?	
Opdrachtgever		
4.	Komt u tijdens de uitvoering van uw opdrachten veel in contact met andere privé-detectives?	Kies een item.
5.	Komt u tijdens de uitvoering van uw opdrachten veel in contact met forensische auditoren?	Kies een item.
6.	Komt u tijdens de uitvoering van uw opdrachten veel in contact met interne onderzoeksafdelingen van bedrijven?	Kies een item.
7.	Komt u tijdens de uitvoering van uw opdrachten veel in contact met security-consultants?	Kies een item.
8.	Komt u tijdens de uitvoering van uw opdrachten veel in contact met politie	Kies een item.

	en/of gerecht?	
9.	Wordt u misschien soms aangesteld door politie of parket? Zo ja, over welke feiten gaat het dan?	Kies een item.
Welke feiten?		
10.	Wat zijn volgens u de voornaamste redenen dat politie en gerecht niet ingeschakeld worden bij een onderzoek naar mogelijke fraude?	
Redenen		
11.	Zou u een samenwerking voor fraudegevallen met de publieke sector zien zitten?	Kies een item.
12.	Wat vindt u van het idee dat de politie bepaalde taken uitvoert (in samenwerking met de privé-detective) waarvoor de klant dan betaalt?	Kies een item.
13.	Als een politieel onderzoek vastloopt, moet de politie de private sector dan kunnen inschakelen?	Kies een item.
14.	Ziet u voordelen in zulke vormen van samenwerking met de privé-sector? Zo ja, welke voordelen zijn dit dan?	Kies een item.
Voordelen		
15.	Ervaart u problemen in de uitoefening van uw beroep als privédetective met de naleving van de wet op de privé-detective? Zijn er punten die volgens u beter kunnen? Zo ja, op welke gebieden en wat is een mogelijke oplossing hiervoor?	Kies een item.
Antwoord indien ja		
16.	Wat zijn de belangrijkste wetten waar u tijdens de uitoefening van uw beroep ook rekening moet mee houden?	
Wetten		
17.	Wat is uw mening over deze wetten?	
Mening		
18.	Wat vindt u van het idee om een beroepsorganisatie op te richten voor privé-detectives die dan ook verantwoordelijk is voor het opstellen van een deontologische code voor de sector?	Kies een item.

Alvast hartelijke dank voor uw medewerking!

Heeft u nog opmerkingen of suggesties?

Dan kan u mij contacteren op het nummer 0472/36.26.19 of door te mailen naar

zoe.helsen@student.uhasselt.be

Bijlage 4: Resultaten van de enquête

Algemeen

Om de sector van de privé-detectives te bevragen, heb ik een korte enquête ingevuld. De opgestelde vragenlijst kan terug gevonden worden in bijlage 3. Op de website van de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken staat de lijst vermeld van alle vergunde privé-detectives. Uit deze lijst kon ik al snel afleiden dat er binnen deze sector een grote verscheidenheid bestaat. Een grote deel van de privé-detectives zijn werkzaam bij een verzekeringsmaatschappij. Sommige werken op zelfstandige basis, enkele werken als forensisch auditor en sommige zijn werknemer van een groot kantoor van privé-detectives. Om na te gaan of er eventueel grote verschillen zijn binnen deze sector heb ik ervoor gekozen om een enquête op te stellen en deze te sturen naar alle privé-detectives waarvan een e-mailadres beschikbaar was op de lijst van vergunde privé-detectives en die in het Vlaamse gedeelte van België werkzaam zijn.

Op deze manier heb ik in totaal 132 e-mails gestuurd. Al snel bleek dat 23 e-mailadressen foutief waren op de lijst van Binnenlandse Zaken of niet langer bestonden. Van de 109 contactpersonen die zo overbleven, hebben twee mensen geantwoord dat ze niet langer actief waren als privé-detective. Eén iemand was nog maar net actief als privé-detective en antwoordde nog niet over de nodige ervaring te beschikken om een antwoord te kunnen formuleren op de gestelde vragen. Twee mensen antwoorden niet bereid te zijn de vragen te beantwoorden. Uiteindelijk heb ik veertien ingevulde vragenlijsten terug bezorgd gekregen.

Opdrachtgevers

Het merendeel van de privé-detectives komt vooral in contact met mogelijke gevallen van verzekeringsfraude. Ze onderzoeken het schadegeval en begroten de schade. Slechts drie van de 14 respondenten werkten niet in opdracht voor een verzekeringsmaatschappij, maar voor andere opdrachtgevers, zoals KMO's. Eén iemand antwoordde voornamelijk onderzoek te doen naar "tijdsfraude". Hij onderzoekt met andere woorden de tijdsbesteding van werknemers in buitendienst tijdens hun werkuren.

Op de vraag "Ongeveer hoeveel procent van deze opdrachten hebben betrekking op het onderzoeken van fraudegevallen?" waren de antwoorden heel variabel. De percentages varieerden van 1% tot 95%. Het gemiddeld aantal opdrachten dat betrekking heeft het onderzoeken van fraudegevallen bedraagt 40%. De antwoorden op deze vraag zijn natuurlijk afhankelijk van wat de respondent zelf als fraude ervaart. Bovendien moet hierbij opgemerkt worden dat 79% van de respondenten actief zijn binnen de verzekeringswereld.

Tabel 3 : Antwoorden op de vraag "Ongeveer hoeveel procent van deze opdrachten hebben betrekking op het onderzoeken van fraudegevallen?"

Percentage onderzoek naar fraudegevallen	Aantal respondenten
1%	2
5%	2
10%	1
40%	1
50%	3
60%	3
75%	1
95%	1

Wetgeving

De belangrijkste wet waar de privé-detectives rekening mee moeten houden is natuurlijk de Wet tot regeling van het beroep van privé-detective. Uit de enquête komt naar voor dat de privé-detectives over het algemeen niet erg tevreden zijn over deze wet. Men vindt de wet te strikt en men heeft vooral problemen met de bijhorende meldingsplicht. Iemand legt uit dat deze meldingsplicht te ruim zou zijn en teveel administratie en tijdsverlies met zich mee brengt. Men verklaart ook dat de verplichting dat je bij elk contact je gesprekspartner op de hoogte moet brengen van je licentie al van in het begin een negatieve, wantrouwige sfeer schept. Hierdoor zou het soms nog moeilijker om achter de feiten te komen. Eén iemand verklaart zelfs dat 'de hele wet niet deugt' en laat hiermee zijn ongenoegen over de WPD duidelijk merken. Vijf respondenten antwoordde toch geen problemen te ondervinden bij de uitoefening van hun activiteiten met de naleving van de WPD.

Bovendien halen twee van de respondenten een ander probleem aan. Volgens hen zouden ook forensische auditoren onder het toepassingsgebied van de WPD vallen.

*"Ze keren zich als een vis in een wijwatervat om hieraan te ontsnappen."
"Forensische auditoren verrichten bovenstaande activiteit zonder enige vergunning/erkenning/opleiding. Zij bieden deze activiteit ook open en bloot aan. Het wordt tijd dat het Ministerie van Binnenlandse zaken, directie private veiligheid, hier iets aan doet."*

"We evolueren naar een maatschappij waar vergunde (en dus door de overheid gecontroleerde) detective, hun vergunning gaan inleveren om zich voortaan forensische auditoren te gaan benoemen. Met als gevolg geen controle van de overheid, geen beperkingen en geen verplichtingen."

Van de andere wetten waar de privé-detectives zich aan moeten houden (o.a. privacywet) vinden ze dat deze ook te streng zijn. Men erkent wel dat deze ter bescherming zijn van de betrokkene, maar men vermeldt ook dat deze soms bescherming bieden aan fraudeurs.

In de lijst van vergunde privé-detectives heb ik trouwens ook een forensisch auditor terug gevonden. Met hem ik per e-mail verder contact opgenomen en hem de vraag gesteld waarom hij als forensisch auditor er toch voor gekozen heeft om zich te conformeren met de WPD, terwijl de meerderheid van zijn forensische collega's dit niet doen. Hij antwoordde het volgende:

" Het stellen van onderzoeksdaden valt sowieso onder de privé-detectivewetgeving. Onderzoek uitgevoerd geregeld, in opdracht en tegen betaling valt onder de privé-detectivewetgeving. Alle forensische collega's zijn momenteel niet in orde met deze wetgeving. Het is niet omdat men zich niet in regel stelt met de privé-detectivewetgeving dat men geen meldingsplicht heeft. Dat zou in casu willen zeggen dat als je geen rijbewijs hebt je de verkeersregels niet hoeft na te leven"

Contact met andere fraudebestrijders

In de enquête werden de privé-detectives ook de vraag gesteld of ze vaak met de andere categorieën van fraudebestrijders in contact komen. Van de veertien respondenten antwoordden er dertien dat ze vaak in contact komen met andere privé-detectives. De veertiende respondent kwam slechts af en toe in contact met zijn collega's. Slechts drie respondenten komen veel in contact met forensische auditoren. Van deze drie zijn er twee werkzaam voor bedrijven in plaats van

verzekeringsmaatschappijen. Eén respondent antwoordde soms met hen in contact te komen. Hoewel het voornamelijk enkel grote ondernemingen zijn die over een interne onderzoeksafdeling beschikken, komt toch 42,86% van de respondenten vaak in contact met deze afdelingen en 21,43% af en toe. Met security-consultants komt men niet in contact tijdens de werkzaamheden. De laatste categorie was politie of gerecht. Bij deze vraag antwoordden zes van de veertien respondenten niet met hen in contact te komen.

Aan de privé-detectives werd ook de vraag gesteld wat zij als voornaamste redenen zagen waarom men politie en/of gerecht niet inschakelt bij een onderzoek naar mogelijke fraude. De reden die het vaakst werd aangehaald was het feit dat de overheid fraude te weinig als prioriteit beschouwt. Velen antwoordden bovendien dat men bij de publieke sector niet over de nodige manschappen (gerelateerd ook aan gebrek aan tijd), het nodige budget of zelfs de nodige kennis beschikt. Andere redenen zijn gerelateerd aan het bedrijf zelf. Er zijn commerciële redenen, angst voor imagoschade en het feit dat het bedrijf een dergelijk onderzoek niet uit handen wil geven en zelf dus de controle over het onderzoek wenst te behouden.

Samenwerking met publieke sector

71% van de respondenten zien een samenwerking met de publieke sector voor fraudegevallen wel zitten. 14% was hier nog onzeker over. Eén iemand was geen voorstander van dit idee. Volgens hem zou enkel de overheid hier voordelen uit kunnen halen. Tenslotte was er ook iemand die deze vraag blanco liet, maar antwoordde dan wel op de vraag of hij voordelen zag in zulke samenwerking 'nee'. Bovendien was er nog iemand die geen voordelen zag in een samenwerking met de publieke sector, maar een samenwerking wel zag zitten.

De voordelen die de respondenten aanhalen zijn de volgende:

- "Beter inschakelen van specialisten"
- "Meer beroep kunnen doen op informatie uit centrale databanken van de politie"
- "Uitwisselen van nuttige gegevens"
- "Meerdere invalshoeken"
- "Iedereen kan zijn specialisatie naar voren brengen"
- "Stroomlijnen van preventiemaatregelen"

Een respondent verwijst wat samenwerking betreft naar de situatie in Nederland. Een grotere samenwerking zou in België voor zowel de politie als de privé-detective een grote hulp zijn, maar dit is momenteel nog wettelijk verboden. In Nederland daarentegen is een grotere samenwerking wel toegelaten en gebeurt het in de praktijk ook.

Beroepsorganisatie

De laatste vraag peilde naar de mening van de privé-detectives over het voorstel van Cools et al. (2004) om een beroepsorganisatie op te richten (sectie 3.3.1). Hier antwoordde diegenen die werkzaam zijn in de verzekeringssector dat zulke organisatie reeds bestaat. Eén van de respondenten verwijst naar deze organisatie; het betreft de Beroepsvereniging van Verzekeringsinspecteurs en experts. Eén van de privé-detectives die niet werkzaam is binnen die specifieke sector vermeldt het volgende:

“Op vlak van deontologie is ons beroep zo sterk geregeld dat er nog weinig ruimte voor fouten maken over blijft. Een beroepsorganisatie zou dan ook nuttig kunnen zijn als bemiddelingsinstantie teneinde het uitoefenen van ons beroep nog leefbaar te houden.”

Bijlage 5: Gesprek met de heer Bart De Bie (10/04/2012, te Erpe-Mere)

Bart De Bie is partner bij het forensisch auditkantoor i-Force en lid van de commissie PPS van het IFA.

Iets concreet dat er gerealiseerd is op het vlak van publiek-private samenwerking in België is een databank met identiteitsdocumenten waarvan de informatie zowel voor de publieke sector als voor de private sector beschikbaar is. We hebben ook een gemeenschappelijke opleiding voor de fraudebestrijding opgericht.

Carl Devlies (de voormalige Staatssecretaris voor de Coördinatie van de fraudebestrijding) heeft een aantal universiteiten de opdracht gegeven om onderzoek te doen op naar de haalbaarheid van een PPS in het kader van fraudeonderzoek. Zo heeft de Universiteit van Gent het empirische gedeelte van het onderzoek gedaan, de Vrije Universiteit van Brussel heeft een juridische haalbaarheidsstudie gedaan en de Katholieke Universiteit van Leuven tenslotte heeft een internationaal vergelijkende studie verricht.

Momenteel is er, buiten de databank met de identiteitsdocumenten, nog niets concreets gerealiseerd. De Heer De Bie haalt hiervoor de volgende redenen aan:

- Momenteel is het vooral de politieke wil die ontbreekt.
- Fraudebestrijding hoort niet tot de prioriteiten van de publieke sector.
- Private fraudebestrijding heeft ook niet veel interferentie met publieke fraudebestrijding. Witwaspraktijken en fiscale fraude zijn voorbeelden van zaken die het gerecht wel wil weten.
- Er is nog wantrouwen ten opzichte van de private fraudebestrijder.

Het doel van een publiek-private samenwerking is dat het privaat onderzoek op termijn niet opnieuw gedaan hoeft te worden. Momenteel is informatie-uitwisseling van private actoren naar publieke wel gemakkelijk, maar informatie-uitwisseling van publiek naar privaat is wettelijk gezien niet mogelijk. Het debat op vlak van publiek-private samenwerking is momenteel even stilgelegd, maar op 5 juni zal het

IFA een 2de nationaal congres organiseren. De heer De Bie haalt aan dat er momenteel vooral nood is aan een duidelijk wetgevend kader. Duidelijkheid ontbreekt in de huidige situatie.

Het IFA mag dan wel erkent zijn als beroepsorganisatie, maar dit stelt op zich nog niet zoveel voor. Het zorgt er wel voor dat er een kwaliteitsnorm is voor het beroep van Registered Forensic Auditor. Een volgende stap die nodig is, is de wettelijke erkenning van het beroep van forensisch auditor. Dit zal zorgen voor de duidelijkheid die nodig is en het zorgt ervoor dat er een duidelijk onderscheid is tussen datgene wat een privé-detective doet, en datgene dat de forensisch auditoren doen. Een wettelijke erkenning zal er bovendien ook voor zorgen dat men de dossiers van de forensisch auditoren meer au serieux zal nemen. Hun rapporten zullen waarschijnlijk wel nooit als echt bewijs kunnen dienen in een zaak, omdat ze betaald worden door de bedrijven. 100% onafhankelijkheid zal dus niet mogelijk zijn.

Momenteel kunnen forensische auditoren aangesteld worden als deskundige in een publiek onderzoek, maar we moeten hierbij opmerken dat er zijn twee soorten van gerechtelijk experts zijn. Men kan ten eerste ingeschakeld worden als gerechtelijk expert in een strafrechtelijk onderzoek. In dit geval zijn de tarieven die gelden voor de gerechtelijk experts inderdaad heel laag. Maar op dit vlak is er een andere problematiek die vermeld moet worden. Men gaat vaak te snel en te onbezonnen een gerechtelijk expert instellen. Een oplossing hiervoor is dat men samen met de nieuwe hervormingen een vast budget per gerechtelijk arrondissement vastlegt, waardoor men alleen een gerechtelijk expert instelt voor die dossiers waar het echt nodig is. De tweede mogelijkheid is dat men als gerechtelijk expert ingeschakeld wordt in een burgerrechtelijk onderzoek, waarbij de normale tarieven gelden. Bij i-Force zullen we een dossier enkel aanvaarden als we er uitdrukkelijk voor gevraagd worden en als we echt een toegevoegde waarde kunnen bieden. We leren er vaak zelf iets uit en het is maatschappelijk relevant.

Nu wordt fraudebestrijding door de overheid eerder als een noodzaak gezien als oplossing voor de begrotingsproblematiek. Dus nu levert men de inspanningen enkel voor het geld. Maar dit kan misschien op termijn wel zorgen voor een mentaliteitsverandering. Oorspronkelijk stond fraudebestrijding ook niet in het

Nationaal Veiligheidsplan (2012-2015), maar uiteindelijk heeft men het er dan toch aan toegevoegd. De overheid blaast daarmee eigenlijk warm en koud tegelijkertijd. Er wordt meer aandacht gegeven aan verticale fraude, wat een goede zaak is. Ook het una-via principe, dat gelanceerd is door Carl Devlies, is een goede zaak. Maar voor de overheid is het nodig dat ze de bestaande capaciteit op een betere manier benutten. Men kan de huidige marktontwikkelingen ook niet tegengaan. Op 10 jaar tijd is de private fraudebestrijding enorm toegenomen, omdat er ook de noodzaak voor was. En de overheid erkent dit gegeven nog niet echt. Er is geen duidelijk beleid. Het totale plaatje ontbreekt.

In Nederland huurt de politie al private expertise in. In België is dit zelfs nog altijd taboe. De private sector zou zo hun deskundigheid kunnen inbrengen. Dit is voor een stuk 'kennisoverdracht'. Maar de top van de politie ligt in België niet echt wakker van fraudebestrijding.

Momenteel is er nog altijd wantrouwen ten opzichte van de private fraudebestrijder. De beste manier om de publieke sector te overtuigen van de kwaliteit van privaat onderzoek is om gewoon kwaliteitsvolle rapporten af te leveren en ook blijven af te leveren. De publieke sector kan de private sector wel kwaliteitseisen opleggen, een aantal wettelijk verplichten, waardoor ze zelf invloed kunnen hebben over de kwaliteit van een privaat onderzoek. Wanneer de opdrachtgever van de forensische auditor na het private onderzoek toch besluit om aangifte te doen, komt die kwaliteitstoets sowieso toch.

Wij hebben vooral positieve ervaringen met de publieke sector.

De informatie die wij gebruiken, is de informatie die we binnen de organisatie zelf kunnen zoeken en open bronnen (vooral het internet). Maar er is natuurlijk informatie waar we niet aan kunnen. Bijvoorbeeld de privérekening van een derde. Maar deze informatie willen we ook niet invullen.

Wanneer we nu vaststellen dat we niet verder kunnen, dan is er wel overdracht. Om bijvoorbeeld het bestedingspatroon van iemand in kaart te brengen, heeft justitie wel de nodige middelen. Bij ons is het altijd zeer snel, zeer vlot gegaan. Wij zorgden ervoor dat we de publieke onderzoekers een hapklaar intern onderzoek

afleverden en zij kunnen dan hun bevoegdheden toepassen op het dossier dat wij hen aanreiken. Wanneer het fraudegeval zich nu volledig binnen de muren van de onderneming afspeelt, is er helemaal geen noodzaak om de publieke fraudebestrijders in te schakelen. De oudere generatie van magistraten vindt vaak dat een strafrechtelijk feit volledig op de strafrechtelijke manier onderzocht moet worden. De nieuwe generaties van magistraten vinden dat de twee wel kunnen samengaan.

I-Force heeft zelf geen privé-detective in huis, omdat ze deze niet permanent nodig hebben. Ze zullen wel een privé-detective inhuren indien dit , in bepaalde gevallen zoals voor observatiewerk, wel nodig is. Wanneer er beroep gedaan wordt op een privé-detective, moet men natuurlijk ook rekening houden met de meldingsplicht van deze laatste. Bij i-Force geven ze de privé-detective de informatie die hij nodig heeft om zijn taken te vervullen. Dit gaat dan vooral over dingen in kaart brengen en op die moment in het onderzoek zijn er ook gewoon nog geen concrete bewijzen van fraude. Wanneer er nog niet sprake is van fraude, kan hij dus bijgevolg niets melden.

Momenteel is er de Wet op de privé-detective. Deze wet wil men uitbreiden naar de gehele sector van de private fraudebestrijding. De heer De Bie vindt dit niet erg, maar dan moeten er wel veranderingen gebeuren aan de meldingsplicht. Deze meldingsplicht zou ervoor zorgen dat je de ontwikkelingen in de realiteit gaat terugdraaien. Bovendien beschikt het gerecht niet over de nodige capaciteit om al de meldingen die dan zouden binnenkomen allemaal te onderzoeken. Er zijn twee mogelijkheden. Ofwel behoudt men de huidige wet voor de sector van de privé-detectives en maakt men een apart wettelijk kader voor de forensische auditoren, ofwel stelt men één wet op voor iedereen. Hij merkt hier wel bij op dat de wetgevende macht dan wel een debat moet voeren met de betrokken private partijen. Anders is er geen openheid. Privé-detectives zijn ook bang dat de forensische auditoren 'hun broodwinning komen afpakken". Dit is helemaal het geval niet. De forensische auditoren komen niet op het terrein van de privé-detectives. Wat ze doen zijn twee complementaire dingen. Maar dit brengt ons terug naar de conclusie dat er nood is aan duidelijkheid binnen de sector van fraudebestrijding.

Er is een onderscheid tussen publiek-private samenwerking en een publiek-private afstemming. Samenwerking betekent dat je daadwerkelijk samen dingen gaat doen. Voorbeelden hiervan zijn de inschakeling van de forensische auditoren als gerechtsdeskundigen en het Nederlandse initiatief waarbij men de private collega's gaat inhuren. Daadwerkelijk samenwerken is niet altijd evident. Afstemming is nadenken over de vraag "wat doen jullie precies en wat doen wij?". In het grijze gebied tussen de twee is afstemming nodig.

Vaak is er commentaar vanuit de bedrijfswereld dat de overheid te weinig weet heeft van het dagdagelijkse bedrijfsleven. Door overleg tussen beide partijen kan er misschien een oplossing gevonden worden. Maar overleg tussen een bepaalde sector en de overheid is een heel andere vorm van PPS . De vorm van PPS waar het IFA naar streeft, is om overleg te creëren tussen de publieke en de private fraudebestrijders. Een voorstel is om iedereen een lager belastingtarief te geven. Nu wordt er namelijk alles gedaan om het hoge tarief te vermijden⁹.

⁹ Op 23 april 2012 heeft de Minister van Economie, Johan Vande Lanotte, een gelijkaardig voorstel gedaan. Hij wil een selectieve lastenverlaging voor de horeca op basis van een forfaitaire belasting die geldt voor de lonen.
http://www.demorgen.be/dm/nl/989/Binnenland/article/detail/1427447/2012/04/23/Vande-Lanotte-wil-forfaitaire-belasting-voor-horeca.dhtml?utm_source=RSSReader&utm_medium=RSS

Bijlage 6: Vragenlijst FOD Financiën - Albert Bouwen

ONDERZOEK NAAR FRAUDE

Wat gebeurt er wanneer jullie een vermoeden hebben van fiscale fraude bij een onderneming? Hoe zal zo'n onderzoek verlopen?

Stel dat dit vermoeden voortkomt van een klacht, dan wordt een 'vooronderzoek' gestart om de waarachtigheid van de klacht na te gaan en worden de beschikbare gegevens van de betrokken onderneming samengebracht. Vervolgens wordt beslist (directieniveau) om het dossier op het 'werkplan' op te nemen, het 'onderzoek' te starten en één of meerdere inspecties te belasten met dat onderzoek. Een onaangekondigde actie wordt dan voorbereid, eventueel met opdrachten voor opsporingsagenten en/of observatie, en vlak voordien met een briefing van alle betrokken controleurs en/of informaticacel. De bedoeling van die actie is om de nodige vaststellingen te doen en informatie te verzamelen. Op basis van deze informatie wordt het onderzoek voortgezet met oog op een fiscale rechtzetting (directe belastingen, BTW, douane en accijnzen, ...)

En wat gebeurt er dan als jullie over de nodige bewijzen beschikken?

Dan zal een fiscale rechtzetting moeten gebeuren via de procedures voorzien in de wetboeken (bericht van wijziging, correctieopgave/dwangbevel,...). Gebeurlijk wordt overlegd met de belastingplichtige om te komen tot een vergelijk, al dan niet gepaard met een directe betaling of strak betalingsplan.

Voor ernstige gevallen wordt ook een kennisgeving aan het gerecht (een strafklacht) toegestuurd aan de Procureur des Konings.

Vindt u dat er vanuit de overheid voldoende aandacht gaat naar de bestrijding, en eventueel preventie, van fiscale fraude?

De overheid schenkt daar thans voldoende aandacht aan, door de aanwerving van nieuwe fraudebestrijders, het investeren in onderzoekstools om grote hoeveelheden digitale data te doorzoeken, met het project van het geregistreerd kassasysteem en dergelijke. Het werk van de BBI is hoofdzakelijk gericht op het bestrijden van fraude en minder op preventie, alhoewel het ook in de opdracht ligt van de BBI om fiscale fraude te voorkomen. Bovendien ben ik er van overtuigd dat doordat onze acties regelmatig het nieuws halen er al een zekere mate van compliance wordt bereikt.

Heeft de overheid volgens u ook een verantwoordelijkheid voor de bestrijding van horizontale fraudevormen? Want bij alle fraudevormen is toch de maatschappij het uiteindelijke slachtoffer.

Het werk van de belastingdiensten is in de eerste plaats gericht op het bestrijden van de verticale (belasting-)fraude, waar de overheid direct slachtoffer van is. Bij horizontale fraude denk ik aan oplichting en dergelijke. De bestrijding hiervan is zeker ook een overheidstaak, maar dan wel eerder van de politie en het gerecht. De fiscus komt daarbij pas in een tweede orde aan te pas, als er ook fiscale aspecten zijn.

RELATIE MET PRIVATE FRAUDEBESTRIJDERS

Wordt er bij een onderzoek naar fiscale fraude soms beroep gedaan op eerder gevoerd onderzoek van een private onderzoeker, zoals een forensisch auditor?

Neen. Ik heb daar geen kennis van en bij mijn weten is daar geen budget voor voorzien. Indirect natuurlijk wel, als het gerecht een private onderzoeker als expert heeft ingeschakeld. Sinds het charter van de belastingplichtige kan fiscus niet meer optreden als expert in strafzaken.

Vanuit de publieke sector gaat men de onafhankelijkheid of de objectiviteit van een privaat onderzoek vaak in vraag stellen. Vindt u dit terecht en zo ja, wat zouden de private sectoren kunnen doen om die onafhankelijkheid te kunnen verzekeren?

In principe zie ik geen redenen om te twifelen aan een professioneel gevoerd en open gedocumenteerd onderzoek, ook niet als het door een private deskundige is gevoerd. Professionalisme, open gedocumenteerd en deskundigheid zijn hier de kernwoorden.

De situatie als anders als er redenen zijn om aan die onafhankelijkheid te twifelen, bijvoorbeeld een bedrijfsrevisor die wordt gevraagd om de bewijskracht te beoordelen van de boekhouding van een frauderende bedrijfsrevisor.

Vanuit de private sector komt er vaak het verwijt dat de publieke fraudebestrijders amper of zelfs geen praktijkervaring hebben in de bedrijfswereld en bijgevolg niet goed weten hoe een bedrijf juist in elkaar zit. Wat is uw reactie hierop?

Mijn ervaring leert mij dat vooral gezond verstand en creativiteit nodig is om fraude te ontdekken en te bestrijden, en daarbij is het niet zo zeer relevant hoe een bedrijf dan wel in de praktijk wordt gevoerd. Het zwarte resultaat wordt meestal toch

buiten boekhouding verwerkt of letterlijk in een dubbele boekhouding. Los daarvan is alle praktijkervaring zeker nuttig om een klaardere blik te krijgen op het onderzochte bedrijf. Overigens, geen enkel bedrijf, dus ook onderzoek, is hetzelfde.

PUBLIEK-PRIVATE SAMENWERKING

Carl Devlies, de voormalige staatssecretaris voor de coördinatie van fraudebestrijding, stelde in een artikel in de krant De Tijd van 9 oktober 2010 voor om gemengde teams samen te stellen van politie en experts uit de privé-sector die dan samen onderzoeken naar fraude voeren. Bent u ook voorstander van dit voorstel? Ziet u mogelijkheden in zulke publiek-private samenwerkingen?

Ja en neen. Ja, alle middelen zijn goed om fraude te bestrijden. Neen, de samenwerking tussen politie en fiscus/sociale inspectie zou beter eerst terug mogelijk worden gemaakt en op punt gesteld. Experts uit de privé-sector zouden dan enkel voor hun expertise in bepaalde domeinen, voor complexe aangelegenheden waar onze expertise te kort schiet, kunnen worden betrokken.

Ziet u mogelijkheden voor zulke samenwerking met de private sector? Of is dit voor onderzoek naar fiscale fraude niet nodig?

Eventueel wel, maar dan – zoals gezegd – voor specifieke problemen.

Hoe moet zo'n PPS er volgens u er dan uit zien?

Zeer ad hoc.

Wat vindt u van het idee om overleg te creëren tussen de publieke fraudebestrijders en de vertegenwoordigers van een aantal sectoren (bvb. horeca) om samen oplossingen te zoeken de problemen binnen de sector (bvb. het zwartwerk in de horeca) met als uiteindelijke doel de fiscale fraude te verminderen? Of wordt er misschien momenteel al veel overleg gepleegd met de ondernemingen?

Dit is een zeer interessant idee en zal ook noodzakelijk zijn om fraude te bannen. Vele ondernemers voelen zich ook niet goed bij de fraude die ze plegen, maar worden gedwongen door de omstandigheden: geen geschikt personeel zonder betalingen van een deel in het zwart; geen klanten als niet zwart kan worden aangekocht (en zwart verkopen impliceert meestal ook zwart aankopen); geen verkoop van een kassasysteem als het niet gemanipuleerd kan worden... Overleg met de sector kan dan helpen om de cowboys er uit te halen. Overleg gebeurt

momenteel (wat ik opvang) op hogere niveaus, o.a. in het kader van de invoering van een geregistreerd kassasysteem.

Bijlage 7: Gesprek met Prof. dr. Caroline Vanderkerken, raadsheer Hof van Beroep te Brussel (11/05/2012, te Hasselt)

Momenteel wordt er weinig aangifte gedaan van fraude. In de literatuur spreekt men van een aangiftebereidheid van slechts 11-27%. Wat zijn volgens u de redenen hiervoor?

Het kan zijn dat de onderneming betrokken is bij de fraude en dan moet men opletten dat men zelf niet als dader bekeken wordt. Een voorbeeld hiervan is een onderneming die merkte dat er facturen binnenkwamen van een Duitse onderneming waarvoor er geen tegenprestatie was. De werknemer binnen de onderneming kreeg op zijn beurt het geld van de Duitse onderneming. Voor de onderneming die de facturen kreeg, en deze dus als bedrijfsuitgaven hadden ondergebracht, kunnen fiscale sancties volgen. Ze had namelijk onterecht bedrijfsuitgaven geboekt.

Ten tweede kan het zijn dat de onderneming bang is voor reputatieschade. Bovendien moet de onderneming ook rekening houden met de prijs die ze willen betalen om de schade te recupereren. Wanneer ze de schade via de strafrechtelijke of burgerrechtelijke manier wil recupereren, moet ze er rekening mee houden dat dit duur kan zijn. De omvang van de schade zal dus ook een belangrijke rol spelen in de keuze van de onderneming.

Vindt u dit een goede of een slechte zaak? Zou er volgens u meer aangifte gedaan moeten worden?

Een misdrijf is het waard om te vervolgen. Bovendien is elk misdrijf van maatschappelijke orde. Het brengt de maatschappij schade toe en men moet vermijden dat het in de toekomst nog gebeurt. Wanneer een onderneming kiest voor de strafrechtelijke vervolging kunnen er ook dwangmiddelen gebruikt worden zoals huiszoekingen en het opvragen van bankgegevens, terwijl de private onderzoekers deze middelen niet hebben. Een tegenargument is natuurlijk wel dat het gerecht soms overbelast is.

Soms is het beter voor de onderneming om een klacht met burgerlijke partijstelling in te dienen. In dat geval moet het gerecht er wel gehoor aan geven.

Het parket is natuurlijk wel weinig of minder vertrouwd met fraudes waarbij er een privaatrechtelijk slachtoffer is. Ook wordt er in de prioriteitsplannen van het gerecht te weinig aandacht gegeven aan horizontale fraude.

Als men een fraudeonderzoek eerst door een private partij laten doen heeft en daarna toch besluit om aangifte te doen, wat is dan de juridische bewijswaarde van het private rapport?

Dit zal de bewijswaarde van een inlichting hebben, maar het kan wel de start zijn van een publiek onderzoek; hetzij gerechtelijk; hetzij strafrechtelijk. Een rapport van een privaat onderzoeker kan wel waardevol zijn als het in onafhankelijke omstandigheden gebeurt en de onderzoeker tegenspraak toelaat. Men moet er natuurlijk wel rekening mee houden dat de private onderzoeker betaald wordt door de tegenpartij.

Denkt u dat een erkenning van forensisch auditor als wettelijk beroep een meerwaarde hiervoor zou kunnen zijn?

Indien hier de nodige tuchtmaatregelen voor voorzien zijn en er deontologische regels opgesteld zijn waaraan men zich als privaat onderzoeker moet houden, dan kan dit inderdaad een meerwaarde zijn.

Men wil de Wet op de privé-detective uitbreiden voor de gehele sector van het private onderzoek. Er is dan ook veel protest op de bijhorende meldingsplicht. Bent u zelf voor- of tegenstander van een algemene meldingsplicht?

Een misdrijf is ernstig genoeg om te melden. Bovendien heeft een forensisch auditor geen dwangmiddelen die hij kan gebruiken. Wanneer hij een mogelijk fraudegeval blijft onderzoeken, kunnen in tussentijd belangrijke bewijsmiddelen verloren gaan. Wanneer er aangifte gedaan wordt, belet dit de private onderzoeker er ook niet van om verder te gaan met zijn onderzoek.

Onlangs is in de media verschenen dat over zeven jaar tijden twee op de drie speurders van de gerechtelijke politie op pensioen zullen zijn. Een mogelijke oplossing hiervoor zou zijn dat de politie private expertise inhuurt zoals naar het model van Nederland. Vindt u dit een goed idee?

Dit kan inderdaad een oplossing zijn of toch een deel van de oplossing. Er moet wel eerst een gekeken worden naar de situatie in Nederland. Zijn er effectief resultaten geboekt met deze manier van werken?

Bijlage 8: Vragenlijst Politie - Directie Economische en Financiële Criminaliteit - Jan Buys

In het NVP van 2012-2015 staat te lezen "in het bijzonder de sociale en de fiscale fraude alsmede de fraude inzake afvalbeheer" zijn prioritair? Wat met de horizontale fraude?

In het Nationaal Politieplan (NVP 2012-2015) leggen de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie hun accenten voor het politiebeleid en dit zowel wat de geïntegreerde politie betreft (deel I), als wat de federale politie betreft (deel II).

Inhoudelijk heeft men 3 domeinen

- (1) De bijdrage aan een veilige en leefbare samenleving (operationele strategie)
- (2) Maatschappelijk verantwoord ondernemen (organisatorische strategie)
- (3) Beleidscyclus en evaluatie (bestuurstrategie)

Wat het domein "bijdrage aan een veilige en leefbare samenleving" betreft, onderscheidt men volgende werkdomeinen:

- beheer van de publieke ruimte en bestuurlijke informatie;
- veilig verkeer;
- criminaliteit in het algemeen en prioritairere fenomenen;
- kwaliteitsvolle steunverlening;
- internationale politiesamenwerking.

Onder andere de sociale en de fiscale fraude, alsmede de fraude inzake het afvalbeheer worden als prioritairere domeinen naar voor geschoven, wat betekent dat de men verwacht dat ter zake een programmawerking wordt uitgebouwd (in overeenstemming met artikel 95 WGP).

Een programmawerking staat borg voor de geïntegreerde (met alle actoren) en integrale aanpak (over alle facetten van preventie, raadgeven, opsporing, nazorg,...) van een bepaald fenomeen. De voornoemde fenomenen zijn voornamelijk verticale fenomenen, wat evenwel niet betekent dat de horizontale

fenomenen niet op een kwaliteitvolle manier door de politiediensten worden aangepakt.

In niet-prioritaire fenomenen zal de politie geen programma-aanpak uitwerken. Dit betekent evenwel niet dat de politie in een dergelijk domein geen actie onderneemt. De politie zal zo kwaliteitsvol reageren. Dit vertaalt zich in een correcte klachtopname, een gedegen informatieverwerking, en een gedegen uitvoeren van de eventuele opdrachten van het openbaar ministerie dat al dan niet een onderzoek zal bevelen (het OM kan immers autonoom beslissen tot sepot, vervolging,...).

Wat is uw mening over de private fraudebestrijders (o.a. forensische auditoren/ privé-detectives)? Positieve ervaringen/ negatieve?

Het is niet aan de politie om een beleidsstandpunt in te nemen aangaande de wenselijkheid van private fraudebestrijders. Het debat welke taken tot de core-business van de overheid in het algemeen en de politiediensten in het bijzonder behoren is een belangrijk debat. Een officieel standpunt dient door de politieoverheden te worden ingenomen. Het is trouwens niet onmogelijk dat individuele politieambtenaren een totaal verschillende persoonlijke visie hebben op het kerntakendebat.

In het debat dienen wel volgende aandachtspunten worden meegenomen:

- het bestaan van een economische crisis kan een impact hebben op de core-business van politiediensten, het mag evenwel niet het enige criterium zijn;
- het private slachtofferschap heeft vaak een verborgen kant van publiek slachtofferschap. Indien een werkgever na een privaat onderzoek voldoende elementen heeft om een einde te maken aan een arbeidsrelatie, met een werknemer die fraudeerde in het bedrijf, kan het zijn dat er ook fiscale gevolgen aan de fraude verbonden zijn, welke niet worden geregulariseerd (en dus het "publieke" slachtofferschap niet in rekening wordt genomen);
- het al dan niet voeren van een onderzoek mag in een samenleving niet louter en alleen afhangen van de middelen die het slachtoffer heeft om een onderzoek te financieren, zoniet zullen de meest kwetsbare slachtoffers in de kou blijven;

- het bestaan van een gelijkwaardige politiezorg is ingeschreven in de wet op de geïntegreerde politie; politieoptreden moet er dus mede op gericht zijn om een evenwaardige verdeling van het recht op veiligheid te verzekeren;
- het privatiseren van onderzoeken in bepaalde sectoren kan tot nefast gevolg hebben dat het politionele beeld over de fraude te eenzijdig wordt, waardoor een informatiegestuurde politiezorg een onvolkomen politiezorg wordt (indien verzekeringsfraude enkel alleen door de private sector wordt verzekerd, zal de informatie over deze "daders" de publieke sector niet meer bereiken).

De politie heeft op zich geen "ervaring" met private opsporingssector. Het is de politiediensten immers strikt verboden eigen opdrachten uit te besteden aan de private sector. Echte samenwerking is bovendien onmogelijk, daar de politieambtenaren gehouden zijn tot een beroepsgeheim, waarvan de schending strafrechtelijk wordt gesanctioneerd (art 458 Sw). Politiediensten kunnen dus geen informatie delen met private onderzoekers. Private onderzoekers daarentegen, die bij het private opsporen op strafrechtelijke feiten stoten of die zaken moeten onderzoeken, welke strafrechtelijke feiten kunnen uitmaken, zijn overeenkomstig de wet op de private opsporing gehouden de procureur des Konings te verwittigen.

Uit bepaalde dossiers waarin klacht bij de onderzoeksrechter werd neergelegd, en die nadien aan de politiediensten worden overgemaakt, kan soms blijken dat een partij een voorafgaand onderzoek door een private onderzoeker heeft laten uitvoeren. In bepaalde gevallen gaat het om een gedegen en kwalitatief hoogstaand onderzoek.

Vindt u dat deze sector meer gecontroleerd moet worden?

De vraag of een sector meer moet worden gecontroleerd, geeft vaak aanleiding tot foute discussies. De vraag dient vooreerst te zijn wat men beoogt met de controles: het onmogelijk maken van een private sector (die kan enkel indien dit het resultaat is van een bewuste beleidsoptie van de bevoegde instantie, in casu de wetgever), dan wel het komen tot een normconform handelen van onderzoekers die zich te vaak aan inbreuken op de regels bezondigen.

De roep om controles op de sector is voornamelijk terug te vinden in één wetenschappelijk onderzoek (van Kaat Boon), dat werd gevoerd naar de zogenaamde "eerste-generatie" detectives. De wetgever heeft toen ingegrepen en de wet van 14 juli 1991 op de privé-detectives is toen uitgevaardigd. Deze had expliciet tot doel de sector te saneren. Nu nog beweren dat hier de sector moet worden gesaneerd, zou betekenen dat de wet zijn doel heeft voorbijgeschoten. Uiteraard is er blijvend toezicht nodig van de directie Private Veiligheid. Sindsdien werd er weinig wetenschappelijk studiewerk verricht naar private opsporing, maar er mag worden aangenomen dat deze dienst in een tijdspanne van meer dan 20 jaren op een effectieve en efficiënte wijze heeft bijgedragen tot een meer ethisch handelen (en een handelen dat overeenstemt het uitgewerkte wettelijke kader).

Ons inziens is er sindsdien weinig wetenschappelijk onderzoek gevoerd. Zeker op rechtsvergelijkend vlak is eerder weinig studiewerk verricht. De eventuele noodzaak tot (nog) meer controle is dan ook moeilijk in te schatten. Het uitbouwen van een uitgebreid controlesysteem geeft bovendien geen automatische garantie op een kwaliteitsvol handelen. Controle is vaak nagaan of bepaalde zaken die niet mogen worden uitgevoerd effectief achterwege worden gelaten. Het is dus geen waarborg opdat de handelingen die men wel kan uitvoeren op een kwalitatief correcte manier worden uitgevoerd. In die zin kan de wetgever een kader uittekenen (waar buiten men niet mag optreden) en de sector bijvoorbeeld normen en/of ethische code vastlegt,... Dergelijke gemengde (zowel publiek als privaat) controlesystemen zijn perfect mogelijk.

Wat vindt u ervan dat bedrijven eerder naar een private organisatie zullen stappen dan naar politie of gerecht? Snapt u de achterliggende redenen? Of vindt u misschien dat een bedrijf altijd klacht moet neerleggen?

Artikel 30 Sv stelt dat "Ieder die getuige is geweest van een aanslag, hetzij tegen de openbare veiligheid, hetzij op iemand leven of eigendom, is eveneens verplicht daarvan bericht te geven aan de procureur des Konings, hetzij van de plaats van de misdaad of van het wanbedrijf, hetzij van de plaats waar de verdachte kan worden gevonden". De wet vereist dus dat een persoon zelf getuige is geweest. Indien iemand kennis verkrijgt uit tweede hand, geldt deze verplichting niet. Bovendien worden niet alle misdrijven door dit artikel gevisieerd.

Algemeen wordt aangenomen dat een bedrijf of een vereniging eerder naar een private organisatie zal stappen dan naar politie of gerecht. De aangiftebereidheid van misdrijven is inderdaad soms laag. Wetenschappelijk onderzoek naar dit fenomeen is wellicht nog te weinig gevoerd. Immers wat is precies de reden waarom men wel of niet naar politie of gerecht stapt? Kan bijvoorbeeld het feit dat dader en slachtoffer elkaar kennen geen impact hebben? Zal een slachtoffer bij een verkrachting door een bekende even snel aangifte doen dan bij verkrachting door een onbekende; zal een iemand die een dief betrapt de politie contacteren indien het een bekende is? Is het niet zo dat de aard van het misdrijf, de eventuele beweegredenen (precaire situatie van de dader) een impact kan hebben op de wijze van reageren van het slachtoffer?

Bovendien mag men niet vergeten dat het strafrechtelijk tussenkomen slechts één wijze is van reageren op een bepaalde situatie (het plegen van een misdrijf). Het is een fundamentele misvatting te denken dat strafrechtelijk optreden in alle situaties een oplossing is. De wetgever zelf heeft reeds vroeg een aantal alternatieve afhandelingstrajecten voorzien (bijvoorbeeld: de wet op de bescherming van de persoon van de geesteszieke, de bijzondere jeugdzorg,...). Er is ook het herstel en bemiddeling.

De vraag of een bedrijf al dan niet naar politie en gerecht stapt, moet dus in een voldoende ruim kader worden gezien; het gaat niet alleen om het "verborgen" houden van zaken aan de politie, het "beschermen" van reputatie,...

Wanneer een onderneming bewust niet naar politie en gerecht stapt, maar wel naar een private onderzoeker, dan nog zijn er verschillende beweegredenen mogelijk. Zo kan een onderzoek worden gevoerd om een ontslag te bewerkstelligen: het arbeidsrecht vraagt immers een voldoende motivering. Indien een klacht bij politie wordt neergelegd, kan het perfect zijn dat het parket seponeert, waarna het voor een bedrijf moeilijk is op arbeidsrechtelijk vlak te reageren.

Ook in het strafrechtelijk traject krijgt de dading meer impact: zo is er het verruimde "verval van de strafvordering tegen de betaling van de geldsom", waarbij OM geen strafvervolgning instelt wanneer de dader een geldsom stort (al dan niet met erkenning van de gepleegde feiten). Een dergelijk initiatief tussen

twee private partijen moet niet noodzakelijk als slecht worden gezien. Vaak haalt men aan dat er een groot machtsverschil is tussen partijen (werknemer – dader en werkgever – slachtoffer), maar dit geldt evenzeer voor het openbaar ministerie die enorme dwangmiddelen kan aanwenden (aanhouding, huiszoeking,...).

Stel men heeft eerst een onderzoek laten doen door de private sector en achteraf beslist men op toch aangifte te doen. Wat wordt er dan met de resultaten van het private onderzoek gedaan? Is dit private onderzoek bruikbaar of misschien deels bruikbaar?

Momenteel dient – zelfs indien een privaat onderzoek werd gevoerd – opnieuw een publiek onderzoek te worden gevoerd. Alhoewel ook dit vraagt enige nuance: bijvoorbeeld wanneer een expert door een rechtbank werd aangesteld, dan dient dit onderzoek niet te worden “overgedaan” door een publieke onderzoeker. Bijkomend kan een private partij met het sekwesteren een aantal maatregelen nemen om – in afwachting van een strafrechtelijk onderzoek – bepaalde sporen / gegevens veilig te stellen.

Onlangs kon men in de media lezen dat ‘2 op 3 speurders van de gerechtelijke politie over 7 jaar op pensioen gaat’. Een oplossing hiervoor zou zijn dat de politie private expertise gaat inhuren zoals naar het voorbeeld van Nederland. Wat vindt u van dit idee?

Het inhuren van private expertise is mijn inziens dus een schijnoplossing, voor een meer diepgaander fenomeen.

Het feit dat een groot aantal speurders de komende jaren de Federale Gerechtelijke Politie zal verlaten, is immers het gevolg van een demografische evolutie (babyboom na de tweede wereldoorlog). Dit fenomeen is ook bij andere overheidsdiensten, en zelfs bij private bedrijven zichtbaar. Het is dus geen vraagstuk “publiek-privaat”, wel een demografisch vraagstuk: hoe ga je om met knowhow die dreigt verloren te gaan? Hoe kan je hierop een afdoende antwoord bieden.

Het tijdig aanwerven van nieuw personeel met het oog op overdracht van kennis is een theoretische mogelijkheid om verlies aan knowhow en ervaring tegen te gaan. In de publieke sector zal dit vaak niet mogelijk zijn omwille van budgettaire

redenen. In private sectoren wenst men dit vaak ook niet te doen omwille van de hoge loonkost (en de impact op de winstprognoses). Een gedegen knowledge management, waarbij men kennis in de organisatie tracht te borgen zal wellicht een meer effectieve oplossing op lange termijn zijn.

Ziet u eventueel andere mogelijkheden van een samenwerking met private fraudebestrijders? Of is dit volgens u niet nodig?

Ik vind dat het debat vaak eenzijdig gaat over "publiek-private" samenwerking, daar waar vaak tussen diverse overheidsdiensten nog enorme mogelijkheden tot samenwerking niet benut zijn (of totaal onderbenut zijn). De diverse staatssecretarissen voor fraudebestrijding hebben de laatste jaren dit item terecht onder de aandacht gebracht. Dit vindt men bijvoorbeeld terug in het actieplan van Staatssecretaris Crombez, dat door de regering werd goedgekeurd op 11 mei 2012.

Bijlage 9: Telefonisch contact met het kabinet van staatssecretaris voor de Bestrijding van de sociale en de fiscale fraude, John Crombez (Cindy Laureys, 25/05/2012)

Voor de algemene vragen met betrekking tot het beleid van de staatssecretaris die ik had voorbereid heeft mevrouw Laureys de beleidsnota van de staatssecretaris en het actieplan van het College voor de strijd tegen fiscale en sociale fraude toegestuurd. De nadruk in het beleid ligt op het vlak van fiscale en sociale fraude, maar er worden voor een stukje ook wel maatregelen genomen wat horizontale fraude betreft. Een voorbeeld hiervan zijn de maatregelen die genomen worden voor de bestrijding van deloyale concurrentie.

Omtrent het idee van een publiek-private samenwerking werd reeds een werkgroep opgericht die dit idee verder onderzoekt. Concreet onderzoekt deze werkgroep of politieambtenaren zich kunnen laten bijstaan door externe experts. De werkzaamheden van deze werkgroep gaan momenteel nog steeds door en omdat deze werkgroep nog geen advies gegeven heeft aan het kabinet kon mevrouw Laureys nog niet antwoorden op de vragen die ik had voorbereid met betrekking tot PPS voor fraudebestrijding.

De laatste vraag betrof de mogelijkheid om met ondernemingen uit verschillende sectoren samen te zitten om de problemen in die bepaalde sector te bespreken en samen oplossingen te zoeken. (vb. met de horecasector oplossingen zoeken om het zwartwerk in deze sector tegen te gaan). Mevrouw Laureys vermeldde dat ze reeds kiezen voor een sectorale aanpak. Er wordt overleg gepleegd met de betreffende werkgevers-, werknemersorganisaties en vertegenwoordigers uit de sectoren. Een voorbeeld dat mevrouw Laureys aangeeft, is de bestrijding van schijnzelfstandigheid. Er werd reeds een wet ingediend waar ook de sectoren een belangrijke rol in spelen. In de beleidsnota kunnen we onder andere het volgende terugvinden in verband met de sectorale aanpak:

"Om deze doelstelling te bereiken zal de staatssecretaris in overleg met de sociale partners volgende maatregelen nemen:

- *de werknemers in de HORECA registreren door een geregistreerde kassa in te voeren, zoals door de vorige regering eind 2009 werd beslist;*

- *in overleg met de sociale partners onderzoeken hoe een systeem van forfaitarisering zowel op fiscaal als sociaal vlak, kan ingevoerd worden in bepaalde sectoren, zoals de HORECA en de bouwsector, teneinde onder meer het zwartwerk te bestrijden alsook lastenverlagend te werken. In de HORECA zal onderzocht worden of een specifiek statuut voor gelegenheidsarbeiders met een ander hoofdberoep kan ingevoerd worden;*
- *in overleg met het bevoegde paritaire comité, specifieke maatregelen invoeren in de risicosectoren, zoals de bouw, de vleeshandel, de schoonmaak en de dienstencheques zoals de aanwezigheidsregistratie en de uitvoering van andere sectorale akkoorden.*
- *de uitvoering van de maatregelen in de strijd tegen de sociale fraude in de land- en tuinbouwsector zoals overeengekomen door de sociale partners.”*

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

Publiek-private samenwerking bij fraudebestrijding

Richting: **master in de toegepaste economische wetenschappen:
handelsingenieur-accountancy en financiering**

Jaar: **2012**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Helsen, Zoë

Datum: **31/05/2012**